

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร
Moral Responsibility of the Community Enterprise in Phichit Province

โดย

พระครูอุทัยกิจจารักษ์,ดร. (สุรางค์ จันทร์งาม)

พระครูวศินวรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ)

พระครูพิจิตรวรเวท (มนัส มารยาท)

ดร.ประทีน พันธธา

ดาบตำรวจ ดร.วิจิต ไชยชนะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760255

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร
Moral Responsibility of the Community Enterprise in Phichit Province

โดย

พระครูอุทัยกิจจาร์ักษ์,ดร. (สุรางค์ จันทร์งาม)

พระครูวศินวรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ)

พระครูพิจิตรวรเวท (มนัส มารยาท)

ดร.ประทีน พันธธา

ดาบตำรวจ ดร.วิจิต ไชยชนะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760255

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Moral Responsibility of the Community Enterprise in Phichit Province

by

Phrakhruuthaikijarak, Dr.(Surang Channgam)

Phrakhruwasinwarakit, Dr. (Wichan Daengpraphai)

Phrakhru Phichitworawet (Manat Marayat)

Dr.Pratin Panta

Police Senior Sergeant Major Dr.Wichit Chaichana

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Educational Unit of Phichit

B.E. 2017

Research Project Founded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS MCU RS 610760255

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย ผู้วิจัย	ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม), พระครูวินวรรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ), พระครูพิจิตรวรเวท (มนัส มารยาท) ดร.ประทีน พันธ, ดาบตำรวจ ดร.วิจิต ไชยชนะ
ส่วนงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจังหวัดพิจิตร
ปีงบประมาณ	๒๕๖๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๒) วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร และ ๓) เสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายฯ ที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรจนวน ๑๒ อำเภอในจังหวัดพิจิตร ปัจจุบัน มีวิสาหกิจชุมชน ๓๗๒ แห่ง เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ๑ แห่งจำนวนสมาชิก ๖,๓๖๗ คนกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ๓๗๗ คน ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (structured Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำ กรรมการสมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอที่ได้รางวัลกลุ่มวิสาหกิจดีเด่น ระดับจังหวัดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙ และอีก ๑ กลุ่ม เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน กลุ่ม วิสาหกิจละ ๔-๘ รูป/คน ตอนที่ ๓ การสนทนากลุ่มย่อยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus groups) ผู้เชี่ยวชาญที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ จำนวน ๑๑ รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า ๑). การศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรการประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๗๒$, S.D.= ๐.๕๓) โดยมีด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D.= ๐.๓๒) ด้านทิศทางการวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๔๐$, S.D.= ๐.๖๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = ๒.๘๔$, S.D.= ๐.๓๗) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D.= ๐.๔๗) ด้านการ

วางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.45) และด้านการบริหารตลาด ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนที่ 2 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ผลการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.40) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.14) โดยการลดรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.05) การเพิ่มรายได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.87$, S.D. = 0.18)

๒) การวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร การวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.60) โดยมีกำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.84$, S.D. = 0.45) สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.66) นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.46) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.65) และสินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

๓) การเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรดังนี้ ๑. พัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกขั้นตอน ๒. พัฒนาการบริหารจัดการที่ดีเพื่อความยั่งยืน มีวางแผนอย่างมีขั้นตอน จัดองค์กรอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมปีมีรายงานการรับจ่ายที่โปร่งใส ควบคุมการเงิน การผลิต การแปรรูป และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ๓. พัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน คัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผลิตตามความต้องการของลูกค้า พัฒนาโครงสร้างการจัดการกลุ่ม ควบคุมการจัดการทางการเงิน กระบวนการจัดการตรวจสอบได้ ออกแบบผลิตภัณฑ์และหีบห่อที่ทันสมัย มีแนวทางการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดพิจิตรดังนี้ ๑. ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล จัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิต/บริการ ๒. ด้านคุณภาพและบริการ กำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงาน สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐาน นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ๓. ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา บูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญา ข้อมูลเป็นระบบพร้อมใช้งาน เผยแพร่ข่าวสารทั้งภายในภายนอกให้ทั่วถึง ๔. ด้านสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน สร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ๕. ด้านศาสนาและวัฒนธรรม คำนึงถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนา ให้ความสำคัญในประเด็นล่อแหลม ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่

คำสำคัญ : การเสริมสร้างศักยภาพ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม

Research Title: Moral Responsibility of the Community Enterprise in Phichit Province

Reserchers: Phrakhruuthaikijjarak, Dr.(Surang Channgam)
Phrakhruuthaikijjarak, Dr.(Surang Channgam)
Phrakhruwasinwarakit, Dr. (Wichan Daengpraphai)
Phrakhruphichitworawet (Manat Marayat)
Dr.Pratin Panta
Police Senior Sergeant Major Dr.Wichit Chaichana

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phichit Buddhist College

Fiscal Year: B.E. 2560 / 2017

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

Research " Moral Responsibility of the Community Enterprise in Phichit Province " has three objectives: 1) 1) study the potential and responsibility, ethical enterprises in Phichit, 2) analysis of the ethical responsibility of enterprises in Phichit and 3) empowering and ethical responsibility of enterprises in Phichit. Research is mixed (Mixed Methods Research) consists of quantitative research. (Quantitative Research) and Qualitative Research (Qualitative ResearchThe) population used in this research. The members of the community enterprise in Phichit province as a forensic. A person in any form or not is a juristic person. Community Enterprise / Network Currently, there are 372 community enterprises, one enterprise network, 6,367 members. In this study, There are random operations. Multi-stage sampling Part 1: General data of population and questionnaires Questionnaires were asked by community stakeholders. For general inquiries Part 2: Indepth Interview is a structured interview, which provides important information to stakeholders. It was acquired by the Purposive Sampling of leaders, members, producers, community producers. Community Enterprise In the district where the award for community enterprise outstanding. Provincial level during the year Group 3, group discussion, focus groups, selective focus groups (Purposive Sampling) From the administrators,

government officials, 11 people / person

The research found that

1) The potential ethical and responsibility of enterprises in Phichit. The evaluation community in Phichit, the first assessment of the implementation process. Overall, a good level ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.53$), with the process management products and services with the highest average ($\bar{X} = 2.88$, $SD = 0.32$) in the community. Has the lowest average ($\bar{X} = 2.40$, $SD = 0.64$), knowledge management and information ($\bar{X} = 2.84$, $SD = 0.37$) for the management of community members ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.47$) side. planning of Community enterprise ($\bar{X} = 2.73$, $SD = 0.45$) and market management ($\bar{X} = 2.72$, $SD = 0.60$), respectively. The evaluation community in Phichit, Part 2 Results of operations community. Results of the evaluation of the community as a whole at a good level ($\bar{X} = 2.81$, $SD = 0.40$), the effectiveness of the mission of the community overall average ($\bar{X} = 2.98$, $SD = 0.14$) by reduction. expenditure has the highest average ($\bar{X} = 3.00$, $SD = 0.05$) increase revenues with the lowest average ($\bar{X} = 2.97$, $SD = 0.18$).

2) Analysis of the moral responsibility of enterprises in Phichit. The analysis of the ethical responsibility of enterprises. Responsibility for quality and service. Overall, a good level ($\bar{X} = 2.63$, $SD = 0.60$), with a determined and practical steps for every job with the highest average ($\bar{X} = 2.84$, $SD = 0.45$), most products have been certified. has the lowest average ($\bar{X} = 2.28$, $SD = 0.66$) deliver new products to the market ($\bar{X} = 2.71$, $SD = 0.46$) product has been accepted by customers ($\bar{X} = 2.69$, $SD = 0.65$). and its acceptance by customers ($\bar{X} = 2.69$, $SD = 0.65$), respectively.

3) Strengthening the ethical capabilities and responsibilities of the Enterprise group in Phichit Province. There are ways to strengthen the potential of the enterprise group in Phichit, as follows: 1. Develop the leadership and participation of members by working as a team. The participation of every member Step 2. Good management development for sustainability is planning a step The year-round system organisation has a transparent pay report. Control financial Production Quality and product development standards 3. Sustainable development of Community enterprises Select quality raw material, manufactured according to customer requirement, development of group management structure Financial Management

Control Inspection process Modern product design and packaging There is a guideline for strengthening the ethical responsibility of the enterprise group in Phichit province as follows: 1. The person's health and welfare Give the member benefits appropriately. Organize activities with the community Members are involved in targeting, refrain from the use of chemicals in manufacturing/service 2. Quality and Service Assign and follow all the steps. Products accepted from most customers are certified. Presenting new products into market 3. Information and education integrate modern technologies with wisdom. Data is available to provide you with up-to-the-end news releases within the outside. 4. Environmental conservation in Community environment Create an environment as a source of learning 5. Religious and cultural aspects, regardless of the fair, lifestyle and religion To enhance the understanding of the issues of the Thai cultural tradition.

Phrakhuuthaikijarak, Dr.(Surang Channgam) and Others

30 June 2019

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี ก็ด้วยอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการพิจิตร ที่ได้สนับสนุน อุปกรณ์ในการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ขอขอบคุณ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ประธานวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด พาณิชยจังหวัด เกษตรอำเภอบางมูลนาก เกษตรอำเภอบึงนาราง เกษตรอำเภอดงเจริญ เกษตรอำเภอดงเจริญ นายพินิจ งามรุ่งโรจน์ และ ดร.เลิศ มีซ้าง เป็นตัวแทนพัฒนาชุมชนและ ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือนิสิต มจร ทุกรูป/คน ตลอดจนถึงท่านอื่นๆ ที่ให้ข้อมูลและให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม) และคณะ

๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ.....	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	๒๑
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	๒๖
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและการจัดการด้านจริยธรรม.....	๓๓
๒.๕ ความเป็นมาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน.....	๕๔
๒.๖ สถานการณ์วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย.....	๖๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๗๔
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๗๔
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๗๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๘๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๙๐
๔.๑ ผลการศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	๙๐
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	๑๐๒
๔.๓ แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	๑๐๖
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๑๑
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๑๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๑๔
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๒๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๓๒
บรรณานุกรม	๑๓๔
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	๑๓๖
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ.....	๑๖๐
ภาคผนวก ค การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๑๗๘
ภาคผนวก ง ภาพถ่ายการลงพื้นที่ทำวิจัย.....	๑๙๐
ภาคผนวก จ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย.....	๑๙๕
ประวัติผู้วิจัย	๒๐๐

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗
๒.๑ แสดงความหมายและองค์ประกอบศักยภาพตามแนวคิดของ David C.McClelland.....	๑๒
๒.๒ ส่วนประกอบของสมรรถนะที่เกิดจากความรู้ ทักษะ เจตคติ.....	๑๓
๔.๑ แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม.....	๑๑๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจชุมชนเป็นนโยบายของรัฐบาล ในการแก้ปัญหาภาพรวมของประเทศ อันเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชน โดยคนในชุมชน อย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างรากฐานที่มั่นคงให้ประเทศจากแนวคิดและนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ด้วยกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน รัฐบาลจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่รัฐสภา โดยผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ซึ่งนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ และมีผลใช้บังคับในวันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๘ เป็นต้นไป โดยมีเจตนารมณ์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของพัฒนาเศรษฐกิจอย่างพอเพียง ซึ่งจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันการพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชน มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และมีอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเลขาธิการ^๑

วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) หมายถึงกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน^๒

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศ โดยมุ่งให้คนเป็น

^๑ พงศ์พันธุ์ เจริญทรัพย์ และคณะ. “โครงการศึกษาจัดวางรูปแบบแผนงานเกษตรอินทรีย์เชิงท่องเที่ยว และการฝึกอบรมให้ความรู้และอาชีพ”. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๐).

^๒ ราชกิจจานุเบกษา. (๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘.

ศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาศักยภาพของคนทีพึ่งปรารถนาจะต้องทำให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ จึงจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และทำให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ การประกอบอาชีพ และมีความสามารถในการดำรงชีวิตครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน และสังคมไทย^๓ ตามนโยบายแห่งรัฐด้านการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจจากหญ้า มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในระดับรากหญ้าของประเทศให้มีความเข้มแข็งส่งเสริมชุมชนในการจัดการเรียนรู้ การจัดการ ทรัพยากร การผลิต การตลาด และการจัดการทุนให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน บนพื้นฐานของการสร้าง ความมั่นคง ความสงบ และระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่งเสริมให้ประชาชน รวมกลุ่มกันประกอบการในแนวทาง “วิสาหกิจชุมชน” อันเป็นการประกอบการเพื่อการพึ่งตนเองของ ครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยนำวัตถุดิบ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้ง งานวิจัยต้นแบบสร้างสรรค์ผลผลิต เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน^๔ วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” นั้น สามารถใช้คำว่า “ธุรกิจชุมชน” แทนได้ อันเนื่องมาจากว่าชุมชนไม่ใช่รัฐ ดังนั้น สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของก็จัดว่าเป็นภาคเอกชนเช่นเดียวกัน แต่ความจริงหากใช้คำว่า ธุรกิจ จะหมายถึงการแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง แต่สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของนั้นก็กลับมีแนวคิดที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าการแสวงหากำไร ดังนั้นจึงควรใช้คำว่า วิสาหกิจชุมชน เช่นเดียวกับ รัฐวิสาหกิจ ที่รู้จักกันดี^๕ โดยวิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยว ๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่งานกิจกรรมที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกิจทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เบ็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำตัวเองโดยไม่ยุ่งยากนัก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อ เป็นการลดรายจ่าย และยิ่งช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งก็พึ่งพาตนเองได้ กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรง เศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็งและอยู่ได้ ที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจในประเทศเปรียบเหมือนการสร้างตึกที่มีฐานแคบ ถ้าฐานไม่แข็งแรง ตึกก็พังลงมา ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๔๐). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙**. วันที่ค้น ข้อมูลมีนาคม ๒๕๕๕, เข้าถึงได้จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=๓๙๕>

^๔ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (๒๕๔๘). **SMEs ก้บการสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

^๕ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. “**วิสาหกิจชุมชน**”. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๗).

เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

ท่ามกลางการแข่งขันทางธุรกิจที่ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับผู้ประกอบการ แม้แต่วิสาหกิจชุมชนซึ่งถือว่าเป็นผู้ประกอบการที่ยังต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอีกมากเพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ สถานภาพวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันยังเป็นเพียงเครื่องมือในการจัดการทุนของของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ที่ต้องแข่งขันภายใต้ข้อจำกัดกับผู้ประกอบการมืออาชีพ ทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการทางธุรกิจในรูปแบบอื่นใดซึ่งมีความพร้อมมากกว่าทั้งในเรื่องของทุน แรงงาน การจัดการ และสถานะแห่งนิติบุคคล กระนั้นวิสาหกิจชุมชนก็ยังคงสำคัญและจำเป็นที่ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจเพื่อจักได้ปรับปรุงชุดความรู้ของตนให้มีความร่วมสมัย ทั้งยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการมืออาชีพที่มีความพร้อมทางการแข่งขันในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้นโยบายระดับภูมิภาคอาเซียนที่มีการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ยังต้องมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนอย่างรอบด้าน

ศักยภาพในการดำเนินการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จ ความสำเร็จรับผิดชอบต่อสังคมในเชิงจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำวิสาหกิจของกลุ่มนั้น ๆ ก้าวไปสู่จุดหมายคือ การพึ่งพาตนเองได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของผู้ประกอบการ ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ โอกาสและข้อจำกัดการจัดการวิสาหกิจชุมชน รวมถึงศึกษาปัญหาเชิงจริยธรรม ผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเสริมสร้างศักยภาพให้ดำรงอยู่ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือตลอดไป

จากการศึกษาพบว่า สถาบันทางเศรษฐกิจที่ขาดความโปร่งใสและความเป็นธรรมส่งผลให้ความไว้วางใจของคนในสังคมลดลงนำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายทางสังคมแบบแบ่งแยกเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มมีค่านิยมและบรรทัดฐานที่แตกต่างกันขาดการยอมรับซึ่งกันและกันและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในสังคมโดยรวมดังจะเห็นได้จากดัชนีความสงบสุขของประเทศไทยอยู่ที่อันดับถึง ๑๐๕ จาก ๑๒๑ ประเทศในปีพ.ศ. ๒๕๕๐ และอันดับที่ ๑๑๘ จาก ๑๕๓ ประเทศในปีพ.ศ. ๒๕๕๑ และ ๒๕๕๒ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นเรื่องความสามัคคีของคนในชาติที่คนส่วนใหญ่มองเห็นว่าสังคมไทยปัจจุบันมีความแตกแยกและขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของการพัฒนาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่เป็นปัญหาสังคมมานานแม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่องแต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้บ่งชี้ถึงความเสี่ยงหลายประการที่ต้องนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมรวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมไทยและกำหนดแนวทางการพัฒนาในระยะ ๕ ปีข้างหน้าเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพมีความเป็นธรรมและเป็นสังคมที่คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสมานฉันท์บนหลักการของการพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๑.๒.๓ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีแนวทางเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๑.๑ ประชากร

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่ เป็นนิติบุคคล วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายฯ ที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรจำนวน ๑๒ อำเภอในจังหวัดพิจิตร ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน ๓๗๒ แห่งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ๑ แห่ง (ภาคผนวก ข) จำนวนสมาชิก ๖,๓๖๗ คน

๑.๔.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษาในแต่ละขั้นตอน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๔.๒.๑ ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ๗ ด้านคือ ๑) ทิศทางวิสาหกิจชุมชน ๒) การวางแผนงาน ๓) การบริหารการตลาด ๔) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ๕) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ๖) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ผลิตภัณฑ์ และ ๗) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

๑.๔.๒.๒ ศึกษาปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม ๕ ด้านคือ ๑) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ ๓) ความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และ ๕) ความรับผิดชอบต่อศาสนาและวัฒนธรรม

๑.๔.๑.๓ เสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด

พิจิตร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาเป็นเขตพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล จำนวน ๕ แห่ง (วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายฯ ที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอ จังหวัดพิจิตร ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน ๓๗๓ แห่ง^๖)

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้ระยะเวลา ๑๒ เดือน ตุลาคม ๒๕๕๙- กันยายน ๒๕๖๐

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ศักยภาพ หมายถึง พลัง ความสามารถที่แฝงอยู่และสามารถที่จะทำ ให้ปรากฏได้ ความสามารถที่แสดง ให้เห็นในปัจจุบันเป็นได้ทั้งเครื่องชี้วัดหรือสะท้อนศักยภาพในอดีต และเป็นเครื่องบ่งบอกศักยภาพในอนาคต ในที่นี้หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงออกด้านการบริหารจัดการที่อยู่ในตัวผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กระบวนการ ๑) ทิศทางวิสาหกิจชุมชน ๒) การวางแผนงาน ๓) การบริหารการตลาด ๔) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ๕) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ๖) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ ผลลัพธ์ และ ๗) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

๑.๕.๒ ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความมุ่งหมาย ตั้งใจปฏิบัติการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

๑.๕.๓ ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม หมายถึง แนวทางการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องดีงาม ไม่มีกฎหมายบังคับ คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม โดยยอมรับผลการกระทำที่เกิดขึ้น ในขอบเขต ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม และ ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

๑.๕.๔ การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรที่ต้องมีคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำปัจจัยทางการบริหารจัดการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ มาใช้อย่างเป็นกระบวนการโดยผ่านหน้าที่หลัก คือ การวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุมให้การทำงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕.๕ การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และ ร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือ

^๖ http://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php?region_id=&province_id=

[๖๖&amphur_id=&key_word=สืบค้นข้อมูล](http://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php?region_id=&province_id=&amphur_id=&key_word=สืบค้นข้อมูล) ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐

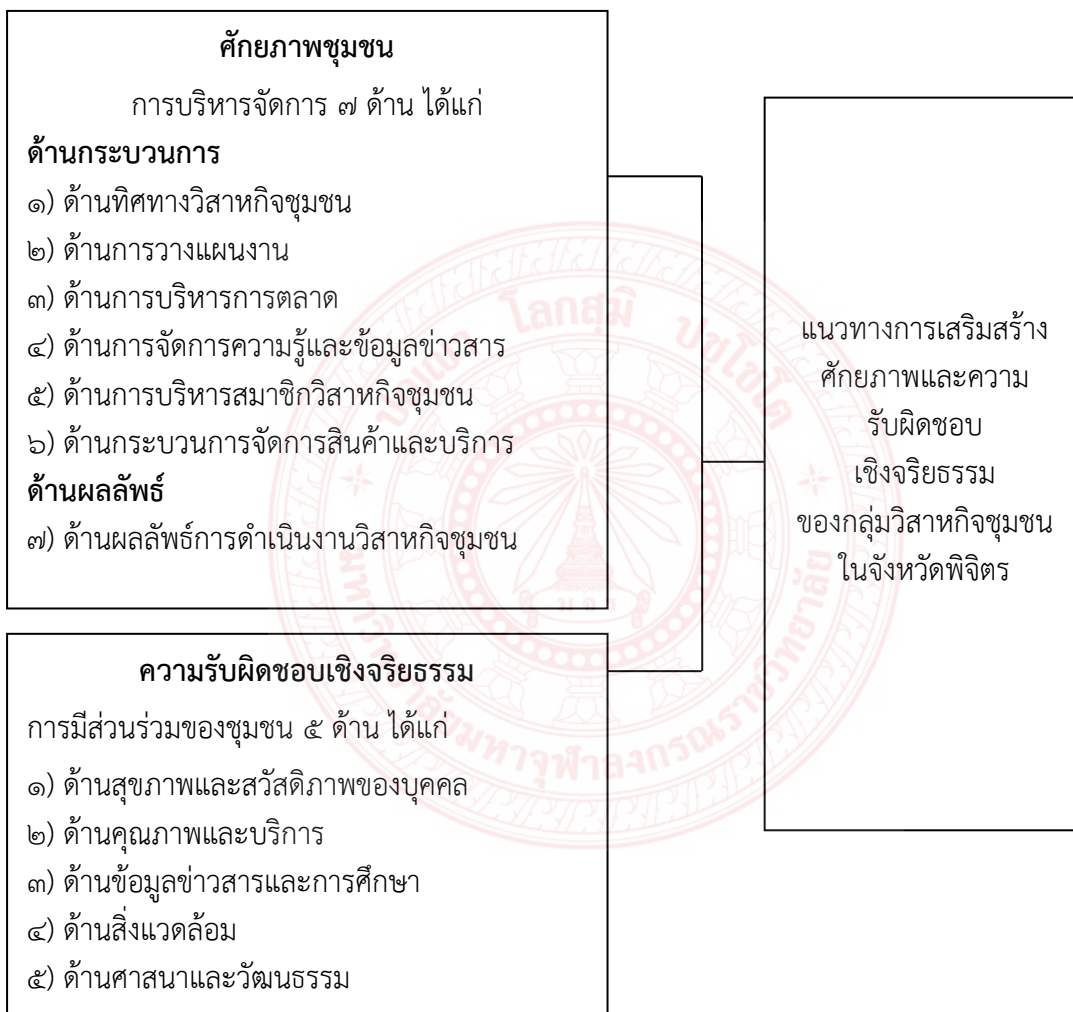
โครงการ เกิดประสิทธิผล หรือคือการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ ช่วยปฏิบัติการ เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลง ความเห็นร่วมกันตามความต้องการของชุมชน

๑.๕.๖ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนในจังหวัดพิจิตรเกี่ยวกับการผลิต สินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและ รวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็ยนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็ยนิติบุคคล เพื่อสร้าง รายได้และเพื่อ การพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ประกอบด้วยกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ดีเด่น ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตและ ขยายพันธุ์ข้าวชุมชน รหัสทะเบียน ๖-๖๖-๑๑-๐๒/๑-๐๐๐๓ ๖๓/๑ หมู่ ๑ ตำบลจ้ะราย อำเภอ ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๒) วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน หมู่ ๑ ตำบลห้วยแก้วรหัส ทะเบียน ๖-๖๖-๑๐-๐๑/๑-๐๐๑๒ ๑๙๘ หมู่ ๑ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ๓) วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ผลิต และขยายพันธุ์ข้าวชุมชน รหัสทะเบียน ๖-๖๖-๑๑-๐๒/๑-๐๐๐๓ ตำบล จ้ะราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ในงานคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ฯ ณ วัดลำ ประดาเหนือ ตำบลลำประดา อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ๔) วิสาหกิจชุมชนพรหมทอง ผลิตสาร สกัดสมุนไพร โดยการกลั่น สามารถนำไปใช้ในการป้องกันกำจัดเพลี้ยอ่อน เพลี้ยแป้ง และเพลี้ยน้ำมัน รหัสทะเบียน ๖-๖๖-๑๐-๐๔/๑-๐๐๐๗ เลขที่ ๑๒๗ หมู่ที่ ๘ ตำบลบางลาย อำเภอบึงนาราง จังหวัด พิจิตร ๕) วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ผลิตน้ำพริกไร้สารกันบูด หมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยพุก บ้านเลขที่ ๖ หมู่ ๓ ตำบลห้วยพุก อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยั่งยืน จำนวน ๑ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโรงสีบ้านรักไท ต.สำนักขุนเณร อ.ดงเจริญ

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือ การอื่น ๆ ที่ ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบ กิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็ยนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็ยนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการ พึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

๑.๖ กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้จัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภาพ

ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน

๑.๗.๒ ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

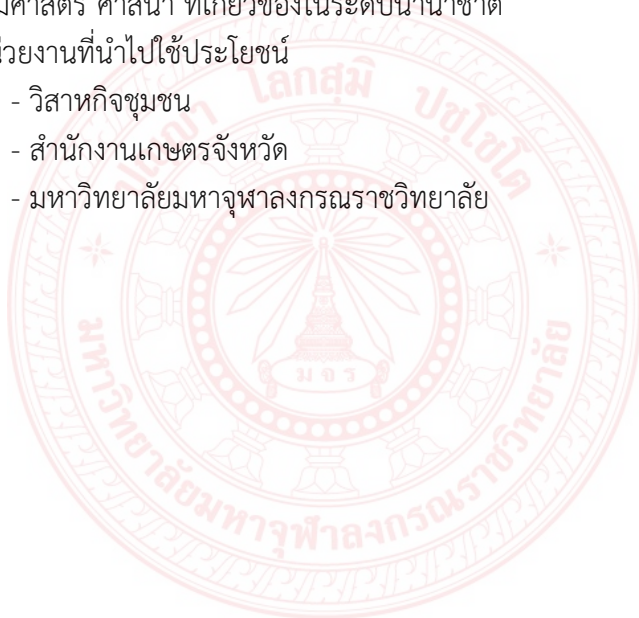
๑.๗.๓ ได้วิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะนำไปปรับใช้กับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโดยสมัครใจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๑.๗.๕ ลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการกลุ่มมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ฐานTCI หรือในสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ ศาสนา ที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ

๑.๗.๖ หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์

- วิสาหกิจชุมชน
- สำนักงานเกษตรจังหวัด
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิษณุโลก” ผู้วิจัยจะนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการทำวิจัยเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นที่ตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษา ประกอบด้วย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

๒.๑.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพเริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการของเดวิด แมคเคลแลนด์ (David C. McClelland) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด เมื่อปี ค.ศ.๑๙๖๐ ซึ่งกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดีของบุคคล (excellent performer) ในองค์การกับระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถ โดยกล่าวว่า การวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพ ยังไม่เหมาะสมในการทำนายความสามารถหรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงออกมาได้

ในปี ค.ศ.๑๙๗๐ US State Department ได้ติดต่อบริษัท McBer ซึ่งแมคเคลแลนด์เป็นผู้บริหารอยู่ เพื่อให้หาเครื่องมือชนิดใหม่ที่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างแม่นยำแทนแบบทดสอบเก่า ซึ่งไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากคนได้คะแนนดีแต่ปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ แมคเคลแลนด์ได้เขียนบทความ “Testing for competence rather than for intelligence” ในวารสาร American psychologist เพื่อเผยแพร่แนวคิดและสร้างแบบประเมินแบบใหม่ที่เรียกว่า Behavioral Event Interview (BEI) เป็นเครื่องมือประเมินที่ค้นหาผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่งแมคเคลแลนด์ เรียกว่า สมรรถนะ (competency)

ในปี ค.ศ.๑๙๘๒ ริชาร์ด โบยัตซิส (Richard Boyatzis) ได้เขียนหนังสือชื่อ The Competent Manager : A Model of Effective Performance และนิยามคำว่า competencies เป็นความสามารถในงานหรือเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

ปี ค.ศ.๑๙๙๔ แกรีแฮมเมลและซีเค.พราฮาลาด (Gary Hamel และ C.K.Prahalad) ได้เขียนหนังสือชื่อ Competing for The Future ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญ คือ Core Competencies เป็นความสามารถหลักของธุรกิจ ซึ่งถือว่าการประกอบธุรกิจนั้นจะต้องมีเนื้อหาสาระหลัก เช่น พื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงานอะไรได้บ้าง และอยู่ในระดับใด จึงทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามความต้องการขององค์กร

ในปัจจุบันองค์การของเอกชนชั้นนำได้นำแนวคิดสมรรถนะไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานมากขึ้น และยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสมัยใหม่ที่องค์กรต้องได้รับความพึงพอใจอยู่ในระดับ

ต้น ๆ มีการสำรวจพบว่า มี ๗๐๘ บริษัททั่วโลกนำ Core Competency เป็น ๑ ใน ๒๕ เครื่องมือที่ได้รับ ความนิยมเป็นอันดับ ๓ รองจาก Coporate Code of Ethics และ Strategic Planning แสดงว่า Core competency จะมีบทบาทสำคัญที่จะเข้าไปช่วยให้งานบริหารประสบความสำเร็จ จึงมีผู้สนใจศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักการของสมรรถนะมาปรับให้เพิ่มมากขึ้น

๒.๑.๒ ความหมายของศักยภาพ

นักวิชาการในประเทศไทยหลายท่าน ได้ให้คำจำกัดความของศักยภาพไว้หลายคำ และมี คำที่เรียกแตกต่างกันออกไปหลายคำ บางท่านเรียกว่า “ขีดความสามารถ” บางท่านเรียกว่า “สมรรถนะ” บ้าง ถึงจะเรียกแตกต่างกันออกไป แต่ก็ล้วนแล้วแต่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Competency” ทั้งสิ้น^๑

ศักยภาพ (Competency) หมายถึง ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และคุณลักษณะ ส่วนบุคคล (personal characteristic or attributes) ที่ทำให้บุคคลผู้นั้นทำงานในความรับผิดชอบของตน ได้ดีกว่าผู้อื่น^๒

ศักยภาพ (Competency) คือ คุณลักษณะทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมของ บุคคล ซึ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ สรุปแล้ว ศักยภาพ คือ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐาน ทั่วไป^๓

ศักยภาพ (Competency) คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถ ผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตน รับผิดชอบ^๔

ศักยภาพ คือ กลุ่มของความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (attributes) ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยกลุ่มความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะดังกล่าว สัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับ มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้โดยผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา^๕

ศักยภาพ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่องค์กรต้องการจาก ข้าราชการ เพราะเชื่อว่าหากข้าราชการ มีพฤติกรรมการทำงานในแบบที่องค์กรกำหนดแล้ว จะส่งผล ให้ข้าราชการผู้นั้นมีผลการปฏิบัติงานดี และส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการไว้

^๑ สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ, แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^๓ ชัญญาณัฐ จินณณัฐชา, “การพัฒนาบุคลากรโดยใช้แนวทางสมรรถนะ”, (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี มหานคร, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๕.

^๕ สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ, Competency : เครื่องมือการบริหารที่ปฏิเสธไม่ได้, Productivity, ๙ (๕๓) (พ.ย.-ธ.ค.), ๒๕๔๗, หน้า ๔๘.

ตัวอย่างเช่น การกำหนดสมรรถนะการบริการที่ดี เพราะหน้าที่หลักของข้าราชการคือการให้บริการแก่ประชาชน ทำให้หน่วยงานของรัฐบรรลุวัตถุประสงค์ คือการทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน องค์ประกอบในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบหลัก ได้แก่^๖

๑. กลุ่มความรู้ (knowledge) คือ ความสามารถอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจน แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ รั้วความหมาย รั้วขั้นตอน รั้วประยุกต์ใช้

๒. กลุ่มทักษะ (skill) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์อันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี ๓ ระดับ คือระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย ระดับความสม่ำเสมอ

๓. กลุ่มพฤติกรรมหรืออุปนิสัยในการทำงาน (attribute) คือ รูปแบบการแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการแสดงออกอันพึงประสงค์ได้นั้นขึ้นกับปัจจัย ๓ ประการ คือ ค่านิยม แนวโน้มการแสดงออก และแรงจูงใจ ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบคู่แข่ง เช่น ความกระตือรือร้น ความอดทน และขยันขันแข็งในการทำงาน ค่านิยมในการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งได้วิเคราะห์สาเหตุความล้มเหลวพื้นฐานสำคัญ ๕ ประการ ในอดีตที่ผ่านมา และสาเหตุนั้นมาเป็นบทเรียน เพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นอีก โดยสาเหตุอดีตที่ผ่านมา มีอยู่ ๕ สาเหตุที่สำคัญ แบ่งเป็นขั้นตอนเรียงตามลำดับคือ

ขั้นที่ ๑ การกำหนดนิยาม (define) สาเหตุจากการกำหนดปัญหาหรือประเด็นที่จะพัฒนาร่วมกันไม่ชัดเจน หรือไม่ตรงกัน เป็นเหตุทำให้สมาชิกในทีมทำงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ให้แก้ไขโดยกำหนดนิยาม ปัญหาหรือหัวข้อพัฒนาให้ชัดเจน เพื่อให้เข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ ๒ การกำหนดวิธีวัด (measure) สาเหตุเกิดจากวัดผลการดำเนินงานไม่ได้ จึงยากต่อการสรุปผล ให้แก้ไขโดยกำหนดตัวชี้วัดและวิธีวัดให้ชัด ทั้งนี้เพื่อสามารถพิสูจน์ผลการดำเนินการให้ได้ มิฉะนั้นการดำเนินงานที่ผ่านมาจะไม่มีมีความหมาย

ขั้นที่ ๓ วิเคราะห์หาสาเหตุ (analyze) สาเหตุเกิดจากไม่ทราบถึงปัจจัยหรือสาเหตุของปัญหาหรือประเด็นที่จะพัฒนา ให้แก้ไขโดยการแยกวิเคราะห์หาสาเหตุ หรือองค์ประกอบของปัญหาให้ได้

ขั้นที่ ๔ การปรับปรุง (improve) หลังจากที่เราทราบค่านิยม ตัววัดสาเหตุหรือปัจจัยแล้วก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ถ้าไม่สามารถบอกวิธีพัฒนาหรือวิธีปรับปรุงงาน ในกรณีเช่นนี้ ให้แก้ไขโดยการจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนปรับปรุง โดยการกำหนดกิจกรรมของแผนนั้น ต้องให้สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหาหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงพัฒนา

ขั้นที่ ๕ การควบคุมกำกับ (control) เมื่อมีแผนแล้วไม่นำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการดำเนินการต่าง ๆ ที่ได้พยายามทำมาตั้งแต่ต้นก็จะไม่บรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ในกรณีนี้ให้แก้ไขโดยวิธีการกำกับและประเมินผลการปฏิบัติงาน^๗

^๖ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, แผนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ -๒๕๕๕, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

๒.๑.๓ องค์ประกอบของศักยภาพ

องค์ประกอบตามแนวคิดของ David C.McClelland มี ๕ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. Skills คือ สิ่งที่คุณคนกระทำได้ดี และฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความชำนาญ

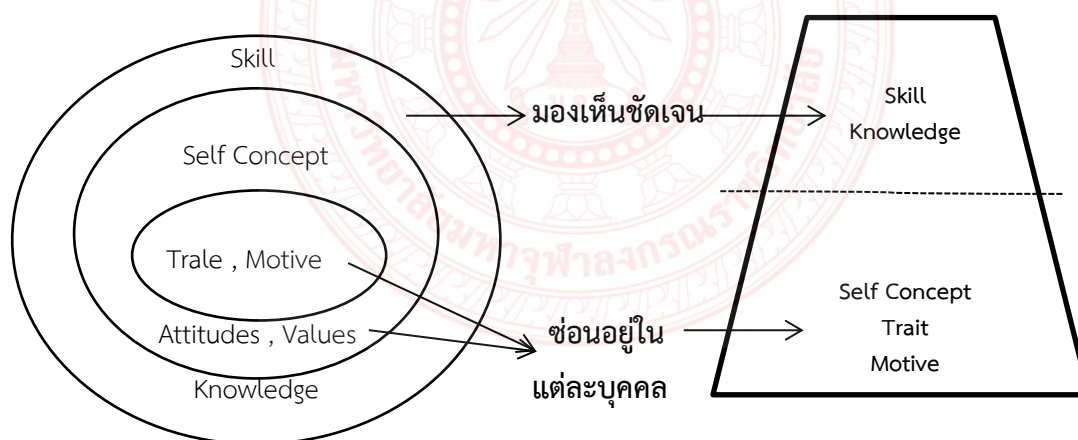
๒. Knowledge คือ ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล

๓. Self-concept คือ ทศนคติ ค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน หรือสิ่งที่คุณคนเชื่อว่าตัวเองเป็น

๔. Trait คือ บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น

๕. Motive คือ แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน

ในปัจจุบันองค์กรในต่างประเทศได้นำ Competency มาใช้ในการบริหารงานอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การสรรหา การพัฒนา และการรักษาบุคลากรในองค์กร Competency ช่วยให้ผลงานของบุคลากรตรงตามความต้องการขององค์กรซึ่งเป็นสิ่งที่ยำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร รวมทั้งประเทศไทยที่กำลังสนใจในเรื่อง Competency นี้อย่างมาก^๘ จากองค์ประกอบของศักยภาพตามแนวคิดของ David C.McClelland ดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ ๒.๑

ภูเขาน้ำแข็ง

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงความหมายและองค์ประกอบศักยภาพตามแนวคิดของ David C.McClelland

จากแผนภาพ ส่วนที่เป็นภูเขาน้ำแข็งจะพบว่า skill และ knowledge อยู่ส่วนบน หมายถึง ทั้ง skill และ knowledge สามารถพัฒนาขึ้นได้ไม่ยาก จะโดยวิธีการศึกษาค้นคว้า หรือ ประสบการณ์ตรงและมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ

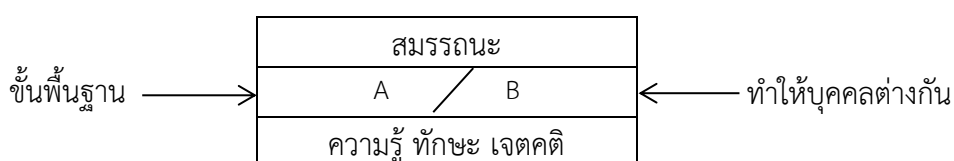
^๗ สุรชาติ ฌ หนองคาย, “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบสุขภาพ”, เอกสารประกอบคำบรรยาย, (ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล), (อัสสัมชัญ), หน้า ๖.

^๘ เรื่องเดียวกันหน้า, หน้า ๑๑.

จากแนวคิดของ แมคเคิลแลนดั้น สกอตต์ ปี พารี เห็นควรจะรวมส่วนประกอบที่เป็นความคิดเกี่ยวกับตนเอง คุณลักษณะและแรงจูงใจ เข้าเป็นกลุ่มเรียกว่า พหุตินิสัยที่พึงประสงค์ (attributes)

ดังนั้น บางครั้งเมื่อพูดถึงองค์ประกอบของสมรรถนะจึงมีเพียง ๓ ส่วนคือ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ซึ่งตามทัศนะของแมคเคิลแลนดั้นกล่าวว่า สมรรถนะเป็นส่วนประกอบขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ และเจตคติ / แรงจูงใจ หรือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ / แรงจูงใจ ก่อให้เกิดสมรรถนะ^๙ ดังภาพที่ ๒.๒

แผนภาพที่ ๒.๒ ส่วนประกอบของสมรรถนะที่เกิดจากความรู้ ทักษะ เจตคติ

จากภาพ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ไม่ใช่ศักยภาพ แต่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศักยภาพ ดังนั้น ความรู้เพียงอย่างเดียวจะไม่ใช่ศักยภาพ แต่ถ้าเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดกิจกรรมจนประสบความสำเร็จถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพ ศักยภาพในที่นี้จึงหมายถึง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานสูงสุดนั้น ตัวอย่างเช่น ความรู้ในการขับรถ ถือว่าเป็นความรู้ แต่ถ้านำความรู้มาทำหน้าที่เป็นผู้สอนขับรถ และมีรายได้จากส่วนนี้ ถือว่าเป็นศักยภาพ ในทำนองเดียวกัน ความสามารถในการก่อสร้างบ้านถือว่าเป็นทักษะ แต่ความสามารถในการสร้างบ้านและนำเสนอให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่ง ได้ถือว่าเป็นศักยภาพ หรือในกรณีเจตคติ / แรงจูงใจก็เช่นเดียวกัน ก็ไม่ใช่ศักยภาพ แต่สิ่งจูงใจให้เกิดพลังทำงานสำเร็จตรงตามเวลาหรือเรียกว่ากำหนด หรือดีกว่ามาตรฐานถือว่าเป็นศักยภาพ ศักยภาพตามนัยดังกล่าวข้างต้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. ศักยภาพขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ หรือทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมี เพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่า หรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สมรรถนะในการพูด การเขียน เป็นต้น

๒. ศักยภาพที่ทำให้เกิดความแตกต่าง (differentiating competencies) หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่าหรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไปจึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ศักยภาพ (competency) มีองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาได้ไม่ยากนักด้วยการศึกษา ค้นคว้า มีองค์ประกอบ ๒ ประการ ได้แก่ ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) หรือเรียกส่วนนี้ว่า Hard Skills สำหรับส่วนที่สองคือ ส่วนที่ซ่อนเร้นอยู่ในแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยากเพราะซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคล มีองค์ประกอบ ๓ ประการ ได้แก่ ทัศนคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับ

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔-๔๘

ภาพลักษณ์ของตนเอง (self-concept) บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล (trait) และแรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน (Motive) หรือเรียกส่วนนี้ว่า Soft Skills

ความหมายของคำว่า Competency คือ ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และ คุณลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristic of attributes) ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (behavior) ที่จำเป็นและมีผลทำให้บุคคลนั้นปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนได้ดีกว่าผู้อื่น Competency ของคนเกิดได้จาก ๓ ทางคือ^{๑๐}

๑. เป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด
  ๒. เกิดจากประสบการณ์การทำงาน
  ๓. เกิดจากการฝึกอบรมและพัฒนา
- ประเภทของ Competency แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ขีดความสามารถหลัก (core competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะหรือการแสดงออกของพฤติกรรมของพนักงานทุกคนในองค์กร ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทักษะคิด ความเชื่อและอุปนิสัยของคนในองค์กรโดยรวม ถ้าพนักงานทุกคนในองค์กรมีขีดความสามารถประเภทนี้ก็จะมีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้ ขีดความสามารถชนิดนี้จะถูกกำหนดจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลัก หรือกลยุทธ์ขององค์กร

๒. ขีดความสามารถด้านการบริหาร (managerial competency) คือ ความรู้ ความสามารถด้านการบริหารจัดการ เป็นขีดความสามารถที่มีได้ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับพนักงานโดยจะแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ (role-based) แตกต่างตามตำแหน่งทางการบริหารงานที่รับผิดชอบ ซึ่งบุคลากรในองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมีในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จและต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร เช่น การวางแผน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหาและตัดสินใจ ภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรมใหม่ เป็นต้น

๓. ขีดความสามารถตามตำแหน่งงาน (functional competency) คือ ความรู้ ความสามารถในงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะของงานต่าง ๆ (job-based) เช่นตำแหน่งวิศวกรไฟฟ้า ควรต้องมีความรู้ทางด้านวิศวกรรม นักบัญชี ควรต้องมีความรู้ทางการบัญชี เป็นต้น หน้าที่งานที่ต่างกัน ความสามารถในงานย่อมจะแตกต่างกันตามอาชีพ ซึ่งอาจเรียกขีดความสามารถชนิดนี้ สามารถเรียก Functional competency หรือเป็น Job competency เป็น Technical competency ก็ได้ อาจกล่าวได้ว่า ขีดความสามารถชนิดนี้เป็นขีดความสามารถเฉพาะบุคคลซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ พฤติกรรม และคุณลักษณะของบุคคลที่เกิดขึ้นจริงตามหน้าที่หรืองานที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย แม้ว่าหน้าที่งานเหมือนกัน ไม่จำเป็นว่าคนที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นจะต้องมีความสามารถเหมือนกัน

^{๑๐} ณรงค์วิทย์ แสนทอง, มาร์ჯิ้น COMPETENCY กันเถอะ, (กรุงเทพมหานคร : เอช อาร์ เซ็นเตอร์, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ที่แสดงถึงว่าการพัฒนา “คน” เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด บุคลากรที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ต้องการขององค์กรในทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชน ดังนั้นการพัฒนาคนเพื่อให้กลายเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรเสมอ นี่เป็นเหตุให้องค์กรทั้งหลายทุ่มเทงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรของตนมากขึ้นทุกขณะ ถึงกับมีการกำหนดสัดส่วนของงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน

๒.๑.๔ ศักยภาพชุมชน

ศักยภาพชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปึกติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์กรประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใด ๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต^{๑๑}

ศักยภาพชุมชน หมายถึง การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองจากการนำทรัพยากรที่มีของมนุษย์มาสร้างประโยชน์คืนสู่ชุมชน^{๑๒}

ศักยภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะไปจนถึงการจัดการ การรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังต่อรองในการแก้ปัญหาต่างๆ และ การที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชนด้วย^{๑๓}

สรุปได้ว่า ศักยภาพชุมชน หมายถึง การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ทั้งทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และองค์กร ให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนจนนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

๒.๑.๕ ศักยภาพผู้นำชุมชน

ทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา องค์กรชุมชนจะมีศักยภาพไม่ได้หากผู้นำในชุมชนและประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นปัญหา ขาดการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม การบริหารจัดการ การจัดการกระบวนการถ่ายทอดความรู้ และ ขาดการพัฒนาวิสัยทัศน์ “การพัฒนาทรัพยากรบุคคล” หรือ “การเตรียมคน” จึงเป็นปัจจัยหลัก

^{๑๑} จิระภา ฉิมสุข. “ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนศาสตร์สุข”. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.

^{๑๒} สายพิน สันทัด และคณะ. “การศึกษาความต้องการของการพัฒนาศักยภาพของชุมชน”. รายงานการวิจัย (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑).

^{๑๓} อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๓๙).

สำคัญในความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า หากดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้โครงการที่ดำเนินการในชุมชนประสบความสำเร็จสูง ด้วยเหตุนี้ ผู้นำองค์กรหรือแกนนำที่มีศักยภาพและประสบความสำเร็จและมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้^{๑๔}

๑. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ “รู้จัก รู้กว้าง รู้ไกล” และนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้
๒. มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ไขทั้งในระยะสั้น ระยะยาว คิดรอบด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติได้
๓. มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ที่ดี
๔. มีความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และการประสานงานกับผู้อื่น
๕. เป็นผู้มีความตั้งใจจริง “แสดงความเสียสละเพื่อส่วนรวม”
๖. สามารถพูดชักจูงคนอื่นได้ “นำเสนอทางเลือก และชี้วิสัยทัศน์ให้กับสังคมได้”
๗. มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรม และเท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน
๘. มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น “ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยในที่เป็นธรรม”

๙. ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน

๑๐. มีอุดมการณ์เชื่อมั่นและยึดในหลักการ

นอกจากนี้ ในการจัดการเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคล นอกจากจะสร้างบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนหรือองค์กรแล้ว เป้าหมายสำคัญอีกประการคือ การสร้างบุคคลที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ชุมชน อย่างต่อเนื่อง โดยมีความต้องการดังนี้

๑. ให้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตและความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ อันเป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน และความรู้เกี่ยวกับชุมชนทุกด้าน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี โครงสร้างสถาบัน องค์กร ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอุดมการณ์และรูปแบบของการเมืองการปกครอง

๒. มีค่านิยม คุณธรรม ความเชื่อ จิตสำนึก วัฒนธรรม แบบแผนความประพฤติ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานของการมีพฤติกรรมอันส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีของบุคคลในชุมชน

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชน จึงควรดำเนินการในสามประการดังต่อไปนี้

ประการแรก “การค้นหาทรัพยากรบุคคล” ผู้มีความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ผู้นำกลุ่มอาสาสมัคร หรือผู้มีความสนใจ กลุ่มคนจนหรือกลุ่มผู้ประสบปัญหา ฯลฯ

ประการที่สอง “เนื้อหาสาระ” ที่จะถ่ายทอดหรือให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนนั้น ต้องเป็นเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมและผลักดันให้เป็นไปตามเป้าหมายข้างต้น ซึ่งมีดังนี้

๑. สภาพชุมชน ได้แก่ ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือชุมชน สภาพปัญหาของชุมชน และผลการพัฒนาจากภายนอกที่มีผลกระทบต่อชุมชน

^{๑๔} นิธิ เอียวศรีวงศ์. “การศึกษาเพื่อฟื้นฟูศักยภาพของชุมชน. ทิศทางหมู่บ้านไทย”. **ชุดรวมบทความพิเศษ**. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน, ๒๕๓๑).

๒. วิธีของชุมชน ได้แก่ การอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ วิธีการจัดการกับการขัดแย้งของชุมชน แนวคิดในการพึ่งพาตนเองของชุมชน เช่น ระบบการออมและทุนหลักเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรผสมผสาน การอยู่พอดิกินพอดิ สิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ระบบการจัดการทรัพยากร และขบวนการทัศน์ในการมองโลก หรือการดำรงชีวิต เป็นต้น

๓. ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต อาชีพที่มีอยู่ในชุมชนกับความสามารถเลี้ยงชีพอย่างปกติสุข รวมทั้งวิธีการและความสามารถในการแสวงหาความรู้ การประสานทรัพยากร และการพัฒนาทุน

๔. ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและคุณภาพชีวิต เพื่อให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี วิธีในการดูแลรักษาสุขภาพตนเอง การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การจัดและเข้ารับบริการสาธารณสุข การเตรียมความพร้อมเมื่อยามมีความจำเป็น กระบวนการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งการพัฒนาในระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

๕. ส่งเสริมอุดมการณ์และวัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของชุมชนมีพลังผลักดันที่ดีจากการมีความสำนึกความรู้สึกร่วมกันต่อผู้อื่น และผูกพันต่อชุมชน ความเป็นชุมชนเป็นอุดมการณ์พื้นฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถรวมตัวเป็นกระบวนการได้ เป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนร่วมกันต่อสู้กับปัญหาหรืออุปสรรคของชุมชนได้ และแต่ละชุมชนก็มีประเพณีอันเป็นความเชื่อมีพิธีกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่ทั้งรักษาศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยและทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว นอกจากนี้ค่านิยมที่ดีที่มีอยู่ก็เป็นรากฐานของการประพฤติเพื่อความดีงาม

ประการที่สาม “วิธีการถ่ายทอดความรู้” การถ่ายทอดความรู้ของคนในแต่ละชุมชนนั้น เป็นวิธีการที่แปรผันไปตามบทบาทขององค์กรทางสังคม ซึ่งสาระสำคัญของการถ่ายทอด อาจกล่าวได้ดังนี้

๑. การถ่ายทอดความรู้ อุดมการณ์วัฒนธรรม ระบบการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญจากการใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ประชาชน เข้าใจรากเหง้าของตนเอง เข้าใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ปรัชญาความเชื่อ ให้สามารถประยุกต์เอาความรู้สู่คุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น กระบวนการถ่ายทอดความรู้จึงต้องให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่วนใหญ่การถ่ายทอดอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมจะกระทำผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมแต่งงาน พิธีสู่ขวัญ พิธีงานศพ ฯลฯ ซึ่งฝังรากอยู่กับชุมชนมานาน เป็นกระบวนการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการยอมรับและศรัทธาแต่เดิมอยู่แล้ว ซึ่งชุมชนจะมีกลไกเพื่อถ่ายทอดและเน้นย้ำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ชนทุกรุ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้อาวุโสในชุมชน บทบาทชายหญิง เด็กและเยาวชนให้เข้ามาเรียนรู้และร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญในชุมชน

๒. การถ่ายทอดทักษะทางสังคม เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งเกิดจากรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรม มีเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม กลุ่มเหล่านี้คือองค์กรทางสังคมที่มีระบบการจัดองค์กรและการบริหารจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม กระบวนการนี้จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะมีการปฏิบัติและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยต้องส่งเสริมให้กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ขยายกิจกรรมหรือส่งเสริมให้คนเข้าร่วมกลุ่มมากขึ้น และขยายเป้าหมายจากไปเป็นเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน

๓. การถ่ายทอดความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพ มีวิธีการเรียนรู้โดยการฝึกฝนถ่ายทอดปฏิบัติกันเองอยู่แล้วในชุมชน อันถือเป็นการถ่ายทอดหรือเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing) ซึ่งผู้มีประสบการณ์หรือผู้มีความชำนาญมากกว่าเป็นผู้ถ่ายทอดให้ นอกจากนี้ชุมชนในปัจจุบันยังมีการจัดเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างอำนาจการต่อรอง อีกทั้งอาจมีการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยการเข้ารับการฝึกอบรมการฝึกประกอบอาชีพ เป็นต้น

๔. การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต สังคมไทยมีความโชคดีที่อยู่ในแหล่งของความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่คนในชุมชนมีความรู้ดีเรื่องอาหารสมุนไพร อาหารส่งเสริมสุขภาพ ยาสมุนไพร และการรักษาตามศาสตร์พื้นบ้าน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นความรู้ถ่ายทอดกันมา

จากแนวคิดศักยภาพผู้นำชุมชน พอสรุปได้ว่า ศักยภาพผู้นำ คือ ความสามารถของผู้นำที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้นำชุมชนเป็นผู้บริหารการพัฒนากิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้นผู้นำชุมชนจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนแก้ปัญหาได้ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน คือการถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ

๒.๑.๖ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้น มีปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมีศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ ดังนี้

เงื่อนไขและปัจจัยของชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง มีดังนี้^{๑๕}

๑. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน

๑.๑ การรวมตัวเป็นกลุ่ม/องค์กร มีมากน้อยเพียงใด

๑.๒ ขนาดของกลุ่มที่พบปะ

๑.๓ จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์ เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน

๑.๔ ประเด็นพูดคุย/แก้ปัญหาของชุมชน

๑.๕ ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชน

๑.๖ เครื่องมือสื่อสาร

๒. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง

๒.๑ กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงไร บทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร

๒.๒ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

๓. ผู้นำ

๓.๑ จำนวนผู้นำ การกระจายตัวในตำบล/พื้นที่

^{๑๕} Mathews, D. (1996). "Element of strong civil society and healthy public life". (n.p.) : (Kettering Foundation April, 1996). P.1-25

๓.๒ บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การสร้างกระบวนการ/กิจกรรมให้สมาชิกมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายภายใน/ภายนอกชุมชน

๓.๓ คุณสมบัตินี้ เช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างให้การเรียนรู้ไม่แบ่งฝ่าย มองการไกล

๔. กระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๔.๑ เป็นการประเมินว่าชุมชนมีระบบความคิดด้านต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงไร

๔.๒ การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมพอ ๆ กับผลงาน

๔.๓ การดึงคนให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด

๔.๔ การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มาร่วมตัวกันว่าเป็นต้นทุนของชุมชน มากกว่ามองว่าเป็นปัญหาของชุมชน

๔.๕ ความคิดเกี่ยวกับ “อำนาจ” หรือ “พลัง” ในการเปลี่ยนแปลง เน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มี “อำนาจ” หรือไม่

๔.๖ ความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน

๕.๑ การพึ่งพาหน่วยงานของรัฐที่มีมากน้อยเพียงไร

๕.๒ ความร่วมมือสนับสนุน ความใกล้ชิดกันของโรงเรียน วัด และสถานบริการในชุมชน

๖. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันและมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชน เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ โดยดูจาก

๖.๑ ประวัติศาสตร์/คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน

๖.๒ การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน

๖.๓ ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้ามาร่วมด้วย

ข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน มีดังนี้^{๑๖}

๑. มีการนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายและมีคุณภาพ

๒. ในด้านความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา ควรพิจารณา ถึง

๒.๑ ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา

๒.๒ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลากหลายหรือไม่ ยากง่ายเพียงไร เป็นปัญหาภายในหรือภายนอกชุมชน ปัญหาเหล่านี้จะเป็นเครื่องทดสอบประสิทธิภาพและความสามารถของกลุ่มในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

๒.๓ จำนวนปัญหาที่องค์กรชุมชนสามารถแก้ไขได้

^{๑๖} สีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ, ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชุมชน : ประสบการณ์จากนักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๐-๑๓๘.

๓. ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่
- ๓.๑ มีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ทางเลือกการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา โดยดูถึงกระบวนการในการวิเคราะห์ดังกล่าวว่า มีการวิเคราะห์ที่ชัดเจนหรือไม่ มีการเชื่อมโยงปัญหา กับสาเหตุหรือไม่ คุณภาพในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร มีทิศทางที่ถูกต้อง มีสติหรือไม่
- ๓.๒ มีการพัฒนาจิตสำนึก
๔. ในด้านการจัดกลุ่ม ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
- ๔.๑ จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม
- ๔.๒ ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เสนอความคิดเห็น มือปฏิบัติ ฯลฯ
- ๔.๓ สมาชิกทำหน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ
- ๔.๔ มีการสร้างและพัฒนากระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
- ๔.๕ มีกฎระเบียบและกติการ่วมกัน
- ๔.๖ มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกัน
๕. ในด้านที่เกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน ควร พิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
- ๕.๑ จำนวนผู้นำ มีหลายคนหรือไม่
- ๕.๒ ความรู้และทักษะของผู้นำ มีหลายด้านหรือไม่ (เช่น ผู้นำด้านการสื่อสาร การ ถ่ายทอดความรู้ การจัดการ ฯลฯ)
๖. ในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
- ๖.๑ การที่สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม
๗. ในด้านการยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
- ๗.๑ การสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอก เช่น เงินทุนและทรัพยากรในโครงการต่าง ๆ
- ๗.๒ มีคนเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นแหล่งความรู้
- ๗.๓ การมีความสามารถในการต่อรองกับรัฐ/แหล่งทุนต่าง ๆ มากขึ้น
๘. ในด้านการขยายผล ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
- ๘.๑ จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น
- ๘.๒ ประเภทงานและกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้น
- ๘.๓ จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้น
- ตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ได้แก่^{๑๗}
๑. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่ ทันต่อความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้นั้นสามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งใน ระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา

^{๑๗} บัณฑิต อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์นียงค์, ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ของ ประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๔๙.

๒. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ ในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหา แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองปัญหาของสมาชิกในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาหมู่บ้าน ประสบการณ์ และการเรียนรู้ ประยุกต์ เทคนิค และการจัดการ

๓. องค์กรชุมชน/การบริหารจัดการ/กำลังคน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้าน การจัดองค์กรในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน การจัดระบบบริหารจัดการงานพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคม ชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่มกองทุนออมทรัพย์ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมเครือข่ายทั้งเครือข่ายธรรมชาติ เครือข่ายการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายประสบการณ์

๒.๒.แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในอดีตที่ผ่านมา ระบบการจัดการของการผลิตและกิจกรรมต่าง ๆ กิติ ทางเศรษฐกิจ ทางการตลาด มิได้มีความสลับซับซ้อนมากนัก และไม่ต้องอาศัยระบบของการจัดการเช่นในปัจจุบันนี้ จนกระทั่งเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในโลก เมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๘๘๐ เป็นต้นมา ซึ่งเป็น การเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันมีผลทำให้เศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ตลอดจนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเริ่มเป็นที่ ยอมรับและขยายตัวมากขึ้น มีการพัฒนามากขึ้นตามลำดับ^{๑๘}

๒.๒.๒ ความหมายของการจัดการ

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมายขององค์กรโดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหาร หากพิจารณาในมุมกว้างแล้ว จะพบว่าการจัดการประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ^{๑๙} ดังนี้

๑. เป็นกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน
๒. เน้นที่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร
๓. การทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยผสมผสานบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารเข้าด้วยกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ ได้รวบรวม ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้^{๒๐}

^{๑๘} ถนัด เดชทรัพย์, “การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล”, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๐, หน้า ๒๑-๒๕.

^{๑๙} เนตรพัฒนา ยาวีราช, **การจัดการสมัยใหม่ : Modern Management**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทเชลทรัล เอ็กเพรส จำกัด, ๒๕๕๐).

^{๒๐} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, **การบริหารการตลาดยุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๕๖).

๑. คำว่า “การบริหาร” (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร”(Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร^{๒๑} ดังนั้น การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรือการอำนวย และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

๒. คำว่า “การจัดการ” (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ”(Manager) จะหมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรที่ต้องมีคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำปัจจัยทางการบริหารจัดการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ มาใช้อย่างเป็นกระบวนการโดยผ่านหน้าที่หลัก คือ การวางแผน การจัดองค์กร การเป็นผู้นำและการควบคุมให้การทำงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๓ ความสำคัญของการจัดการ

การจัดการมีความสำคัญต่อผู้บริหารทุกคนในการพัฒนาองค์กรให้มุ่งไปสู่ความมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ เช่น ผู้จัดการโรงงานสามารถดำเนินการผลิตสินค้าของเครื่องใช้อุปโภคบริโภคออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสามารถหาตลาดในการจัดจำหน่ายสินค้าเหล่านั้น ผู้จัดการฝ่ายบุคคลมีศักยภาพในความสามารถจัดหาแรงงานและพนักงานเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ภารกิจในองค์กรลุล่วงไปได้ ผู้จัดการแต่ละฝ่ายอาจมีพื้นฐานความรู้ทางการบริหารแตกต่างกันและมีการศึกษาที่แตกต่างหลากหลายที่จะต้องทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุความสำเร็จในวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งไม่เฉพาะเป็นการกระทำเพื่อองค์กรเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ จะต้องมีความรู้เบื้องต้นในงานทางด้านการบริหาร (Management task) และกระบวนการบริหาร (Management process) เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายภายใต้การจัดการทรัพยากรทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล^{๒๒}

^{๒๑}Schermerhorn, J.R. *Management*, (6th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.1998.

^{๒๒}เนตรพัฒนา ยาวีราช, *การจัดการสมัยใหม่ : Modern Management*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทเชลลทริล เอ็กเพรส จำกัด, ๒๕๕๐).

๒.๒.๔ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ผลงาน (Performance) จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ทรัพยากรองค์การเพื่อสร้างความพอใจให้กับลูกค้าและการ บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ประสิทธิภาพ (Efficiency) เป็นการวัดจำนวนทรัพยากรที่ใช้ไปในการบรรลุ เป้าหมายขององค์การว่าดีหรือก่อให้เกิดผลอย่างไร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการทำให้อุบัติการณ์ในสิ่งที่ ทำ (doing the thing right) ดังนั้นประสิทธิภาพจึงอ้างถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (input) และผลผลิต (output) เพื่อให้ต้นทุนของทรัพยากรต่ำสุด ซึ่งองค์การจะมีประสิทธิภาพได้ เมื่อผู้จัดการได้ใช้จำนวนทรัพยากรหรือเวลาที่จำเป็นให้ต่ำสุดเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการที่ กำหนดให้ ตัวอย่างเช่น แมคโดนัลด์ (McDonald) ได้พัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพของแฟท ราย เออร์ (fat fryer) ซึ่งไม่เพียงแต่ลดจำนวนการใช้ไขมันในการประกอบอาหารลงร้อยละ ๓๐ เท่านั้น แต่ยังเพิ่มความรวดเร็วในการทำเฟรนช์ ฟรายส์ (French fries) อีกด้วย ดังนั้น ผู้จัดการ จึงต้องรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้ทุกกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการผลิตสินค้าหรือ บริการเพื่อส่งมอบคุณค่าที่ดีให้กับลูกค้าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นการวัดความเหมาะสมของเป้าหมายขององค์การที่ ผู้จัดการกำหนดขึ้น และรวมถึงระดับที่ซึ่งองค์การบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น หรือการทำในสิ่งที่ ถูกต้อง (doing the right thing) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นองค์การจะมีประสิทธิผลได้เมื่อ ผู้จัดการเลือกเป้าหมายที่เหมาะสมและดำเนินการจนสามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ตัวอย่างเช่นเมื่อหลายปีก่อน แมคโดนัลด์ได้กำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการเปิดให้บริการอาหาร เข้าเพื่อดึงดูดลูกค้าและเพิ่มยอดขายของกิจการ การกำหนดเป้าหมายดังกล่าวได้รับการพิสูจน์ ว่าเป็นเป้าหมายที่ดีและเหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะปรากฏว่ายอดขายอาหารเข้ามีสัดส่วนถึงกว่า ร้อยละ ๓๐ ของยอดขายทั้งหมด^{๒๓}

๒.๒.๕ กระบวนการจัดการ

กระบวนการจัดการประกอบด้วยหน้าที่ทางการจัดการ (managerial function) ดังต่อไปนี้^{๒๔}

(๑) การวางแผน (Planning) เป็นการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน รวมทั้ง พิจารณาข้อจำกัดต่าง ๆ และทำการกำหนดล่วงหน้าถึงวิธีการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติ ทรัพยากรที่ต้องการ เวลาที่แล้วเสร็จ และผลที่ได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าเจ้าของเงินจะทำธุรกิจผลิตคอมพิวเตอร์ออกจำหน่าย ก็ จะต้องวางแผนว่าจะทำอย่างไร โดยพิจารณาทั้งระบบ เริ่มจากจะลงทุนในธุรกิจอะไร จะลงทุนเมื่อใด

^{๒๓} อำนาจ ชีระวิช, การจัดการ : Modern Management, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซี.วี.แอล.การ พิมพ์, ๒๕๔๗).

^{๒๔} ชนงกรณ์ กุลชลบุตร, หลักการจัดการ : องค์การและการจัดการแนวความคิดการบริหารธุรกิจใน สถานการณ์ปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

ด้วยวิธีใด การตลาด การผลิตจะมีแผนการอย่างไร เป็นต้น โดยในแผนจะสรุปทั้งวิธีการ ช่วงเวลาที่จะปฏิบัติ งบประมาณที่จะต้องใช้ ผู้รับผิดชอบ

(๒) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดระบบการทำงานของหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์การเพื่อให้เกิดการประสานงานที่ดีในการจัดองค์การนั้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดหมวดหมู่ของงาน การกำหนดวิธีการสื่อสารระหว่างฝ่ายต่าง ๆ การวางแผนทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีแผนการในขั้นตอนแรกแล้วก็ยังไม่สามารถดำเนินงานได้จนกว่าจะได้กำหนดความรับผิดชอบและงานของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายตลาด ฝ่ายผลิต ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายบริหารและการเงิน และอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง วิธีการสั่งการและการรายงานผล

(๓) การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การมีผู้รับผิดชอบในงานด้านต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ โดยการนำ (leading) หรือการจูงใจผู้ปฏิบัติงาน (motivation) ในองค์การธุรกิจจะต้องมีผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้างานเพื่อคอยประสานงาน สั่งการ จูงใจพนักงานและดูแลทุกข์สุขของพนักงาน เพื่อให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่ตามที่องค์การคาดหวัง

(๔) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การติดตามผลการปฏิบัติงานเมื่อระยะเวลาผ่านไป เพื่อให้ทราบว่าการที่ได้ดำเนินไปตรงตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนหรือไม่ เช่น การติดตามผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ พิจารณารายงานต่าง ๆ และปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาทางปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนหรือดีกว่าที่แผนการกำหนด ถ้าเป็นการควบคุมระดับบริษัทก็จะได้แก่ งบการเงินต่าง ๆ ถ้าเป็นระดับฝ่ายและระดับแผนกก็จะได้แก่รายงานต่าง ๆ ที่มีการออกแบบเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงาน

๒.๒.๖ หลักการจัดการ

หลักการจัดการ ประกอบด้วย ๑๔ ประการ ดังนี้^{๒๕}

(๑) การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) การแบ่งงานกันทำตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในการทำงาน

(๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นของคู่กัน ดังนั้นในการทำงานใด ๆ หากมีการให้อำนาจหน้าที่ก็จะต้องให้มีความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ด้วย

(๓) ระเบียบวินัย (Discipline) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัยในองค์การนั้นจะต้องมีข้อตกลงในการทำงานและทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ฟาโยล์ เห็นว่า วิธีที่จะรักษาระเบียบวินัยได้นั้นจะต้องมีผู้บริหารที่ดีในทุกองค์การ ข้อตกลงในการทำงานต้องชัดเจนและยุติธรรม การลงโทษต้องกระทำอย่างระมัดระวัง

(๔) เอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) ในการทำงานใด ๆ นั้นผู้ใต้บังคับบัญชาควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว เพื่อป้องกันความสับสนในการทำงาน

^{๒๕} สาคกร สุขศรีวงศ์, การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : จี พี ไซเบอร์พรินท์, ๒๕๕๑).

(๕) เอกภาพในแนวทาง (Unity of Direction) การมีเป้าหมายร่วมกัน กิจกรรมการทำงานภายในองค์กรต้องมีเป้าหมายอันเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(๖) ประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of individual interests to general interests) ในการทำงานนั้นทุกคนควรถือผลประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นใหญ่

(๗) ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration) การให้ผลตอบแทนจะต้องยุติธรรม เป็นความพอใจทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง

(๘) การรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง (Centralization) ในการบริหารงานนั้นควรจะรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเพื่อให้สามารถควบคุมส่วนต่างๆ ได้ และอาจกระจายอำนาจได้มากน้อยเพียงใดแล้วแต่กรณี

(๙) การจัดสายการบังคับบัญชา (Scalar of Chain) การบริหารงานต่าง ๆ ภายในองค์กรจะต้องระบุสายการบังคับบัญชา ทั้งแนวตั้งและแนวราบให้ชัดเจน โดยเฉพาะการจัดลำดับสายงานจากผู้บริหารสูงสุดไปจนถึงพนักงานระดับล่างสุด เพื่อให้เข้าใจแนวทางการติดต่อสื่อสาร การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการสั่งงานภายในองค์กรที่ชัดเจน

(๑๐) การสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย (Order) การจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จะต้องจัดเก็บให้เป็นระบบระเบียบ และจัดวางไว้ยังตำแหน่งที่เหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับการคัดเลือกและสั่งการบุคลากร จะต้องวางตำแหน่งให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร

(๑๑) ความเสมอภาค (Equity) หลักความเสมอภาค จะต้องสร้าง ความยุติธรรมในการทำงานโดยเน้นพิจารณาความดีความชอบจากผลงาน ผู้ที่มีผลงานเท่าเทียมกันต้องได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกัน

(๑๒) ความมั่นคงในการจ้างงาน (Stability of Tenure) การสร้างความรู้สึกรับประกันในการจ้างงานให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานไม่รู้สึกหวาดหวั่นต่อความรู้สึกที่อาจถูกเลิกจ้างในเวลาใดก็ได้

(๑๓) ความคิดริเริ่ม (Initiative) การส่งเสริมให้สมาชิกขององค์กรได้มีความกล้าที่จะแสดงความคิดริเริ่มในการทำงาน

(๑๔) ความสามัคคี (Esprit de Corps) การส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีระหว่างสมาชิกในหน่วยงาน

๒.๒.๗ ประเภทขององค์กร

ประเภทขององค์กรมี ๓ หลักเกณฑ์ด้วยกัน คือ องค์กรแสวงกำไรหรือองค์กรไม่แสวงกำไร ประเภทผลิตภัณฑ์ (สินค้าหรือบริการ) และความเป็นเจ้าของ (รัฐหรือเอกชน) ดังนี้^{๒๖}

(๑) องค์กรแสวงกำไรและองค์กรไม่แสวงกำไร (For-profit and not-for-profit organization) องค์กรแสวงกำไรเป็นองค์กรที่มีเป้าหมายหลักเพื่อให้บรรลุผลกำไร ซึ่งองค์กรแสวง

^{๒๖} อำนวย วีระวิช, การจัดการ : Modern Management, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซี.วี.แอล.การพิมพ์, ๒๕๔๗).

กำไรอาจมีเจ้าของคนเดียวหรือเป็นองค์การระดับโลกที่มีผู้ถือหุ้นหลายพันหลายหมื่นรายก็ได้ องค์การประเภทนี้แม้จะมีเป็นจำนวนมากที่ประสบกับการขาดทุน แต่ยังคงถือว่าเป็นองค์การแสวงกำไร เพราะมีเป้าหมายการดำเนินธุรกิจเพื่อผลกำไร องค์การแสวงกำไร เช่น บริษัท ห้างร้านที่พบกันอยู่ทั่วไป

(๒) องค์การผลิตสินค้าและองค์การผลิตบริการ (Manufacturing and service organizations) หลักเกณฑ์ที่ 2 ในการจำแนกประเภทขององค์การโดยแบ่งตามชนิดของผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า (goods) หรือบริการ (service) ที่องค์การผลิตขึ้น องค์การที่ทำการผลิตสินค้าจะใช้วัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้า เช่น เสื้อผ้า รองเท้า โทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น สินค้าเป็นสิ่งที่มีความสามารถสัมผัส มองเห็น วัดและประเมินผลลักษณะทางกายภาพได้โดยลูกค้า สินค้าสามารถผลิตในที่แห่งใดแห่งหนึ่งและเก็บรักษาไว้เพื่อส่งมอบให้กับลูกค้าในเวลาและสถานที่ที่ลูกค้าต้องการได้ บริการเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถตรวจสอบได้ก่อนที่จะทำการผลิต นอกจากนั้นบริการถูกผลิตขึ้นในเวลาเดียวกับที่ส่งมอบให้กับลูกค้า กล่าวคือบริการไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ องค์การที่ผลิตบริการ เช่น สายการบิน สำนักงานกฎหมาย สถาบันการเงินสถาบันการศึกษาและโรงพยาบาล เป็นต้น

(๓) องค์การของรัฐและองค์การของเอกชน (Public sector and private sector) องค์การสามารถแบ่งได้โดยพิจารณาจากธรรมชาติของความเป็นเจ้าของ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหมและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ถือเป็นส่วนขององค์การของรัฐเพราะถูกควบคุมโดยรัฐบาล ในทางตรงข้ามองค์การเช่น บริษัท ห้างร้าน มูลนิธิ สมาคม สหกรณ์ เป็นต้น โดยทั่วไปถือว่าเป็นองค์การของเอกชนเพราะอยู่ภายใต้การควบคุมของเอกชนมากกว่ารัฐบาล

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒.๓.๑ ที่มาของแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมมีความหมายที่กว้างและเกี่ยวข้องกับบุคคลในทุกระดับทุกส่วน ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๕ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศหรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม ดังนั้น การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจสังคม และการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไรท์ตีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ครอบคลุมในประเด็นดังนี้^{๒๗}

ประเด็นที่ ๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

^{๒๗} กรมอนามัย, “โครงการศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานภารกิจกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, สืบค้นจาก <http://psdg.anamai.moph.go.th/news/cpadmin/km/files/chapter2.doc>

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นถึงการเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในกรณีของการเอื้อให้เกิดความพยายามในการพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน การจัดสนใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และการวางแผนดำเนินการ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่ ๓ การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากรเพื่อพัฒนา ประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุน ลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ ๔ การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

๒.๓.๒ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ถือได้ว่าเป็นขั้นตอน และกระบวนการที่สำคัญที่พลังส่งผลให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชนมีความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการด้วย ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ร่วมกันพัฒนานั้น ได้มีนักวิชาการ ได้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ร่วมแก้ไขและวางแผน ปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้น เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง^{๒๘}

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^{๒๙}

^{๒๘} ประชัย ศรีจามร, "การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ, กรณีศึกษา ป่าน้อยออดอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย", สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

^{๒๙} Erwin, W., *Participation Management: Concept, Theory and Implementation*. (Atlanta, GA: Georgia State University, 1976).

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว^{๓๐}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการ เกิดประสิทธิผล หรือคือการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ ช่วยปฏิบัติการ เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลงความเห็นร่วมกันตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่ช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนในชุมชน/กลุ่ม/องค์กร ที่ตั้งขึ้นในชุมชน

๒.๓.๓ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มี ๕ ทฤษฎี สรุปได้ดังนี้^{๓๑}

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อมหมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑ ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

^{๓๐} อรรถัย กักผล, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร : จริยสุนทรวิจิตรการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๓๑} ยุพาพร รูปงาม. “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.

ระดับที่ ๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมย ทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

ระดับที่ ๓ ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ระดับที่ ๔ ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความรู้ ความสามารถ และ ความสำคัญของบุคคล

ระดับที่ ๕ ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาर्डเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดียอมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

๓. ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิจงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะ ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัตคือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดียอมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็น

เครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม ผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการบริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

๒.๓.๔ รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์^{๓๒} ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดคือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจ ในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอ

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

อลาสแตร์ ที ไวท์^{๓๓} ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมคือพฤติกรรมการมีส่วนร่วม แบ่งออกได้เป็น ๔ มิติ ดังนี้

มิติที่ ๑ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และทำอย่างไร

มิติที่ ๒ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่ ๓ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

มิติที่ ๔ มีส่วนร่วมในการประเมินผล

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์^{๓๔} ได้แบ่งรูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๖ ระดับ ดังนี้

^{๓๒} Cohen John M. & Uphof, Norman T., *Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity.* (World Development, 1980). Vol 213.

^{๓๓} White, Alastair T, "Why Community Participation?", A Discussion of the Argument go, (Community Participation : Current Issue and Lesson Learned. n.p. United Nations Children's Fund, 1982), p.18.

ระดับที่ ๑ ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับที่ ๒ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือหน่วยงาน หรือผู้อำนวยการตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ ๓ ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้เกิดโครงการตั้งในพื้นที่ หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและไม่เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

ระดับที่ ๔ ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน ผู้ชำนาญการหรือเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่าชุมชน หรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีกรร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ ๕ ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วได้นำมาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch Dog) การดำเนินงานโครงการ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาค้นพบก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้น และเมื่อมีการดำเนินการตาม โครงการหรือกิจกรรมแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลว่า การ

^{๓๔} สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗-๖๒.

ดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างน้อยเพียงใด มีการนำมาตรการการป้องกัน แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมาใช้หรือไม่ และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพิจารณานำเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ ๖ ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบทั้งต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยหลีกเลี่ยงไม่พัวพันที่จะต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมานั้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๖ ระดับนั้น หากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกระดับแล้ว ย่อมถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์

โกวิทย์ พวงงามได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี ๔ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่ทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วม และชาวบ้านไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี และได้ประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปก็อาจประสบความสำเร็จลำบากได้^{๓๕}

สรุปได้ว่า รูปแบบหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมจะเน้นความสามัคคีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวเป็นหลักสำคัญ ยอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกียรติกัน ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ยอมรับผู้อาวุโส ยอมรับผู้เชี่ยวชาญ ยอมเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการตัดสินใจของทุกฝ่าย ไม่ถือว่าฝ่ายใดถูกผิดมากกว่ากัน หมายถึงการยอมรับการมีสิทธิของทุก ๆ คนที่เป็นผู้มีส่วนร่วมคิดที่เป็นแนวทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนา ๒ ประการใหญ่ ๆ คือ ๑) การร่วมเผชิญปัญหาในมวลรวมของชุมชน ๒) ร่วมต่อสู้ในการแก้ไขปัญหาด้วยคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีเจตนาร่วมกันทำคือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแสดงออก ในกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายแผนงานโครงการต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมปรึกษาหารือยอมรับ

^{๓๕} โกวิทย์ พวงงาม, ร.ศ. ดร., การประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายของชุมชน หลังจากนั้น ร่วมกันใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมถึง ร่วมกันติดตามประเมินผลเพื่อการแก้ไข ปรับปรุง ดูแล รักษาการพัฒนาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มี คุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและการจัดการด้านจริยธรรม

๒.๔.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

ก่อนที่ผู้บริหารจะทำหน้าที่ใด ๆ ทางการจัดการ ผู้บริหารควรคำนึงถึงกรอบทางความคิด และการกระทำประการหนึ่งในการทำงานซึ่งเป็นพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือ ความรับผิดชอบต่อ สังคมและจริยธรรมทางการจัดการ เพราะเป้าหมายทางธุรกิจในปัจจุบันมิใช่มุ่งหวังยอดขายหรือผล กำไรเพียงเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร องค์กรที่ ดำเนินการโดยขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและขาดจริยธรรม จะได้รับผลกระทบทางลบจากทั้ง สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกหลายประการ กล่าวคือ ในด้านสภาพแวดล้อม ภายใน ย่อมส่งผลให้ระบบงานต่าง ๆ ขาดความเที่ยงตรง เกิดช่องว่าง และนำไปสู่การทุจริตและ ประพฤติมิชอบ ทำให้พนักงานขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน สมาชิกเห็นผิดเป็นชอบ อันก่อให้เกิด ความเสื่อมเสียต่อองค์กร ส่วนในด้านสภาพแวดล้อมภายนอกนั้น องค์กรที่ไม่รับผิดชอบต่อสังคมและ ขาดจริยธรรม ย่อมส่งผลให้ลูกค้ามีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อองค์กร คู่แข่งขันสามารถนำจุดอ่อนมาโจมตี ผู้ จัดจำหน่ายวัตถุดิบไม่ยอมให้ความร่วมมือ และหน่วยงานของภาครัฐจะคอยกำกับดูแลตรวจสอบ อย่างใกล้ชิด เป็นต้น

ด้านเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และมีจริยธรรมทางการจัดการ ผู้บริหารควรรับทราบความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับต่าง ๆ ซึ่ง เริ่มต้นตั้งแต่ระดับต้น อันเป็นความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ และเพิ่มระดับสูงขึ้นเป็นความรับผิดชอบต่อ กฎหมาย ความรับผิดชอบต่อระดับจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยสมัครใจ เพื่อที่จะเป็นพื้นฐาน ในการกำหนดความรับผิดชอบต่อตนเองและขององค์กรต่อไป

๒.๔.๒ ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จ การศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๘

“การจะทำงานให้มีประสิทธิผลและให้ดำเนินการไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบต่ออย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของ งาน ที่สำคัญที่สุดต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบต่อ” ให้ถูกต้อง ขอให้เข้าใจว่า “รับ ผิด” ไม่ใช่การรับโทษหรือถูกลงโทษ “รับชอบ” ไม่ใช่รับรางวัล หรือรับคำชมเชย การรู้จักรับผิดหรือ ยอมรับรู้ว่าอะไรผิดพลาดเสียหาย และเสียหายเพราะอะไรเพียงใดนั้นมีประโยชน์ทำให้บุคคลรู้จัก พิจารณาตนเอง ยอมรับความผิดของตนเองโดยใจจริง เป็นทางที่ช่วยให้แก้ไขความผิดได้และให้รู้ว่า อะไรถูก อันได้แก่ ถูกตามความมุ่งหมาย ถูกตามหลักวิชา ถูกตามวิธีการนั้น มีประโยชน์ทำให้ทราบ แจ่มแจ้งว่า จะทำให้งานสำเร็จสมบูรณ์ได้อย่างไร จักได้ถือปฏิบัติต่อไป นอกจากนั้น เมื่อเข้าใจความหมาย

ของคำว่า “รับผิดชอบต่อสังคม” ตามนัยดังกล่าวแล้ว ผู้ที่เข้าใจลึกซึ้งในความรับผิดชอบต่อสังคมจะสำนึกตระหนักทันทีว่า รับผิดชอบต่อสังคม คือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไว้ให้ จะหลีกเลี่ยงไม่ได้”^{๓๖}

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หรือ CSR ก็คือการทำธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่นในสังคม ไม่ว่าจะเป็ใครหรือเมื่อใด ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งหลักการของ CSR ไม่สนับสนุนการรีบเร่งสร้างความสะดวกสบายของธุรกิจ หรือการมุ่งแสวงหาผลกำไรสูงสุดโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นแต่ CSR เป็นเครื่องมือในการบริหารที่ได้รับความเชื่อมั่นว่า จะสามารถช่วยให้องค์กรธุรกิจดำเนินกิจการให้เจริญเติบโตได้อย่างมั่นคงไปพร้อม ๆ กับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้คน ชุมชน และความยั่งยืนของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏเด่นชัดขึ้นในประเทศไทย โดยเป็นทั้งกระบวนการ และเป้าหมายที่จะทำให้เกิดดุลยภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม^{๓๗}

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง หน้าที่ที่องค์กรธุรกิจจะต้องมีต่อสังคมในฐานะหน่วยงานหนึ่งของ สังคมที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมถึงมีจรรยาบรรณทางธุรกิจ และมาตรฐานวิชาชีพที่แน่นอน ส่วนการบำเพ็ญประโยชน์แม้เป็นสำนึกที่สำคัญของธุรกิจ แต่ก็ไม่ใช่ความรับผิดชอบต่อสังคม^{๓๘}

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง ทิศทางใหม่ในการดำเนินธุรกิจที่จะส่งผลในระยะยาวต่อวงการธุรกิจ เนื่องจากบทบาทของรัฐบาลเริ่มไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาสังคมที่มีมากขึ้น องค์กรธุรกิจจึงถูกมองว่าเป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการเข้ามาร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาสังคมให้เกิดเป็นรูปธรรมในระยะยาวได้ รวมถึงความต้องการตอบสนองสังคมที่มีต่อการเรียกร้องให้ องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีผลกำไรมากควรมีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความเป็นไปได้อย่างต้อง แสดงผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและสังคมให้มากขึ้นด้วย^{๓๙}

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข^{๔๐}

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ หมายถึง การดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการใส่ใจ และดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักจริยธรรม การกำกับกิจกรรมที่ดี และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการ เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยไม่

^{๓๖} พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

^{๓๗} พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอูน), การพัฒนาชุมชนประยุกต์ : แนวคิดและการบูรณาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๓.

^{๓๘} โสภณ พรโชคชัย, CSR Thailand ๒๐๑๒, วารสารเศรษฐกิจ ฉบับพิเศษ, เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕, หน้า ๑๖.

^{๓๙} สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสิณี, “CSR มิติใหม่ในการบริหารธุรกิจ”, วารสารสื่อพลัง, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐): ๘.

^{๔๐} พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, “CSR กับการพัฒนาที่ยั่งยืน”, วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม ๒๕๕๕): ๓.

ผิดศีลธรรมจรรยา ไม่เบียดเบียนทุกฝ่าย สร้างสรรค์ความสุขที่แท้จริงให้กับตนเอง ธุรกิจ รวมทั้งสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม^{๔๑}

ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการดำเนินธุรกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี ควบคู่ไปกับการใส่ใจรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมย่อมไม่ซัดรีดแรงงานลูกจ้าง ไม่ฉ้อโกงลูกค้า ไม่เอาเปรียบคู่ค้า ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบ ทั้งนี้การนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้มีหลายระดับตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เช่น การกำกับดูแลกิจการพนักงาน สวัสดิการ ควบคุมคุณภาพสินค้าและบริการ การผลิตที่มีมาตรฐานและรับผิดชอบต่อลูกค้า จนถึงระดับที่ต้องอาศัยความร่วมมือของ ธุรกิจและการสนับสนุนจากทุกระดับในองค์กร ซึ่งหัวใจของความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเริ่มจาก ภายในมุ่งสู่ภายนอก ให้ความสำคัญกับบุคลากร ต้องการผู้นำกระบวนการที่มีความต่อเนื่องมากกว่า ผู้นำกิจกรรม และต้องตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร^{๔๒}

กล่าวโดยสรุป ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นบทบาทหน้าที่ ที่องค์กรธุรกิจต้องตระหนัก และให้ความสำคัญนอกการดำเนินการทางธุรกิจเพื่อเป้าหมายสูงสุดขององค์กรคือผลกำไร ไม่สร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม จะต้องไม่ประกอบกิจการใด ๆ ให้บุคคลอื่น และสังคมต้องเสียหายไปด้วย รวมทั้งต้องเอื้อประโยชน์ให้แก่สังคมโดยรวม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นยังเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรม องค์กรต่อสังคมภายนอก อันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรธุรกิจเอง จึงทำให้เกิดทัศนคติที่ดี ต่อองค์กรจนเป็นผลทำให้เกิดการยอมรับจากสังคมเอง อันจะส่งผลถึงการดำเนินการที่ยั่งยืน และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข

๒.๔.๓ ความสำคัญและประโยชน์จากความรับผิดชอบต่อสังคม

การดำเนินกิจการให้ยั่งยืน ไม่เพียงแต่หมายถึง การจัดหาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและดำเนินงานโดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสีย เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในทุก ๆ ส่วนทั้งภายในและภายนอกกิจการด้วย ดังนั้น กิจการต้องให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ความสำคัญและประโยชน์จากความรับผิดชอบต่อสังคม มีดังนี้^{๔๓}

- ๑) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างผลกำไรที่ดีที่สุด

^{๔๑} คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน, **เข็มทิศธุรกิจเพื่อสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไอคอนพริ้นติ้ง, ๒๕๕๑), หน้า ๖.

^{๔๒} Singchu, P.(2014). Social Responsibility of Business Organizations (ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ). *Sripatum Parithat Journal of Humanities and Social Sciences*, 14(2): P121-128.

^{๔๓} คณะกรรมการกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยด้านบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย. **แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : เมจิกเพรส.). ๒๕๕๕. หน้า ๑๗-๑๘.

๒) ปรับปรุงความสัมพันธ์และสร้างมุมมองใหม่ๆ กับผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงติดต่อสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันได้ดีขึ้น

๓) สร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดี รวมทั้งส่งเสริมให้ได้รับความไว้วางใจจากสาธารณชนเพิ่มขึ้น

๔) ปรับปรุงการบริหารความเสี่ยง เพื่อสร้างความน่าสนใจในการลงทุนมากขึ้น

๕) ปรับปรุงความน่าเชื่อถือและความเป็นธรรมของธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรับผิดชอบ มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและปฏิเสธการคอร์รัปชัน

๖) ส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ดีขึ้น

๗) เพิ่มโอกาสแก้ไขและลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมและความเสี่ยงอื่น ๆ

๘) สร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมทั้งภายในและนอกกิจการ ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตควบคู่กับผลกำไรสูงขึ้น

๙) ช่วยสร้างความประหยัดแก่ระบบการผลิต เนื่องจากการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลและปริมาณของเสียที่ลดลง

๑๐) ใช้เป็นแนวทางป้องกันหรือลดความขัดแย้งเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้บริโภค

๑๑) สร้างความภักดี การมีส่วนร่วมและขวัญกำลังใจ รวมถึงความปลอดภัยและสุขอนามัยที่ดีให้กับพนักงานและผู้มีส่วนได้เสีย

๑๒) ส่งผลในทางบวกต่อการสรรหา จูงใจ และรักษาพนักงานเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านทรัพยากรบุคคล

๒.๔.๔ องค์ประกอบในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบด้วย ๒ มิติสำคัญ ดังนี้^{๔๔}

๑) มิติภายใน

(๑.๑) กิจการต้องดึงดูดพนักงานที่มีความสามารถ จึงควรจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีความรับผิดชอบ เช่น

- ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม หรือมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เช่น การสนับสนุนช่วงต่อระหว่างโรงเรียนมาสู่พนักงาน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ ๆ

- ให้ข้อมูลที่โปร่งใสกับพนักงานทุก ๆ ด้าน

- ให้ความสมดุลระหว่างงาน ชีวิตครอบครัว และการพักผ่อน

- ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมด้านการคัดเลือกเข้าทำงาน รายได้ และความก้าวหน้าทางการงาน โดยเฉพาะผู้หญิงและผู้พิการ

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐-๒๓.

- ดูแลเอาใจใส่พนักงาน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือเกิดปัญหาสุขภาพจากการทำงาน

(๑.๒) แม้จะมีกฎหมายควบคุมดูแลด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน แต่การคิดว่า จะทำอย่างไรให้พนักงานมีสุขภาพและความปลอดภัยที่ดี เป็นเรื่องสำคัญมากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมายขั้นต่ำเสียอีก เพราะพนักงานที่มีความสุขและสุขภาพแข็งแรงย่อมนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพของกิจการ นอกจากนี้ การกระจายงานไปสู่คู่ค้าอาจทำให้การควบคุมไม่ทั่วถึง จึงควรมีนโยบายเลือกคู่ค้าที่มีคุณธรรมและจรรยาบรรณต่อพนักงานของตนเองเพื่อเป็นการควบคุมอีกทางหนึ่ง เป็นการส่งเสริมให้คู่ค้าต้องพัฒนาตามไปด้วย เพราะคู่ค้าที่ไม่ใส่ใจสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง สามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในทางลบให้แก่ผู้ว่าจ้างด้วย

(๑.๓) การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เมื่อกิจการต้องเผชิญกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือวิกฤติการณ์ภายใน เช่น การปรับโครงสร้าง การควบรวมกิจการซึ่งมักนำมาสู่การเลิกจ้าง กิจการควรรื้อและสร้างความร่วมมือในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

(๑.๔) การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในกิจการ การลดการใช้ทรัพยากร การลดปล่อยสารพิษของเสียและคาร์บอน เป็นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลดีต่อกิจการในการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเป็นการลดต้นทุนพลังงานและการจัดการของเสียต่าง ๆ นำไปสู่ผลกำไรที่สูงขึ้น ความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ที่สำคัญเป็นการสร้างภาพลักษณ์กิจการในประเด็นสิ่งแวดล้อมที่ได้ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

(๑.๕) ธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการดำเนินการ ความเชื่อมั่นต่อกิจการเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ดังนั้น ความโปร่งใสและขั้นตอนการตัดสินใจต่าง ๆ ที่ชัดเจนตรวจสอบได้ จึงสำคัญต่อความมั่นคงของกิจการอย่างยิ่ง เพราะการบริหารจัดการที่โปร่งใสทางบัญชีและกระบวนการตัดสินใจในทุกกระดับ ย่อมนำไปสู่ข้อมูลที่ตรวจสอบและเข้าถึงได้ โดยนักลงทุนและผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดระบบการลงทุนโดยรวมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในที่สุด

๒) มิติภายนอก

(๒.๑) การจัดการกับคู่ค้าและหุ้นส่วนกิจการที่รับผิดชอบต่อสังคม การเลือกคู่ค้าและหุ้นส่วนกิจการควรคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการนั้น ๆ ด้วย เพื่อขยายความรับผิดชอบต่อสังคมของตนไปสู่กิจการดังกล่าวให้ครอบคลุมทั้งห่วงโซ่การผลิต เช่น การช่วยพัฒนาระบบการทำงานของคู่ค้าให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐานที่วางไว้ การจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทค้าปลีกต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กับการลดต้นทุนและเพิ่มผลกำไร การเลือกคู่ค้าที่ผลิตสินค้าโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การซื้อสินค้าที่ลดการใช้หีบห่อโดยไม่จำเป็น เป็นต้น

(๒.๒) การดูแลผู้บริโภค กิจการต้องมีระบบดูแลและรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในทุก ๆ กระบวนการของสินค้าและบริการ ตั้งแต่การผลิตการจำหน่ายไปจนถึงการทิ้งให้ปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเชิงคุณภาพ ราคา และจริยธรรม นอกจากนั้น ยังสามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการเฉพาะด้านให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภค หรือแม้แต่ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ใช้ได้กับทุกกลุ่มรวมถึงผู้พิการ ที่เรียกว่า Design for all เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีอักษรเบรลล์หรือสั่งการด้วยเสียง

สำหรับคนปกติและคนตาบอด การไม่ผลิตของเล่นที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม (เช่น ปืนและอาวุธ) ที่น่าสนใจคือ สถาบันการเงินหลายแห่งเน้นปล่อยสินเชื่ออย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Lending) โดยให้ข้อมูลที่ชัดเจนครบถ้วนกับลูกค้า และให้สินเชื่อจากความสามารถในการชำระคืนจริงของลูกค้า และดูแลลูกค้าเมื่อประสบปัญหาทางการเงินในสภาวะวิกฤติ

(๒.๓) ความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง

การดำเนินงานของกิจการ ปกติจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนอยู่แล้ว เช่น จ้างแรงงานชุมชน ซึ่งนำรายได้สู่ชุมชนและเพิ่มรายได้ภาษีของพื้นที่ ทำให้เกิดทุนสาธารณะที่สามารถนำมาสร้างประโยชน์เพิ่มแก่ชุมชนได้อีก นอกจากนี้ กิจการต้องพึ่งพาชุมชนในรูปแบบแรงงาน ความร่วมมือ และอื่น ๆ ดังนั้น ควรช่วยเหลือด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ผ่านการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งผลตอบแทนที่จะได้รับ คือภาพลักษณ์ที่ดีและความร่วมมือของชุมชนที่พร้อมจะช่วยเหลือกิจการ

(๒.๔) ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

กิจการควรจัดให้มีกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องและสนใจ ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทผู้นำทางธุรกิจต่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม และกิจกรรมเหล่านี้ควรวัดผลได้ ดังนั้น ต้องวางแผนและหาพันธมิตรในการปฏิบัติงานซึ่งจะนำมาสู่ภาพลักษณ์ที่ดี อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและคุณค่าให้แก่กิจการในมุมมองของผู้บริโภคและผู้มีส่วนได้เสีย

๒.๔.๕ ความรับผิดชอบต่อสังคมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประกอบกิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยความพอเพียง ที่ไม่ก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายจนกลักลับกลายเป็นการลดมูลค่าของกิจการลงไปในั้น ควรนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบการปฏิบัติลุ่มอีกชั้นหนึ่ง เพราะจะทำให้การปฏิบัติมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความสมดุล ความมั่นคง และความยั่งยืนให้กับผู้มีส่วนได้เสีย สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการปฏิบัตินี้จะตั้งอยู่บนความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกกิจการ โดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นหลักคำจูน อันจะเป็นผลดีต่อผู้มีส่วนได้เสียในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่ความยั่งยืนของกิจการในที่สุด

การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นไปในลักษณะดังนี้^{๕๕}

๑) ความพอประมาณ

พอประมาณคือ ความไม่โลภจนเกินขอบเขต ดำเนินกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นตอน ไม่รีบร้อนโดยหวังให้เกิดผลอย่างรวดเร็ว ไม่ประมาท คำนึงถึงความสามารถในการอยู่รอดและให้ผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นที่เหมาะสม โดยผลกำไรที่ได้ไม่เกิดจากการเบียดเบียนสังคม รวมทั้งคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพไม่ฟุ่มเฟือย นอกจากนี้ ผู้ประกอบการควรหันมาใส่ใจ

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๓๒.

เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นควบคู่กันไป โดยเฉพาะการดูแลแรงงาน ลูกจ้าง พนักงาน ลูกค้า ผู้บริโภค ตลอดจนให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูชุมชนใกล้เคียงหรือสังคมนรอบข้าง

๒) ความมีเหตุมีผล

กิจการควรปฏิบัติตามแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยความสมัครใจ และเข้าใจถึงผลลัพธ์ในทางบวก ที่จะได้รับกลับมาอย่างถ่องแท้ ไม่ใช่เพราะการเรียกร้องจากสังคม โดยวางแผนดำเนินงานไปพร้อมกับการปฏิบัติอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง และมีเหตุมีผล พนักงานและผู้มีส่วนได้เสียควรมีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคม ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการปฏิบัติในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดพันธสัญญาที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดหลักความมีเหตุผล ที่ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท เพื่อมิให้เกิดความสูญเสียหรือสูญเสียเปล่า นอกจากนี้ การบริหารจัดการควรเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมดูแลให้การปฏิบัติต่าง ๆ เป็นไปอย่างสมเหตุผลและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยนอกจากการปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องแล้ว ควรปฏิบัติเหนือกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย

๓) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของกิจการ ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็ง มั่นคง สมดุล และยั่งยืนให้ทั้งกิจการเอง ชุมชน และสังคม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้เกิดประโยชน์และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้ เช่น การกำกับดูแลกิจการที่ดี มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดียังครอบคลุมการให้ความเท่าเทียมเป็นธรรม รับผิดชอบต่อลูกค้า ผู้บริโภค พนักงาน แรงงาน/ลูกจ้าง รวมทั้งการผลิตและการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อสุขภาพของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค การสร้างนวัตกรรมเพื่อมูลค่าเพิ่ม การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพ และประหยัด การประกอบกิจการด้วยความเป็นธรรมที่เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มี ๕ ประการ ได้แก่

(๑) ความพอดีด้านจิตใจ ผู้บริหารและบุคลากรขององค์กร ต้องมีความพอดีด้านจิตใจ เข้มแข็ง เชื่อมั่นว่า การพึ่งพาความสามารถของตนโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นก็เพียงพอที่จะสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและอยู่รอดได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม ไม่สร้างเงื่อนไขความไม่เป็นธรรม ปฏิเสธที่จะเกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรม และไม่ไปถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง

(๒) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ ผู้บริหารควรสร้างหลักประกันความพอดีด้านเศรษฐกิจ ให้กิจการและพนักงาน ด้วยการลงทุนอย่างรอบคอบ ไม่เสี่ยงต่อการเดินไปสู่วิกฤติอันจะบีบบังคับหรือใช้เป็นเหตุอ้างให้กิจการต้องใช้วิธีการที่มีขอบในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การส่งเสริมให้พนักงานดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ไม่เป็นหนี้สินและไม่ฟุ่มเฟือยเกินฐานะ ตลอดจนไม่กดดันให้พนักงานบรรลุเป้าหมายของกิจการโดยไม่คำนึงถึงค่านิยมในการทำงานที่ดี

(๓) ความพอดีด้านการจัดการทรัพยากร มีความพอดีด้านการจัดการทรัพยากร มีการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบที่ทำให้เกิดการบริหารอย่างรอบคอบ มีการบริหารความเสี่ยงที่ครบถ้วน ตรวจสอบและถ่วงดุลด้วยระบบการตรวจสอบภายในที่ถี่ถ้วน เพื่อแน่ใจว่า จะมีการใช้ทรัพยากรในการแข่งขันอย่างคุ้มค่า เป็นธรรม และไม่สร้างปัญหาในอนาคต

(๔) ความพอดีด้านการบริหารความรู้ มีความพอดีด้านการบริหารความรู้ ด้วยการถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามในการทำงาน มีการอบรมแนวทางที่เหมาะสมที่ควรในการปฏิบัติต่อลูกค้า คู่แข่ง และผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ แก่พนักงาน

(๕) ความพอดีด้านสังคม มีความพอดีด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่คุณค่า เรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการประกอบกิจการที่เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

ภูมิคุ้มกันที่ดียังรวมถึงการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาไทย เพื่อกระตุ้นให้พนักงานนำความรู้ความสามารถมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างนวัตกรรมสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และความเติบโตของกิจการอย่างยั่งยืนควบคู่กับความเจริญเติบโตของสังคมโดยรวม เมื่อกิจการมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมแล้ว ควรขยายผลความช่วยเหลือไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคม โดยคำนึงถึงต้องการของคนในชุมชนและสังคมเป็นหลัก รวมทั้งสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นด้วย

๔) ความรู้

กิจการควรใช้การแสวงหาและพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ หรือหลักวิชาการไปพร้อมกับการปฏิบัติตามแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและการดำเนินกิจการที่ถูกต้อง มีคุณธรรม และคุ้มค่าไม่สิ้นเปลือง เช่น นำหลักวิชาการ ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ค้นพบมาวิเคราะห์สภาพเป็นจริงของกิจการ ไม่ว่าจะเป็ด้านธุรกิจ เศรษฐกิจ พื้นที่ สังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งสิ่งแวดล้อมอย่างเชื่อมโยงกัน เพื่อจะได้ปฏิบัติตามแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการของพนักงาน ชุมชน และสังคม ที่สำคัญ กิจการต้องค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ที่แก้ไขความผิดพลาดในอดีตและดีกว่า เพื่อวางรากฐานในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพผ่านกระบวนการเรียนรู้ เช่น การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจออกไปในวงกว้าง และขยายผลต่อเนื่องอย่างไม่รู้จบ

๕) คุณธรรม

คุณธรรมสำหรับกิจการไม่ใช่คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้าเท่านั้น แต่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด จึงควรส่งเสริมพนักงานและสังคมที่เกี่ยวข้องทุกระดับให้พัฒนาคุณธรรมเพื่อเป็นคนที่มีความดี คุณภาพของสังคม ส่งเสริมให้ยึดมั่นความสงบสุขสันติ ยุติการเบียดเบียนเอาเปรียบ ทำความดี ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อุดหนุน ประณีประนอม และปลูกจิตสำนึกความมีเมตตา มีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม เห็นความสำคัญของการบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น พร้อมให้ความช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน แบ่งปันแก่ผู้ด้อยโอกาสกว่า เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ประองตอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่โลภ ไม่คดโกงทุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งจะส่งผลให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างรู้รักสามัคคีและมีความสุข กิจการที่มีคุณธรรมไม่คดโกงและต่อต้านการทุจริต เป็นกิจการที่ให้ความสำคัญกับประโยชน์ที่ยั่งยืนซึ่งตรงกับหลักพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าการขยันแสวงหาเครือข่ายที่จะได้มาซึ่งอำนาจต่อรองโดยมิชอบ ที่เป็นความได้เปรียบหรือสิทธิประโยชน์ชั่วคราวในระยะสั้น

๒.๔.๖ การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้บริหารและองค์กรต่าง ๆ ควรพิจารณาทบทวนบทบาทและขอบเขตในการดำเนินงานของตนเองอยู่เสมอ ว่าได้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ หรือไม่ เพื่อให้ไม่มีส่วนใดขาดตกบกพร่องหรือเสี่ยงต่อการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ควรพิจารณาให้ชัดเจนว่า จะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ระดับใด ซึ่งจะช่วยให้เป้าหมาย นโยบาย ตลอดจนการดำเนินงาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ มี ๖ ประการดังนี้

๑) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ การไม่ผลิตและจำหน่ายสินค้า หรือให้บริการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคลโดยทั่วไป ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดอันตราย และมีการป้องกันความเสี่ยงตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น ร้านขายยาไม่จำหน่ายยาควบคุม เว้นแต่ได้รับใบสั่งยาจากแพทย์ เนื่องจากอาจเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค เป็นต้น

๒) ความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐาน รับคืนสินค้ากรณีด้อยคุณภาพ ชำรุดเสียหาย ให้บริการหลังการขาย และการรับประกันสินค้าตามที่กล่าวอ้าง เป็นต้น

๓) ความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นแก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม การให้ความรู้ด้านสินค้าและบริการอย่างถูกต้องครบถ้วน การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น

๔) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การไม่ทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงผลกระทบของการดำเนินงานต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเมื่อเกิดความผิดพลาดได้ทันทีและมีประสิทธิภาพ

๕) ความรับผิดชอบต่อศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประเพณี ตลอดจนศาสนาของสังคม หากมีประเด็นที่เสี่ยงหรือล่อแหลมต่อความเข้าใจของสังคม จำเป็นต้องทำความเข้าใจ ละเว้น หรือหลีกเลี่ยงตามสมควรแล้วแต่กรณี

๖) ความรับผิดชอบต่อสิทธิมนุษยชน ได้แก่ การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของกลุ่มต่าง ๆ เช่น เด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ว่าบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ควรมีสถานะพื้นฐาน หรือสิทธิในการได้รับบริการด้านใดบ้าง เช่น เด็กควรมีสถานะได้รับการเลี้ยงดูอย่างปลอดภัย และได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

๒.๔.๗ ความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สรุปได้ดังนี้

(๑) ความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Responsibility) เป็นความรับผิดชอบต่อขั้นพื้นฐานของธุรกิจทุกประเภท คือ การสร้างผลกำไรแก่กลุ่ม การจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่สมาชิก รวมถึงการบริการลูกค้าด้วยสินค้าที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม ภายใต้ระบบ

เศรษฐกิจแบบเสรี ซึ่งบุคคลไม่เพียงแต่จะมีสิทธิในการประกอบธุรกิจการเท่านั้น การที่องค์กรเป็นผู้ผลิตและให้บริการถ้าองค์กรไม่มีผลตอบแทนหรือกำไรที่คุ้มค่าแล้ว องค์กรก็ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้น พื้นฐานการดำเนินการขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับแสวงหาผลกำไรเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อสร้างหลักประกันที่สำคัญแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรักษาภาวะการแข่งขันและประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตลาดการค้าที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรี การดำเนินงานขององค์กรจะต้องเป็นไปตามกลไกของตลาด โดยที่รัฐเป็นผู้ควบคุมสาธารณูปโภคและสินค้าบางอย่าง ถ้าเกิดวิกฤตการณ์ที่มีผลต่อความมั่นคง รัฐอาจใช้วิธีกำหนดนโยบายควบคุมราคาสินค้า ซึ่งทางองค์กรต้องปฏิบัติตามที่รัฐกำหนด

(๒) ความรับผิดชอบทางกฎหมาย (Legal Responsibility) คือ การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับโดยไม่หลีกเลี่ยง เช่น การเสียภาษี ไม่ปล่อยข่าวลือ ไม่เปิดเผยหรือขายข้อมูลภายในให้กับกลุ่มอื่น ซึ่งการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจนั้น นอกเหนือจากการที่องค์กรดำเนินการแสวงหาผลกำไรแล้ว องค์กรควรมีความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่องค์กรต้องใช้พิจารณาถึงความถูกต้องหรือความผิดที่มีต่อสังคม กฎเกณฑ์นี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามกฎหมายกำหนดการที่กฎหมายต่าง ๆ ไม่สามารถครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินงานได้ทุกด้าน ดังนั้น กรณีที่อยู่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายองค์กรต้องวินิจฉัยว่าอะไรคือความถูกต้อง โดยทั่วไปกฎหมายทางธุรกิจกฎหมายจะควบคุมและให้ความสำคัญ ๔ กลุ่ม คือ ๑) ผู้บริโภค ๒) การแข่งขัน ๓) สิ่งแวดล้อม และ ๔) ความเท่าเทียมและความปลอดภัย

(๓) ความรับผิดชอบระดับจริยธรรม เป็นความรับผิดชอบที่มีคุณค่าและมีประโยชน์สูงกว่าผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม และเป็นไปเพื่อความดีงามเหมาะสม มีคุณธรรม และถูกต้องตามศีลธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมแสดงถึงความมีจริยธรรม และความมีจริยธรรมแสดงออกได้ด้วยการมีความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการภาคการผลิตและบริการ องค์กรมักจะเผชิญกับปัญหาด้านจริยธรรม เช่น การวินิจฉัยปัญหาจริยธรรม (Ethical Dilemmas) เนื่องจากความซับซ้อนของปัญหามีมากจนยากต่อการตัดสินใจของผู้บริหารองค์กร ตัวอย่างเช่น การจำหน่ายสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ แต่สินค้านั้นได้มาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด หรือการละเมิดจริยธรรม (Ethical lapses) ซึ่งเป็นปัญหาเมื่อองค์กรดำเนินการอย่างขาดจริยธรรมที่มีผลกระทบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อจริยธรรมขององค์กรไม่อาจพิสูจน์อย่างชัดเจนต่อผลกำไรก็ตาม แต่ในระยะยาวแล้วองค์กรใดก็ตามที่ไม่ได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว องค์กรนั้นก็ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

(๔) ความรับผิดชอบโดยสมัครใจ (Discretionary responsibilities) เป็นความรับผิดชอบที่สูงกว่าความรับผิดชอบต่อจริยธรรม ซึ่งความรับผิดชอบต่อจริยธรรมมุ่งเน้นข้อปฏิบัติที่ดีงามเหมาะสม หากไม่ปฏิบัติจะได้รับบทลงโทษทางสังคม แต่ความรับผิดชอบโดยสมัครใจเป็นสิ่งที่รับผิดชอบต่อสมัครใจเอง แม้ไม่แสดงก็จะไม่เกิดโทษทั้งทางกฎหมายและทางสังคม การแสดงความรับผิดชอบต่อสมัครใจทำได้โดยการใช้ดุลพินิจและวิจารณญาณของตนเองอย่างรอบคอบในการประพฤติและตัดสินใจ เช่น การบริจาคเงินในเหตุภัยพิบัติ การเป็นอาสาสมัคร ซึ่งเป็นการสร้าง

ภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ได้บังคับไว้ตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นผู้บริหารจะเลือกทำสิ่งที่ได้ผลประโยชน์ได้กำไรแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย ถ้ามีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นไปอีกก็จะเป็นความรับผิดชอบต่อค่านึงถึงจริยธรรม โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้บริหารองค์กรให้ความสำคัญหรืออาจเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน การยกระดับมาตรฐานการดำรงชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมในขั้นนี้องค์กรมิได้มุ่งหวังผลตอบแทนที่จะกลับคืนมาสู่องค์กร แต่เป็นการให้เปล่าซึ่งบางองค์กรใช้คำว่า การคืนกำไรสู่สังคม องค์กรที่มีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคมก็ไม่ได้หมายความว่าองค์กรนั้นขาดจริยธรรมทางธุรกิจแต่อย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหารเป็นสำคัญ

๒.๔.๘ ขอบเขตความรับผิดชอบต่อองค์กร

๑) ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย

ความรับผิดชอบต่อองค์กรเป็นสิ่งที่องค์กรมีเงื่อนไขที่กระทำต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องที่องค์กรจะต้องคุ้มครองหรือให้ผลประโยชน์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ๆ ได้แก่

๑.๑) ความรับผิดชอบต่อผู้ลงทุน ต้องตอบสนองต่อผู้ลงทุนด้วยอัตราผลตอบแทนการลงทุนที่เป็นธรรม แต่การประกอบธุรกิจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ผู้บริหารยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการจัดการทางจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นวิถีทางที่จะทำให้องค์กรมีผลกำไรในระยะยาว องค์กรจึงไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างการปฏิบัติทางจริยธรรมและผลกำไรขององค์กร การปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมจึงเป็นวิธีการนำไปสู่ผลกำไรอย่างแท้จริง องค์กรจะมีความได้เปรียบเหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งนี้เพราะการรักษามาตรฐานทางจริยธรรม ทำให้ลดปัญหาด้านแรงงานและยังช่วยในการเพิ่มผลผลิต

๑.๒) ความรับผิดชอบต่อบุคลากร จะเพิ่มผลผลิตได้โดยต้องอาศัยบุคลากรหรือพนักงานในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งถ้าองค์กรตระหนักในข้อเท็จจริงและให้ความสำคัญการดึงบุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็นข้อเท็จจริง ความคาดหวังขององค์กร การให้รางวัลกับบุคลากรที่ปฏิบัติงานดีเด่น ตลอดจนการสร้างบรรยากาศที่ดีและการทำงานเป็นทีม คำกล่าวที่ว่า “พนักงานถือเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า” จึงเป็นคำกล่าวที่ถูกต้องเสมอ

๑.๓) ความรับผิดชอบต่อลูกค้า สร้างและการรักษาความภักดีของลูกค้า ที่มีต่อองค์กรไม่ใช่งานที่ง่ายนักเพราะยังมีสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวข้องมากกว่าการขายสินค้าและบริการ การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกรอบความรับผิดชอบต่อลูกค้าที่จะได้รับรู้สิทธิของตน อันได้แก่

- ความปลอดภัย เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของลูกค้าองค์กรต้องจัดหาสินค้าและบริการที่มีความปลอดภัย ความเชื่อถือขององค์กรจะหมดไปเมื่อองค์กรผลิตผลิตภัณฑ์ที่อาจเป็นอันตรายต่อลูกค้า
- การรับรู้ ลูกค้ามีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ซึ่งถือเป็นส่วนควมผลิตภัณ์ที่ทรงคุณค่ามากที่สุด การแสดงความรับผิดชอบขององค์กรต้องให้ข้อมูลที่เป็นจริงแต่ลูกค้า ไม่ว่าจะเป็ราคา คุณภาพ ขนาด รูปร่างและคุณสมบัติอื่น ๆ
- การบอกกล่าว เป็นสิทธิของผู้เป็นลูกค้าที่จะแนะนำช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรและลูกค้า องค์กรต้องมีความรับผิดชอบที่จะสร้างกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสินค้าและบริการจากลูกค้า
- การศึกษา ความรับผิดชอบขององค์กรที่ให้ลูกค้าเข้าสู่โปรแกรมการศึกษา เป้าหมายคือ ให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ ตลอดจนวิธีการใช้ที่เหมาะสม
- การเลือก เป็นสิทธิของลูกค้าที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีจำหน่ายอยู่ในตลาด องค์กรจะต้องไม่สร้างข้อก้ำจัดในการแข่งขัน

๒) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ลูกค้าในยุคปัจจุบันจำนวนมากได้นำความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมเข้าไป เป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์การซื้อ นอกเหนือจากราคา คุณภาพ การบริการและอื่น ๆ จากการศึกษาผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกาถึงผลกระทบต่อของผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้อ พอใจที่จะจ่ายค่าผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้น องค์กรถึงแม้ว่าจะเป็นขนาดย่อมก็ควรที่จะแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงานเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับปรุงเครื่องจักรใหม่เพื่อลดมลพิษทางน้ำและอากาศ การรักษาระบบนิเวศและอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ความสามารถขององค์กรในการผลัการระต้นทุนที่สูงขึ้นให้กับลูกค้า การควบคุมมลพิษจึงเป็นภาระงานที่หนักสำหรับองค์กรขนาดย่อม เนื่องจากองค์กรอาจมีเครื่องจักรที่ล้าสมัย และมีเงินทุนอยู่อย่างจำกัด องค์กรจะต้องเรียนรู้ถึงต้นทุนการดำเนินงาน เพื่อความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม และยังเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน สิ่งสำคัญที่องค์กรจะต้องปฏิบัติคือ (๑) ลด (Reduce) ถือเป็นวิธีที่ดีที่สุด โดยลดจำนวนวัตถุดิบ/วัสดุที่จะก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม (๒) ใช้ใหม่ (Reuse) เท่าที่สามารถทำได้ โดยส่วนที่เสียหายจากการผลิตนำมาเป็นวัตถุดิบของอีกผลิตภัณฑ์หนึ่ง และ (๓) แปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) โดยการนำวัสดุที่ถูกก้ำจัดทิ้งไปและนำมาสร้าง หรือผลิตเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ ที่สำคัญที่สุด องค์กรจะต้องมีความรับผิดชอบต่อชุมชน โดยอาจจัดหางานสร้างความมั่งคั่งหรือสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นในวิถีทางต่าง ๆ องค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจะต้องรู้ถึงหน้าที่ที่จะให้กับชุมชนในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ องค์กรที่ให้การสนับสนุนชุมชนมักมีผลประกอบการที่ดีกว่าองค์กรที่ละเลยต่อความรับผิดชอบต่อ

๒.๔.๙ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม

อนันตชัย ยุธประถม ได้สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ในนิตยสาร Productivity World ดังนี้คือ

๑) ความชอบธรรมทางสังคม (Legitimacy Theory)

“สังคมเป็นผู้อนุญาตให้บริษัทใช้ทรัพยากรทางสังคม” (Donaldson, 1983; Balabanis et al, 1997)

“สังคมเป็นผู้ออกใบอนุญาตชั่วคราวให้กับบริษัท” (Walden and Schwartz, 1997)

มุมมองของความรับผิดชอบต่อสังคมจากแนวคิดนี้ เป็นการมองในประเด็นของความชอบธรรมในการดำเนินธุรกิจที่เชื่อว่า อำนาจในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลของ องค์กรนั้นไม่เกิดจากความต้องการขององค์กรเอง แต่แท้ที่จริงอำนาจและสิทธิเหล่านี้ได้มาจากการยอมรับของสังคมที่จะเป็นผู้พิจารณาว่า การดำเนินธุรกิจขององค์กรนั้น ๆ เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมโดยรวมหรือไม่ และสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ได้รับอนุญาตจากสังคมนี้นี้ เป็นการยอมรับชั่วคราวเท่านั้น เนื่องจากสังคมเองจะทำการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจขององค์กรอยู่เสมอ เมื่อใดที่สังคมเห็นว่าการกระทำขององค์กรไม่ชอบด้วยประการทั้งปวงแล้ว ก็พร้อมที่จะเพิกถอนอำนาจและสิทธินั้นได้ทุกเมื่อ ความอยู่รอดหรือความเจริญเติบโตขององค์กรธุรกิจเอง จึงขึ้นอยู่กับว่าการดำเนินธุรกิจขององค์กรตรงตามความหวังของสังคมหรือไม่เพียงใด ดังนั้น เมื่อพิจารณาความรับผิดชอบต่อสังคมจากมุมมองของความชอบธรรมทางสังคมนี้นี้ จึงเป็นเสมือนกับการตระหนักและความสัมพันธ์ของ ธุรกิจกับชุมชน ที่ฝ่ายหนึ่งปฏิบัติ อีกฝ่ายหนึ่งทำการตรวจสอบ โดยที่ฝ่ายธุรกิจซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติต้องทำการตรวจสอบประเมินตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าการปฏิบัติของตนเองเป็นที่ยอมรับและบรรลุความคาดหวังของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น และขยายขอบเขตออกไปในวงกว้างอยู่ตลอดเวลา จากมุมมองแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่าแท้ที่จริงแล้วสังคมต่างหากเป็นผู้กำหนดสิ่งที่องค์กรธุรกิจควรจะทำ

๒) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Responsibility)

“ธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพื้นที่สาธารณะโดยรอบและในวงกว้าง” (Wood, 1991; Kolk, 2000)

“พฤติกรรมและกระบวนการทางธุรกิจต้องอยู่ภายใต้แนวทางที่สังคมเป็นผู้กำหนด” (Bowen, 1953)

แนวความคิดนี้เป็นการกำหนดให้องค์กรต้องรับผิดชอบต่อผลที่ได้ (Outcome) จากการดำเนินธุรกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่โดยตรงและพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งกลายเป็นประเด็นทางสังคม (Social Issues) ต่าง ๆ ในเวลาต่อมา ทั้งนี้สังคมจะเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้กับองค์กรเอง ซึ่งต่อจากนั้นองค์กรมีหน้าที่ที่จะต้องวางนโยบายและแนวทางการตัดสินใจให้ตรงตามวัตถุประสงค์และคุณค่าที่สังคมปรารถนา

๓) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)

“ความรับผิดชอบต่อสังคมคือ การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Yakovleva, 2005)

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียนี้เชื่อมโยงอย่างเหนียวแน่นกับเรื่องของความชอบธรรม (Legitimacy) โดยมุมมองจากทฤษฎีนี้มุ่งไปยังนโยบายขององค์กรธุรกิจ ที่สร้างผลกระทบให้เกิดกับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ไม่ว่าจะเป็น ลูกค้า พนักงาน ผู้ถือหุ้น คู่ค้า คู่แข่ง ภาครัฐและชุมชน เป็นต้น โดยองค์กรมีภาระรับผิดชอบที่จะต้องตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของตนเอง หรืออีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีนี้เป็นเรื่องของการบริหารจัดการผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Management) ขององค์กรธุรกิจ โดยพิจารณาถึงความจำเป็น (need) ความสนใจ (Interest) และผลกระทบ (effect) ที่เกิดขึ้นจากนโยบายและการดำเนินงานขององค์กร เพราะการที่องค์กรจะสามารถดำรงอยู่ ดำเนินการ เจริญก้าวหน้า หรือล่มสลาย ถือเป็นความชอบธรรมของผู้ที่มีส่วนได้เสีย ขององค์กรที่จะเป็นผู้กำหนดนั่นเอง

๔) จริยธรรมทางธุรกิจ (Business Ethics)

“การปฏิบัติของบริษัทไม่เพียงทำเพื่อความต้องการของตนเองภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของสังคมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเท่านั้น แต่เพื่อคุณค่าทางจริยธรรม เช่น เสรีภาพ ความเท่าเทียม และความยุติธรรมด้วยเช่นกัน” (Maignan and Ferrell, 2004)

จริยธรรมทางธุรกิจขององค์กรจะเกี่ยวพันถึงทฤษฎีปทัสถานหรือ Norm theory ซึ่งหมายถึง การที่ผู้นำขององค์กรธุรกิจเป็นผู้รับผิดชอบในการใช้ศีลธรรม (Moral) เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีผู้นำที่มีศีลธรรม (Moral leadership) เป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติขององค์กรที่ก่อให้เกิดคุณค่ามากกว่าข้อกำหนดขององค์กร หรือตามความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้เสีย โดยคำนึงถึงคุณค่าทางจริยธรรมอื่น ๆ เช่น ความเสมอภาค เสรีภาพและความเป็นธรรม อีกด้วย

๕) การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Corporate Citizenship)

“บริษัทได้รับการคาดหวังถึงการอาสาและความสมัครใจในการช่วยกันดูแลรักษาสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีเช่นเดียวกับบุคคล” (Logan, 1998)

แนวความคิดนี้มองว่าองค์กรธุรกิจเป็นหน่วยหนึ่งหรือเทียบเท่ากับบุคคล และต้องมีหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมนั้น ๆ เช่นเดียวกัน จากแนวคิดของ Carroll และ Buchholz (1999) ความรับผิดชอบต่อสังคมที่ ๔ ของพลเมืองที่ดี (Economic, Legal, Ethical และ Philanthropic responsibilities) ก็คือความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการให้เพื่อสังคม (Philanthropic Responsibility) เพื่อช่วยให้สังคมเกิดการพัฒนา โดยเป็นการมององค์กรในระดับเดียวกับบุคคล นั่นก็คือ องค์กรควรมีการบริจาค สนับสนุน ช่วยเหลือด้วยความสมัครใจ เพื่อช่วยให้สังคมดีขึ้นอย่างยั่งยืนนั่นเอง^{๔๖}

^{๔๖} อนันตชัย ยุโรประดม, “CSR จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ”, Productivity World, (November - December ๒๐๐๗): หน้า ๒๖-๒๘.

๒.๔.๑๐ การจัดการด้านจริยธรรม

๑) ปัญหาการละเมิดจริยธรรมในองค์กร

การดำเนินธุรกิจใดก็ตามพฤติกรรมกรรมการหลอกลวง ฉ้อฉล การล้วงความลับทางการค้าและอื่น ๆ ไม่ได้เกิดแต่เฉพาะในองค์กรขนาดใหญ่เท่านั้น องค์กรขนาดย่อมก็มีปัญหาเหมือนกันจริยธรรมทางธุรกิจเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน มีผลต่อความน่าเชื่อถือของกิจการ การดำรงไว้ซึ่งกิจกรรมของธุรกิจขนาดย่อม ไม่ใช่สิ่งที่พึงปฏิบัติได้โดยง่าย โดยเฉพาะในช่วงที่กิจการต้องเผชิญกับการแข่งขันปัญหาทางการเงินจนบางครั้งผู้ประกอบการอาจลืมเรื่องจริยธรรม แสวงหาผลประโยชน์เฉพาะหน้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องการที่เลียงภาษี การแสดงงบการเงินเท็จเพื่อที่ขอกู้เงินกับสถาบันการเงิน และเจ้าหนี้ การบิดเบือนข้อเท็จจริงกับลูกค้า เป็นต้น

แนวคิดที่ผิดพลาดมากที่สุดขององค์การอีกประการหนึ่งคือ ความเชื่อถือว่า จริยธรรมและผลกำไรเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกัน พฤติกรรมทางจริยธรรมจะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริหาร แต่ถ้าผู้บริหารพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่องค์การจะได้รับจะพบว่า มีอยู่หลายประการด้วยกัน อันได้แก่

(๑) องค์กรสามารถรักษาความน่าเชื่อถือของกิจการไว้ได้ ขณะที่องค์การที่ขาดจริยธรรมทางธุรกิจโดยปกติจะได้รับผลตอบแทนระยะสั้นเท่านั้น

(๒) การมีกรอบจริยธรรมที่มั่นคงจะให้แนวทางแก่ผู้บริหารที่จะเผชิญกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงและมีความซับซ้อน

(๓) ผู้บริหารมีแนวทางที่ปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ชัดเจนบนพื้นฐานความเชื่อมั่น

(๔) องค์กรที่มีจริยธรรมจะได้รับการเอาใจใส่จากลูกค้า

เมื่อองค์กรต้องเผชิญกับปัญหาการตัดสินใจเกี่ยวกับจริยธรรมไม่ได้หมายความว่า ผู้บริหารหรือผู้ประกอบการจะทำการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ในความเป็นจริงแล้วการปฏิบัติที่ขาดจริยธรรมส่วนใหญ่เป็นผลมาจากสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนค่านิยมทางศีลธรรมของแต่ละบุคคล สาเหตุการละเมิดจริยธรรมขององค์กรพอสรุปได้ดังนี้

(๑) เป้าหมายองค์กร การละเมิดจริยธรรมอาจเกิดจากการที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นในด้านผลกำไร การได้เปรียบทางการแข่งขัน ค่าใช้จ่าย ฯลฯ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวมีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินงานของผู้บริหารจนอาจก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดจริยธรรมขึ้นภายในองค์กรได้

(๒) เป้าหมายส่วนบุคคล การตัดสินใจของแต่ละบุคคลมักยึดถือเป้าหมาย หรือความต้องการของตนเป็นหลัก จนมีผลต่อการละเมิดจริยธรรมเกิดขึ้น เช่น ความต้องการที่จะได้เลื่อนตำแหน่งสายงาน หรือการได้รับการยอมรับ เป็นต้น

(๓) การแข่งขัน มีผลต่อพฤติกรรมส่วนตัวและขององค์กรเป็นอย่างมาก เพื่อความอยู่รอดขององค์กรสิ่งที่ไม่เคยยอมรับมาก่อนอาจได้รับการยอมรับ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อและพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ตอบโต้การแข่งขัน การเร่งออกผลิตภัณฑ์ใหม่จนมิได้คำนึงถึงคุณภาพ เป็นต้น

(๔) การถ่วงโอกาสที่เอื้ออำนวย ในสถานการณ์ที่โอกาสทางธุรกิจเอื้ออำนวยจนก่อให้เกิดการประพัตการปฏิบัติที่ละเมิดจริยธรรมได้ เช่น การเร่งการผลิตจนทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานการเพิ่มเวลาการปฏิบัติงานให้กับพนักงาน เป็นต้น

(๕) การเลียนแบบกัน องค์กรถึงแม้จะรับรู้ถึงความไม่ถูกต้อง แต่ถ้าสิ่งเหล่านั้นมีการประพัตการปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง ก็อาจมีผลกระทบต่อความตั้งใจของผู้บริหารองค์กร เช่น การหลีกเลี่ยงภาษี การขาดความรับผิดชอบต่อปัญหาสถานะ เป็นต้น

(๖) การดำเนินธุรกิจข้ามชาติ เนื่องจากกฎหมายและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน การปฏิบัติที่ผิดกฎหมายอีกประเทศหนึ่งอาจได้รับการยอมรับของอีกประเทศหนึ่ง

(๗) การขาดความรับผิดชอบ บุคคลประเภทนี้มักก่อให้เกิดปัญหาที่สังคมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการประพัตการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย การไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายต่อจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ปัญหาจริยธรรมขององค์กรเป็นสิ่งที่สามารถจัดการได้ โดยอาศัยกระบวนการทางจริยธรรมเพื่อกำหนดกรอบทางจริยธรรม หลักความเชื่อ จรรยาบรรณ การตรวจสอบและการควบคุม

๒) การสร้างมาตรฐานทางจริยธรรม

แม้ว่าจะไม่มีมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม แต่ในทางปฏิบัติองค์กรควรกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้น เพื่อให้บุคลากรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่ามาตรฐานที่กำหนดขึ้นนี้จะไม่ใช่การแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมที่เป็นสากลก็ตาม แต่ถือเป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคลากรสามารถตัดสินใจกับปัญหาทางจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม และเข้าใจผลกระทบจากการปฏิบัติก่อนที่จะทำการตัดสินใจ

การสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมถือเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งขององค์กร แต่การรักษามาตรฐานทางจริยธรรมนั้นถือเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการจัดการอย่างแท้จริง การปลูกฝังพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่เราสามารถจัดการได้ องค์กรสามารถดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(๑) การกำหนดกรอบทางจริยธรรมและสร้างหลักความเชื่อขององค์กร ซึ่งจะต้องพัฒนากรอบทางจริยธรรมให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในแต่ละประเด็น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร การกำหนดกรอบทางจริยธรรมนั้นมีกระบวนการที่สำคัญ

๔ ขั้นตอน คือ

(๑.๑) การรับรู้ทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ก่อนที่องค์กรจะทำการตัดสินใจปัญหาใดทางจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม ควรต้องรู้จักสถานการณ์ที่เป็นอยู่ องค์กรจะต้องกำหนดประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะองค์กรต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจอย่างเพียงพอ ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวองค์กรต้องพิจารณาถึงปัญหาทางจริยธรรมในแต่ละ

ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อลูกค้า ความยุติธรรม ความเอาใจใส่ต่อชุมชนสิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ

(๑.๒) การกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรมักจะขัดแย้งกัน เช่น พนักงานต้องการให้องค์กรปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานอย่างเคร่งครัด ลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม ผู้ถือหุ้นต้องการผลตอบแทนระดับสูง ชุมชนต้องการให้องค์กรมีความเอาใจใส่ต่อสังคม เป็นต้น องค์กรจึงต้องรักษาคุณภาพของเป้าหมายที่ขัดแย้งกัน และเลือกว่าจะสร้างความพอใจให้กับกลุ่มใดและในระดับใด ก่อนตัดสินใจ ผู้บริหารต้องพิจารณาผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่ากลุ่มใดมีความสำคัญในสถานการณ์นั้น ๆ

(๑.๓) การสร้างทางเลือกในทางปฏิบัติ โดยองค์กรต้องพิจารณาถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกว่ามีต่อกลุ่มใดบ้างและในระดับใด จำแนกผลดีผลเสียในแต่ละทางเลือก

(๑.๔) กำหนดทางเลือกที่ดีที่สุดและปฏิบัติ ซึ่งองค์กรควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร การตัดสินใจทางจริยธรรมจึงไม่ใช่ภาระงานที่ง่าย ดังนั้นกรอบทางจริยธรรมที่องค์กรกำหนดขึ้นนี้ จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องรับรู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มต่าง ๆ

(๒) การกำหนดหลักจรรยาบรรณ จรรยาบรรณ (Ethical) คือ ข้อความที่บ่งบอกถึงมาตรฐานเชิงพฤติกรรมอะไรบางอย่างที่คาดหวังใช้เป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรม ในการปฏิบัติและหลักทางจริยธรรมที่องค์กรคาดหวังว่าจะได้รับจากบุคลากร แม้จรรยาบรรณจะไม่ให้หลักประกันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมก็ตาม แต่จรรยาบรรณได้สร้างมาตรฐานเชิงพฤติกรรมให้กับองค์กร การจัดการด้านจริยธรรมโดยทั่วไปเกิดจากความต้องการของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นหลักความเชื่อและจรรยาบรรณ ดังนั้น การสร้างแบบอย่างทางจริยธรรมที่ดีผู้บริหารจะต้องเน้นที่การประพฤติตัวเป็นแบบอย่างมากกว่าการใช้การพูดหรือการกำหนดแต่นโยบาย

(๓) การประกาศใช้หลักจรรยาบรรณ องค์กรจะต้องดำเนินการเมื่อพบว่ามีการกระทำที่ละเมิดหลักจรรยาบรรณ ถ้าบุคลากรภายในองค์กรเรียนรู้ว่า ไม่ได้รับการลงโทษเมื่อมีการละเมิดจรรยาบรรณ จรรยาบรรณที่สร้างขึ้นมาจะไม่มี ความหมาย การที่องค์กรกำหนดจรรยาบรรณเป็นสิ่งที่ยาก แต่การที่จะคงไว้เป็นเรื่องที่ยั่งยืน ถ้าต้องนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

(๔) การฝึกอบรมการประพฤติปฏิบัติจริยธรรม การปลูกฝังจริยธรรมเพื่อสร้างเป็นวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่องค์กรต้องดำเนินการต่อจากการสร้างจรรยาบรรณและการประกาศใช้ องค์กรจะต้องแสดงให้เห็นว่า องค์กรได้ตกลงใจที่จะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมที่องค์กรกำหนดอย่างมั่นคง ซึ่งวิธีการที่มีประสิทธิผลมากที่สุดคือ การฝึกอบรมเพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับบุคลากรได้ทราบถึงระบบค่านิยมที่ยึดถือปฏิบัติ

(๕) การเลือกบุคลากรที่เหมาะสม จริยธรรมส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของพื้นฐานของแต่ละบุคคล ดังนั้น การเลือกบุคคลที่มีหลักการและค่านิยมทางศีลธรรมที่ดีจะให้หลักประกันเกี่ยวกับปัญหาการละเมิดจริยธรรม เพราะการตัดสินใจทางจริยธรรมบุคลากรจะต้องมีข้อมูลผูกพันต่อจริยธรรม เพื่อให้แก้ไขปัญหาและทำในสิ่งที่ถูกต้องในสถานการณ์ต่าง ๆ

(๖) การตรวจสอบจริยธรรม เป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในการประเมินประสิทธิภาพของระบบจริยธรรมเกี่ยวกับเรื่องข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ระบุว่าสิ่งใดดี ถูกต้อง และสิ่งใดไม่ดีไม่ถูกต้อง โดยองค์กรตั้งคณะกรรมการจริยธรรม เพื่อทำการตรวจสอบติดตามผลและทบทวนความเข้าใจในทางปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรม ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรม

(๗) การสร้างวัฒนธรรมการติดต่อสื่อสาร สภาพแวดล้อมทางจริยธรรมนั้นต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรรายงานการละเมิดจริยธรรมที่พวกเขาได้พบเห็นผ่านช่องทางที่เหมาะสม

๒.๔.๑๑ จรรยาบรรณทางธุรกิจ

ในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงมาก ทำให้นักธุรกิจต่างคิดกลยุทธ์การตลาดที่หลากหลาย เพื่อต่อสู้กับคู่แข่งเพื่อให้ธุรกิจของตนอยู่รอด ในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงจรรยาบรรณของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของคนในสังคม โดยมีนักธุรกิจเป็นกลไกการเชื่อมโยง ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีและศรัทธาในวิชาชีพของตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมอาชีพ อันส่งผลให้เกิดการยอมรับจากคนทั่วไปในสังคม และสามารถทำให้ธุรกิจดำรงอยู่ได้และเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งจรรยาบรรณของธุรกิจคือ หลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบการยึดเป็นแนวทางประพฤติในการดำเนินงาน โดยกำหนดตามบทบาทหลัก ๗ ประการ ดังนี้

๑) จรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจต่อลูกค้า

ลูกค้า (Customer) คือ กลุ่มบุคคลผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ ทำให้ธุรกิจมีรายได้ มีกำไร สามารถดำรงธุรกิจเจริญก้าวหน้า จึงควรมีจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจ และปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้ด้วยความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ดังนี้

(๑.๑) กำหนดราคาสินค้าหรือบริการด้วยความยุติธรรม เหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณ

(๑.๒) มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเอาใจใส่ลูกค้าทุกคน เปิดโอกาสให้ลูกค้าทุกคนซื้อสินค้าและบริการในทุกสถานะเศรษฐกิจ

(๑.๓) ไม่สร้างเงื่อนไขให้ลูกค้ากระทำตาม บีบบังคับ ควบคุมการตัดสินใจของลูกค้า

(๑.๔) ไม่กระทำการใด ๆ เพื่อทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นโดยไม่มีเหตุผล

(๑.๕) ปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างมีอัธยาศัยไมตรีอันดี

๒) จรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจต่อผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สิ่งที่เสนอขายเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผู้ประกอบการต้องมีการควบคุมการผลิตให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีมีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ประกอบการควรมีจรรยาบรรณต่อผลิตภัณฑ์ ดังนี้

(๒.๑) ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ สามารถใช้งานได้เหมาะสม มีความสวยงาม มีราคาคุ้มค่า สามารถตอบสนองความต้องการและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

(๒.๒) ผลิตสินค้าและบริการได้มาตรฐานอุตสาหกรรม โดยมีการรับรองกรรมวิธีการผลิตตามระบบที่แสดงถึงความปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค เช่น มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) และมาตรฐานระบบคุณภาพ (ISO) เป็นต้น

(๒.๓) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ

(๒.๔) ผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยระบุวันผลิตและวันหมดอายุที่แจ้งผลิตภัณฑ์ไว้อย่างชัดเจน

(๒.๕) เปิดเผยความเสี่ยงทุกประเภทที่เกี่ยวข้องหรือเนื่องจากตัวผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องดื่มชูกำลัง มีข้อความระบุว่า “ห้ามดื่มเกินวันละ ๒ ขวด จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” ยาฆ่าแมลง มีข้อความระบุว่า “ควรเก็บให้พ้นมือเด็ก” หรือนมข้นหวาน ระบุข้อความว่า “ห้ามใช้เลี้ยงทารก” เป็นต้น

(๒.๖) เปิดเผยถึงส่วนผสมของผลิตภัณฑ์

(๒.๗) ไม่ตั้งชื่อและออกแบบผลิตภัณฑ์รวมทั้งบรรจุภัณฑ์เลียนแบบผู้อื่น

(๒.๘) ผลิตภัณฑ์ด้านอุตสาหกรรมต้องมีการควบคุมคุณภาพทั้งระบบครบวงจร

๓) จรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจต่อคู่แข่ง

คู่แข่ง (Competitor) คือ ผู้ที่ประกอบธุรกิจประเภทเดียวกันซึ่งต้องมีการแข่งขันกัน บางครั้งต้องมีการพึ่งพาคู่แข่งกัน การแข่งขันต้องเป็นไปอย่างถูกต้อง จึงควรมีจรรยาบรรณต่อคู่แข่ง ดังนี้

(๓.๑) ไม่กลั่นแกล้งหรือให้ร้ายทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม หรือทำการข่มขู่และกีดกันทางการค้า

(๓.๒) การให้ความร่วมมือในการแข่งขันเพื่อสร้างภาวะตลาดที่ดี เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า การร่วมมือในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๓.๓) ไม่ล่วงละเมิดสิทธิตามกฎหมายของคู่แข่ง เช่น ละเมิดลิขสิทธิ์สิทธิบัตร เป็นต้น

(๓.๔) ไม่จารกรรมความลับทางธุรกิจของคู่แข่ง

๔) จรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจต่อหน่วยราชการ

หน่วยราชการ เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจ ต้องมีการติดต่อกับหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้การประกอบธุรกิจยังอยู่ในการควบคุมของ หน่วยราชการอีกด้วย ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจึงควรมีจรรยาบรรณต่อหน่วยราชการ ดังนี้

(๔.๑) ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายในการประกอบธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์ เช่น ทำบัญชีและเสียภาษีถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้ และไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการประพฤติมิชอบใน ธุรกิจของตน

(๔.๒) ไม่ให้สินบนเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ

(๔.๓) ไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุนข้าราชการในการกระทำที่ส่อทุจริต

(๔.๔) ไม่ให้ของขวัญหรือของกำนัลแก่ข้าราชการเพื่อประโยชน์ของธุรกิจ

(๔.๕) ทำธุรกิจกับส่วนราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นธรรม มีความเป็นมิตร

ไมตรี

(๔.๖) ให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในการทำหน้าที่พลเมืองที่ดี โดยการสละ กำลังกาย กำลังทรัพย์ตามความเหมาะสม สนับสนุนด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและชุมชน

(๔.๗) มีทัศนคติที่ดีและเชื่อมั่นต่อส่วนราชการ ให้ความร่วมมือกับส่วนราชการ

๕) จรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจต่อพนักงาน

พนักงาน (Employer) คือ บุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยในการประกอบธุรกิจที่สำคัญ ถ้าไม่มี พนักงานทำหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กร ย่อมทำให้ไม่เกิดกิจกรรมทางธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจจึงควรมี จรรยาบรรณต่อพนักงาน ดังนี้

(๕.๑) ให้ค่าจ้างและผลตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ และลักษณะของงาน

(๕.๒) ให้สวัสดิการที่ดี ทำให้พนักงานมีสวัสดิภาพในการดำรงชีวิต

(๕.๓) สนับสนุนพนักงานให้มีการพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนความรู้ความสามารถโดยการฝึกอบรมสัมมนา รวมทั้งสนับสนุนด้านการศึกษา เช่น ให้ทุนศึกษาต่อ เป็นต้น

(๕.๔) ให้ความยุติธรรมเท่าเทียมกัน ทั้งด้านการปกครองและผลตอบแทน

(๕.๕) เคารพสิทธิส่วนบุคคลและความสามารถของพนักงาน โดยไม่เปิดเผยข้อมูล ส่วนตัวของพนักงานโดยไม่ได้รับอนุญาต

(๕.๖) ศึกษาทำความเข้าใจพนักงานด้านอุปนิสัย ความถนัด ความสามารถ เพื่อจัด หน้าที่ของพนักงานให้เหมาะสมกับงานที่ทำ

(๕.๗) ให้คำแนะนำปรึกษาด้วยความเต็มใจ ทั้งเรื่องงาน เรื่องส่วนตัว ตามความ เหมาะสม

(๕.๘) ส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานประพฤติตนเป็นพลเมืองดีต่อสังคมและ ประเทศชาติ

๖) จรรยาบรรณของผู้ประกอบธุรกิจต่อสังคม

สังคม (Society) คือ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของบุคคล มีหน้าที่ในสังคมแตกต่างกัน มีการแบ่งงานกันทำ มีสิทธิและเสรีภาพในฐานะการเป็นพลเมืองดีเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ผู้ประกอบธุรกิจก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงต้องมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า มีความสงบสุข มีส่วนรับผิดชอบกับสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจึงควรมีจรรยาบรรณต่อสังคม ดังนี้

(๖.๑) ไม่ประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อมทั้งด้านจิตใจและศีลธรรม เช่น การเปิดบ่อนการพนัน ทำธุรกิจที่ทำให้เกิดการทำความผิดกฎหมาย เช่น รับซื้อของโจร เป็นต้น

(๖.๒) ไม่ทำธุรกิจที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ค้าไม้เถื่อน การรุกป่าที่สาธารณะ การปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

(๖.๓) มีการป้องกันไม่ให้อุบัติเหตุเป็นต้นเหตุให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ด้านเสียง สีและกลิ่น เช่น มีการจัดทำบ่อบำบัดน้ำเสีย การเก็บรักษาและทำลายวัตถุมีพิษต่าง ๆ ด้านความปลอดภัย และการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

(๖.๔) ให้ความเคารพในสิทธิทางปัญญาของบุคคลอื่นหรือธุรกิจอื่น ด้วยการไม่ลอกเลียนแบบโดยไม่ได้รับอนุญาต

(๖.๕) ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สังคม โดยการสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อความน่าอยู่ของสังคม เช่น ร่วมจัดทำศาลาพักผ่อนโดยสธาร ร่วมปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะ ฯลฯ

(๖.๖) สร้างงานแก่คนในสังคม ให้มีรายได้ ทำให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น

๗) จรรยาบรรณของผู้พนักงานต่อผู้ประกอบธุรกิจ

พนักงานต้องมีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพต่อผู้ประกอบธุรกิจเช่นเดียวกัน ถ้าทั้งสองฝ่ายปฏิบัติต่อกันด้วยการมีจรรยาบรรณ ย่อมทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ดังนั้น พนักงานจึงควรมีจรรยาบรรณต่อผู้ประกอบธุรกิจ ดังนี้

(๗.๑) มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร และมีวินัย

(๗.๒) มีความรับผิดชอบและรักษาทรัพย์สินของกิจการ ด้วยการใช้ทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดูแลรักษาไม่ให้อุบัติเหตุและไม่นำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว

(๗.๓) ประพฤติและปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม ไม่ปฏิบัติตนให้มีผลกระทบต่อ นายจ้าง

(๗.๔) ไม่ประพฤติและปฏิบัติสิ่งขัดต่อผลประโยชน์ของนายจ้าง ด้วยการกระทำตนเป็นคู่แข่งในเชิงธุรกิจ การรับผลประโยชน์และเกี่ยวข้องทางการเงินกับคู่แข่งของนายจ้าง ซึ่งมิผลทำให้เกิดความได้เปรียบและเสียเปรียบในเชิงธุรกิจกับคู่แข่ง

(๗.๕) ไม่ทำงานให้บุคคลอื่น ต้องมีความจงรักภักดี เต็มใจทำงานให้นายจ้างอย่างเต็มความสามารถ ยกเว้นได้รับการอนุญาตจากนายจ้างก่อน ซึ่งต้องไม่เป็นอุปสรรคต่องานประจำ

หากทุกภาคส่วนในสังคมได้คำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพของตน ย่อมทำให้กลไกทางสังคมสามารถขับเคลื่อนได้ไปทิศทางที่ทุกองค์กรมุ่งหวังไว้ และได้รับผลตอบแทนที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย

๒.๕ ความเป็นมาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

๒.๕.๑ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์ หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักการคิดที่สำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เลี้ยงตนเองได้พึ่งตนเองได้ ซึ่งมีได้หมายถึงการพึ่งพาภายนอก วิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม เพราะการที่ชุมชนไม่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอก ย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันจะเป็นไปได้มากขึ้น อันเป็นหลักการที่นำไปสู่ “การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง” กระบวนการเรียนรู้และระบบพัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชน ในการวางแผน ดำเนินการ และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน

๒.๕.๒ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro-community Enterprise : SMCE) หมายถึง การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชนทุน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลิตผล ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน) ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก”

วิสาหกิจชุมชน (Community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน หรือ การประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่ง "ทุนของชุมชน" ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลิตผล ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม^{๔๗}

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือกิจการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัว

^{๔๗} สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. วิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘).

กันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ในจังหวัดพิจิตร

๒.๕.๓ หลักการสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมพัฒนาในชุมชนที่ผ่านมา มักสอนให้ชาวบ้านผลิตหรือแปรรูปโดยมีเป้าหมายเพื่อ “เพิ่มรายได้” โดยไม่คิดถึง “การพึ่งตนเอง” หรือ “ความพอเพียง” แต่แนวคิดของวิสาหกิจชุมชน เน้นที่การช่วยตนเอง ดังนั้น ในความเป็นวิสาหกิจชุมชนจึงต้องมีลักษณะอย่างน้อย ๗ ประการดังนี้

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของ
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมชุมชน
๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล
๕. มีการดำเนินการตามแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
๗. มีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย

๒.๕.๔ ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

การแบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชนตามลักษณะการประกอบการเป็นหลักซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท^{๔๔} ดังนี้

๑. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ ๕ อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของแต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไป ไม่ว่าจะอยู่ใกล้เมืองหรือไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

๒. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ได้ เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนา การประกอบการของวิสาหกิจชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรมเพื่อกินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

๒. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการโดยกลุ่ม เพื่อตอบสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

^{๔๔} ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. วิสาหกิจชุมชน. (ชัยนาท : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘).

๒.๕.๕ แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับครอบครัว คือ การทำกินทำใช้ในครอบครัว เพื่อการพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อขายหรือพึ่งพาภายนอก

๒. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ การทำโดยครอบครัวหรือกลุ่ม ซื้อขายแลกเปลี่ยนในระดับชุมชนหรือเครือข่าย

๓. ระดับธุรกิจ คือ การมีส่วนเกินการอุปโภคบริโภคในระดับครอบครัว ชุมชนและเครือข่าย เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการนอกชุมชนและเครือข่าย

๒.๕.๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีสาระสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้^{๔๙}

“วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย “กิจการวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หมวด ๔ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา กิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้นๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

^{๔๙} สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. วิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, ๒๕๔๘).

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา
กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา ๒๖ อย่างต่อเนื่อง รวมถึง
การให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อม
และความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการ
วิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือ
ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ การผลิต
การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจ
ชุมชนหรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใดๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การ
ประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจ
ชุมชนหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษา
คุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือ
คุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของ
บริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภค
หรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความ
ช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วย
เครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อความคุ้มครองแก่สินค้าหรือ
บริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณา
ดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่
คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตาม
มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การ
สนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตาม
ความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือ
การถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อ
การดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม
กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

กล่าวโดยสรุป ด้วยเหตุที่วิสาหกิจชุมชน มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นผลให้มีการกำหนดบทบัญญัติแห่งรัฐเพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนดังกล่าวให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๖ ก วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ แม้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ จะกล่าวครอบคลุมในประเด็นเหล่านี้ทั้งการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด และการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ กระนั้น มาตรา ๓ ที่กำหนดว่า “...ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นิติบุคคล...” และมาตรา ๑๐ ที่กำหนดว่า “...ให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็ไปตามความสมัครใจ โดยจะเป็นิติบุคคลหรือไม่เป็นิติบุคคล...” เหล่านี้ดูเหมือนเป็จุดอ่อนสำคัญนั่นคือไม่ได้เปิดโอกาสให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งในเชิงธุรกิจเนื่องจากวิสาหกิจชุมชนไม่ถึเป็นิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงทำให้ไม่สามารถถึครองทรัพย์สินและกระทำนิติกรรมสัญญาถึบองค์การอื่น ๆ

เพื่อเข้าถึงแหล่งทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการได้ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงข้อกำหนดให้รับรองสถานะของวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและความเป็นมืออาชีพในทางธุรกิจไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนแท้ที่จริงแล้วมีเป้าหมายอยู่ที่การพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนเป็นสำคัญ

๒.๕.๗ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพ และความสามารถของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในเรื่อง ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและสรุปผลการประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลให้วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเอง และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณา กำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนตามศักยภาพ^{๕๐}

แบบประเมินศักยภาพชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน จึงได้ให้คำอธิบายประเด็นคำถามไว้ดังนี้

๑. ทิศทางวิสาหกิจชุมชน เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบแนวทางการกำหนดทิศทางดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการบริหารองค์กร และความรับผิดชอบต่อชุมชน ทั้งในส่วนของผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดประเด็นของการประเมินศักยภาพ ดังนี้

๑.๑ ทิศทางวิสาหกิจชุมชน

๑) การบริหารองค์กร

(๑) การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ และสมาชิกมีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร ในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กร

(๒) การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

ก. การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กร และการแบ่งหน้าที่ วิสาหกิจชุมชนมีการจัดโครงสร้างในการบริหารงานหรือไม่ อย่างไร

ข. การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ วิสาหกิจชุมชนมีระเบียบข้อบังคับใช้ในหมู่สมาชิกหรือไม่ มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นเพียงข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติ

ค. จัดบันทึกการเงิน/บัญชี วิสาหกิจมีการจัดทำบัญชีหรือไม่ จัดทำในรูปแบบไหน มีความสม่ำเสมอในการบันทึกหรือไม่ และมีการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์มากน้อยแค่ไหน

ง. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก ในการจัดทำข้อมูลทางการเงินหรือบัญชี มีการแจ้งให้สมาชิกรับทราบความเคลื่อนไหวหรือไม่ วิธีการแจ้งให้

^{๕๐} สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. วิสาหกิจชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร). ๒๕๔๘.

สมาชิกทราบอย่างไร ข้อมูลทางการเงินมีความโปร่งใส ชัดเจน สมาชิกทุกคนรับทราบและตรวจสอบได้หรือไม่

(๓) การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์

ก. การบริหารจัดการทุน วิสาหกิจมีการกำหนดทิศทางขององค์กรในการบริหารจัดการทุน ทั้งทุนที่อยู่ภายใน ได้แก่ เงิน ทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทุนที่ได้จากภายนอกหรือไม่ อย่างไร

ข. การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก มีการกำหนดแนวทางและวิธีการในการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกไว้หรือไม่

(๔) การทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

ก. การทบทวนผลการดำเนินการ มีการนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาพิจารณาว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาตรงไหนที่ควรแก้ไข

ข. การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไขปรับปรุง มีการนำปัญหาที่พบมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในปัจจุบันหรือไม่

๒) ความรับผิดชอบต่อชุมชน การประเมินในประเด็นนี้ทำให้ทราบถึงการกำหนดทิศทางองค์กรของวิสาหกิจชุมชนที่มีการให้ความสำคัญหรือคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อชุมชน หรือลดผลกระทบต่อชุมชนหรือไม่ ไม่ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจะเป็นผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อมจากการประกอบการก็ตาม และนอกจากนี้ยังประเมินการกำหนดการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม ซึ่งหมายถึง การดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการ และต่อตนเอง ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ ของวิสาหกิจชุมชนด้วย ประเด็นการประเมินมีดังนี้

(๑) การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม พิจารณาว่า ในการผลิตสินค้าหรือบริการ ได้มีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานด้านจริยธรรมหรือไม่ ทั้งนี้ เป้าหมายด้านจริยธรรมหมายถึง มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการ และต่อตนเอง ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ

(๒) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างไร มีการใส่ใจต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือไม่

(๓) การให้การสนับสนุนต่อชุมชน ในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ของชุมชน มีการเข้าหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของชุมชนหรือไม่ เช่น การช่วยงานวัด การขุดลอกคูคลอง เป็นต้น มีการบริจาคเงินหรือสิ่งของให้กับชุมชนหรือไม่ วิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องนี้หรือไม่ และผู้นำได้แสดงบทบาทในด้านนี้หรือไม่

(๔) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการจัดสรรรายได้เป็นสวัสดิการแก่สมาชิกหรือชุมชนหรือไม่ หรือหากยังไม่มีความพร้อม ได้มีการวางแผนหรือแนวทางในเรื่องนี้ไว้หรือไม่

๒. การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกัน เพื่อจุดมุ่งหมายในการนำแนวความคิด กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและทิศทางในการผลิตหรือบริการ

ไปสู่ผู้รับบริการของวิสาหกิจชุมชน การแปลงแนวคิดเป็นแผนดำเนินการวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนแสดงถึงการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติตามแผนไปสู่สมาชิก การติดตามควบคุมและการปรับแผน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย มุ่งเน้นแง่มุมสำคัญ 3 ประการ คือ ครอบคลุมทั้งตนเอง ชุมชนเครือข่ายพอเพียง และธุรกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ประเด็นการประเมินมีดังนี้

๑) กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผน

(๑) กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ก. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในกระบวนการจัดทำแผนของวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดระบบจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์หรือไม่ ทั้งข้อมูลภายในและภายนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสาร จากแผนแม่บทชุมชน หรือได้มาจากการหาข้อมูลโดยตรงจากสมาชิกและชุมชน

ข. การวิเคราะห์ข้อมูล วิสาหกิจชุมชนมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทำแผนอย่างมีเหตุมีผล เช่น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ความต่อเนื่องของธุรกิจ ตลาดการแข่งขัน ความสามารถในการปฏิบัติตามแผน ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต และมีการนำข้อมูลจากแผนแม่บทชุมชนมาใช้ประกอบด้วยหรือไม่

ค. การทำแผนแบบมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำกรรมการ และสมาชิก มีส่วนร่วมในการจัดทำร่วมกันหรือไม่ การประเมินในประเด็นนี้จะทำให้ทราบการมีส่วนร่วมของสมาชิกและกรรมการในการจัดทำแผน

ง. เป้าหมายของแผน มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในเชิงปริมาณ หมายถึง การกำหนดจำนวนการผลิต บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน ฯลฯ และเชิงคุณภาพ หมายถึง การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า/บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๒) การจัดทำแผนปฏิบัติการและถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ

ก. การจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดไว้หรือไม่ เช่น กำหนดว่า ใครทำ ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร อย่างไร

ข. การถ่ายทอดแผนแก่ผู้เกี่ยวข้อง วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดวิธีการในการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่วางไว้ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

ค. การปฏิบัติตามแผนที่จัดไว้ วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการในการสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น มีการติดตามเป็นระยะ มีระยะเวลากำหนดการดำเนินงานตามแผน

ง. การควบคุมแผนและการปรับแผน วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการควบคุมการดำเนินงานตามแผนหรือไม่ เช่น กำหนดระยะเวลาส่งมอบผลผลิตต่อสมาชิกและลูกค้า มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ วิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติให้สามารถทำได้ตามแผน หรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์

จ. มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผนอย่างไร เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก เช่น การส่งสินค้าสู่ตลาด และเพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด โดยการคาดการณ์มีการใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์พิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้คาดการณ์ถูกต้องตามที่ควรจะเป็นมากยิ่งขึ้นหรือไม่

๓. การบริหารตลาด มุ่งเน้นถึงวิธีการที่วิสาหกิจชุมชนใช้ในการทำความเข้าใจต่อความต้องการของลูกค้าและตลาด ซึ่งมีทั้งตลาดภายในและภายนอกชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก มีการบริหารเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์กันเกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า การรับฟังข้อมูลความพอใจของลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการเรียนรู้ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนร่วมกันดูแลทรัพยากร สิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้มีใช้ตลอดไปอย่างสมดุล ประเด็นการประเมินมีดังนี้

๑) การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรว่าใครคือลูกค้า จำแนกลูกค้าเป้าหมายอย่างไร และมีการนำข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบหรือไม่

๒) การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบแนวโน้มความต้องการของตลาดที่อาจจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้และพัฒนาด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแผนการผลิตครั้งต่อ ๆ ไป

๔. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร เป็นหัวข้อสำคัญต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การจัดการความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนเองที่มีการจัดเก็บและรวบรวมอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งาน ทำให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประเด็นการประเมินมีดังนี้

๑) การจัดการความรู้

(๑) การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนมีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ และมีการจัดเก็บอย่างไร มีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง และมีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร ให้เกิดการเรียนรู้ และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบการวิสาหกิจชุมชน

(๒) การแสวงหาความรู้ใหม่ วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างไร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

(๓) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนมีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาอย่างไร และมีการนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาเดิมที่วิสาหกิจ

ชุมชนมีอยู่อย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในปัจจุบัน เป็นการสร้างความรู้ใหม่จากฐานความรู้เดิมของชุมชน

๒) ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล

(๑) ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการเก็บข้อมูลของตนเองหรือไม่ มีวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไรให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำ ทันสมัย มีรูปแบบในการจัดเก็บอย่างไร ให้มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้งานของชุมชนเอง และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(๒) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกและเครือข่าย สื่อสารอย่างไรที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องมาใช้ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน และได้รับข้อมูลที่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ทันสมัย น่าเชื่อถือ มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องหรือไม่

๕. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นการบริหารจัดการชุมชน ที่ประกอบด้วย คน ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาของชุมชนและเครือข่าย ภายใต้กระบวนการตัดสินใจในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนดำเนินการวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปบริหารจัดการสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและขยายผลสู่เครือข่าย ประเด็นการประเมินมีดังนี้

๑) การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการรับสมาชิกใหม่และเครือข่ายเพื่อให้ได้สมาชิกที่เข้าใจกฎระเบียบและเงื่อนไขของวิสาหกิจชุมชน และดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๒) การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการพัฒนาคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงานได้คล่องตัว ทันท่วงทีเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จนบรรลุแผนการดำเนินงานของชุมชน มีแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ

๓) การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ หมายถึง การให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย ระบบและวิธีการของวิสาหกิจชุมชนในการสร้างขวัญ และกำลังใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสมทั่วถึง และเป็นธรรม

๔) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนมีแนวทางในการติดตามและวัดความก้าวหน้า หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิกหรือไม่ อย่างไร อาจมีการกำหนดเป็นทีมงานหรือคณะทำงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

๖. กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และส่งผลต่อความสำเร็จและการเติบโตของกิจการ ประเด็นการประเมินมีดังนี้

๑) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน มี ๒ ระดับ

(๑) ระดับภายในองค์กร มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการอย่างไร เพื่อให้กระบวนการในการผลิตและบริการมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันโดยส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต

(๒) ระดับภายนอกองค์กร มีวิธีการจัดการกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการอย่างไร เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและเกื้อกูลกับกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ในชุมชน โดยส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต

๒) ผลิตภัณฑ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ) วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้าหรือบริการหรือไม่ อย่างไร มีการนำข้อมูลจากลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยี มาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างไร เพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดี สม่ำเสมอ และเป็นที่น่าสนใจของลูกค้า

๓) การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วิสาหกิจชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการควบคุม และป้องกันให้กระบวนการผลิตเป็นไปตามขั้นตอนหรือเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งได้มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการดังกล่าวอย่างไร เพื่อให้การทำงานดีขึ้น

๗. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เป็นการประเมินผลจากการดำเนินงานและแนวโน้มในด้านต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงานและด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๒.๕.๘ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มี ๑๐ ประการ^{๕๑} ดังนี้

๑) ปัจจัยด้านการผลิต (Production Factor) การผลิตถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน การผลิตที่ดีควรเป็นการผลิตที่ตรงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งในการผลิตของชุมชนนั้นหากเป็นการผลิตที่อาศัยวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น จะทำให้ต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบลดลง ดังนั้น ชุมชนจึงจำเป็นต้องพิจารณาให้ได้ว่าชุมชนของตนเองนั้นมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าใด ความได้เปรียบนี้มีได้หมายความว่าเฉพาะความได้เปรียบในการจัดหาวัตถุดิบเท่านั้น แต่ยักรวมถึงความได้เปรียบในด้านทักษะในการผลิตด้วย ชุมชนจึงต้องคำนึงถึงระดับของเทคโนโลยีในการผลิตที่ชุมชนมีอยู่ ซึ่งโดยปกติแล้วการผลิตในระดับชุมชนนี้มักเป็นไปโดยอาศัยเทคโนโลยีอย่างง่ายไม่สลับซับซ้อน

๒) ปัจจัยด้านการตลาด (Marketing Factor) การตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญและสัมพันธ์กับปัจจัยการผลิต ทำให้ปัจจัยด้านการตลาดมีส่วนสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การจัดการตลาดนั้นมิได้เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่จะช่วยเหลือกันในการแสวงหาช่องทางการตลาดเมื่อมีโอกาส ยิ่งสมาชิกใน

^{๕๑} วิทยา จันทะวงค์ศรี. “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.” รายงานการศึกษาอิสระ (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗).

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถหาตลาดรองรับที่แน่นอนได้ ไม่เพียงแต่จะเป็นผลดีต่อการผลิตที่ไม่ทำให้สินค้าเหลือค้างสต็อก แต่ยังเป็นการสร้างมูลค่าในตัวเองให้แก่สินค้าได้อีกด้วย

๓) ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ (Leadership Factor) ผู้นำชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดบทบาทของสมาชิกในชุมชนและนโยบายของการดำเนินกิจกรรม ดังนั้น การที่ชุมชนใดมีผู้นำชุมชนที่มีความพร้อมในการเป็นผู้นำและความพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น รวมถึงการเผชิญหน้าและต่อสู้กับปัญหา จึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจและสามารถทำให้ชาวบ้านรวมพลังกันในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้ จึงเป็นฟันเฟืองในกลไกที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนการดำเนินวิสาหกิจชุมชนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

๔) ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก (External Interactive Factor) ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ชุมชนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ หรือบุคคลอื่น ซึ่งในการมีปฏิสัมพันธ์นี้มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้ชุมชนต้องเรียนรู้และประเมินให้ได้ว่า การเข้ามามีปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นไปในลักษณะใด ชุมชนควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับสมาชิกถึงการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

๕) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (Participation Factor) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมนี้พิจารณาทั้งการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน และการมีส่วนร่วมของสถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนถือเป็นหัวใจหลักในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนก็คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นให้ชาวบ้านหรือคนในชุมชนเป็นเจ้าของหลัก นับตั้งแต่การสมัครเป็นสมาชิก การมีส่วนร่วมในการถือหุ้นซึ่งมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการสะสมทุน ยิ่งชาวบ้านให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากเท่าใด ความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมก็มีโอกาสขยายมากขึ้น

๖) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ (Management Factor) การบริหารจัดการนี้มีได้ครอบคลุมเฉพาะในส่วนของโครงสร้างและรูปแบบการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดให้มีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในส่วนของการบริหารจัดการนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบการบริหารงานได้ตลอดเวลา การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ จะช่วยให้สมาชิกรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น การบริหารจัดการนั้นเป็นการดำเนินการไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีความราบรื่นที่สุด

๗) ปัจจัยด้านการเงิน (Financial Factor) ปัจจัยด้านการเงินถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่ออุปสรรคแห่งความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การไม่สามารถระดมทุนจากชาวบ้านได้เพียงพอ ทำให้ชุมชนต้องใช้จ่ายเงินจากการกู้ยืมเงิน ทำให้ธุรกิจมีหนี้สินสะสมพอกพูนไปเรื่อย ๆ จนเป็นเหตุให้วิสาหกิจชุมชนบางแห่งต้องล้มเลิกกิจการไป นอกจากนี้ การวางแผนโครงการที่ต้องใช้เงินทุนที่มากเกินไปนั้น เท่ากับเป็นปัจจัยที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องประสบกับปัญหาเร็วขึ้น ดังนั้น ในการวางแผนทำการผลิต ชุมชนจำเป็นต้องมีการศึกษาประมาณค่าใช้จ่ายในโครงการอย่างละเอียดและจะต้องมั่นใจในแหล่งที่มาของเงินทุนนั้นมากพอ

๘) ปัจจัยด้านแรงงาน (Labour Factor) การมีความพร้อมด้านแรงงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากต้นทุนในการจัดหาแรงงานจะน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการดำเนินวิสาหกิจชุมชนที่ไม่มีแหล่งแรงงานเป็นของตนเอง ทำให้ต้องมีการจ้างแรงงานจากท้องถิ่นอื่นเข้ามา ซึ่งนอกจากต้องเสียค่าจ้างเพิ่มขึ้นแล้วยังทำให้การตกลงหรือพูดคุยกันยากกว่าแรงงานในท้องถิ่นเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนได้

๙) ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวสมาชิก (Membership Factor) การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน สมาชิกที่เข้าร่วมจำเป็นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม ซึ่งสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดผลต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

๑๐) ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (Information Factor) ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารนี้มิได้ครอบคลุมเฉพาะการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานให้แก่สมาชิกรับทราบหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่กลุ่มจำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องอื่น ๆ จากภายนอกด้วย เช่น ตลาดมีความต้องการสินค้าใด แบบใด แนวโน้มของสินค้าที่ชุมชนผลิตได้เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบของการผลิตได้ทันกับความต้องการหรือมีการนำเทคนิคใหม่ ๆ ใดบ้างมาใช้ในการผลิต เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก

๒.๖.สถานการณ์วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

จากข้อมูลสถิติจำนวนวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยในปี ๒๕๕๘^{๕๒} ซึ่งเป็นข้อมูล ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘ มีจำนวนทั้งสิ้น ๗๗,๘๘๐ แห่ง มีจำนวนสมาชิก ๑,๓๔๗,๘๒๖ ราย มีเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๓๒๕ แห่ง มีจำนวนสมาชิก ๕,๕๒๓ ราย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังมีน้อย ทำให้ความเข้มแข็งและอำนาจการต่อรองทางการตลาดมีน้อยด้วย อย่างไรก็ตาม ในปี ๒๕๕๙ มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเป็น ๑๑๐,๒๐๔ แห่ง ถือได้ว่าเป็นแนวโน้มการขยายตัวที่น่าสนใจ ทั้งนี้เมื่อนำข้อมูลการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนในช่วง ๑๒ ปี (๒๕๔๘-๒๕๕๙) พบว่า จำนวนวิสาหกิจมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก (ข้อมูล ณ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๙) อันเป็นผลมาจากการที่ภาครัฐให้การส่งเสริมและยกระดับสินค้าชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้ จำนวนวิสาหกิจชุมชนเน้นในสองด้านหลัก คือ ด้านการผลิต และด้านการบริการ โดยด้านการผลิตจะมีประเภทกิจการที่มีการจดทะเบียนสูงสุดสามลำดับแรก ได้แก่ การผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ และการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ส่วนด้านการบริการจะมีประเภทกิจการที่มีการจดทะเบียนสูงสุดสามลำดับแรก ได้แก่ บริการอื่น ๆ ออมทรัพย์ชุมชน และร้านค้าชุมชน

^{๕๒} Department of Agricultural Extension. (2015). The Project of Promotion and Development of Community Enterprise in year 2015 (โครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ปี 2558). [Online]. retrieved September 20, 2017 from http://www.sceb.doae.go.th/data/project_2558-2/โครงการวิสาหกิจชุมชน2558_final9_10.pdf.

อนึ่ง วิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มองค์กรการเกษตรที่เป็นความพยายามของคนในชุมชนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี แต่จากสถิติข้อมูลการจดทะเบียนกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนแล้ว มักไปกระจุกตัวอยู่ในรูปแบบที่คล้ายกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดภาวะการแข่งขันกันเองสูง ส่งผลให้หลายกลุ่มประสบความล้มเหลว ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวของกลุ่มมีหลายประการ^{๕๓} ไม่ว่าจะเป็นการขาดผู้นำที่เข้มแข็งที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ กล้าคิดและตัดสินใจ การขาดกฎกติกาและระเบียบภายในกลุ่มที่ใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการและควบคุมสมาชิก หรือการที่กลุ่มยังขาดการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งและมีอำนาจการต่อรอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสถิติการจดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนดังได้กล่าวข้างต้น การมีระบบการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ รวมถึงตลาดที่ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับสินค้าที่ผลิต หรือขาดการแสวงหาตลาดในเชิงรุกและอำนาจการต่อรองเรื่องราคา ระบบการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่เป็นระบบทำให้มาตรฐานสินค้าไม่สม่ำเสมอ เห็นได้ว่า ปัจจัยความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากปัจจัยความล้มเหลวดังกล่าวนี้ ภาครัฐได้มีความพยายามในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยมีเป้าหมายเริ่มต้นที่การพัฒนาตามศักยภาพและการดำเนินงานที่ค่อย ๆ ปรับให้มีมาตรฐานการดำเนินงานที่สูงขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ และมีความพร้อมในการแข่งขันทางการค้า อันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนในปี ๒๕๖๔ จากข้อมูลนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์ปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยยังต้องได้รับการพัฒนาด้านมาตรฐานและยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงยังไม่มีความพร้อมในทางการแข่งขันทางการค้ามากนักนั่นเอง ดังที่ชญาณิตย์ บุญมา^{๕๔} ที่สะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ที่ยังคงมีความต้องการฝึกอบรมด้านการบริหารตลาดอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก

เห็นได้ว่า เมื่อนำข้อมูลปัจจัยความล้มเหลวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลวิสาหกิจชุมชนในปี ๒๕๕๘ พบว่ามี ความสอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการรวมตัวเป็นเครือข่ายยังมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับจำนวนวิสาหกิจชุมชน ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก หรือวิสาหกิจชุมชนกระจุกตัวในบางประเภทมากเกินไป ในขณะที่อีกหลายประเภทยังมีจำนวนไม่มาก ซึ่งถือเป็นโอกาสในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยังมีไม่มากนัก เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของวิสาหกิจชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้จากข้อมูลดังกล่าวยังชี้ให้เห็นอีกว่า วิสาหกิจชุมชนยังคงประสบปัญหาในลักษณะเดิมในขณะที่จำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น อาจกล่าวได้ว่าภายใต้สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนี้ วิสาหกิจชุมชนยังมีความเป็นปริศนาในการแข่งขันทางธุรกิจหลายประการ ทั้งนี้หากมีการหาแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ แล้ว ย่อมช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันทางธุรกิจได้

^{๕๓} ญรัฐภูมิ แก้วสมบัติ. “ความล้มเหลวของกลุ่ม องค์กร และสถาบันการเกษตร.” [Online]. retrieved September 21, 2017 from <http://www.k-center.doae.go.th/getknowledge.jsp?id=1519>.

^{๕๔} ชญาณิตย์ บุญมา. “กลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (OTOP) ในจังหวัดปทุมธานี.” รายงานการศึกษาระยะ. (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๑).

สำหรับข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชนในการแข่งขันทางธุรกิจพบว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นของธุรกิจชุมชน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนบนฐานคิดของเศรษฐกิจพอเพียง แม้จะมีข้อจำกัดหลายประการ อันได้แก่ ๑) ปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนโดยการจัดวิสาหกิจชุมชนไปรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกับวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมทั้งที่มีความแตกต่างในประเด็นผลประกอบการและประเด็นขนาดของทุนและผลกำไร ๒) ปัญหาข้อกฎหมายโดยวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ถือเป็นนิติบุคคล จึงไม่สามารถถือครองทรัพย์สินและกระทำนิติกรรมสัญญาต่อบุคคลอื่น ๆ เพื่อเข้าถึงแหล่งทุนในการผลิตสินค้าหรือบริการได้ ๓) ภาระที่ต้องเกี่ยวข้องกับระบบมาตรฐาน โดยวิสาหกิจชุมชนหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับการเผชิญกับมาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มุ่งประเมินระบบการจัดการและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มุ่งประเมินผลิตภัณฑ์แม้ว่าระบบมาตรฐานดังกล่าวนี้ต่างสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนได้มีโอกาสยกระดับทั้งในเรื่องคุณภาพการผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้พร้อมกับการแข่งขัน ๔) การรุกร้าจากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยวิสาหกิจชุมชนต้องพึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า องค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ได้นำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม ต้องไม่หลงลืมว่าแท้ที่จริงวิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายอยู่ที่การพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น หากต้องการให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งในเชิงธุรกิจ จำเป็นต้องปรับปรุง ทั้งข้อกำหนดและข้อกฎหมายให้รับรองสถานะของวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และความเป็นมืออาชีพในทางธุรกิจไปพร้อมกัน

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

จิรพร มหาอินทร์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ภาครัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่มีรูปแบบการบริหารกลุ่มหรือการทำงานกลุ่มเต็มรูปแบบ ส่งผลให้การสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย ผู้นำกลุ่มมักบริหารงานเพียงลำพัง เนื่องจากไม่มีความชำนาญในการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลกลุ่มประสบความสำเร็จคือ นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชน และความร่วมมือของกลุ่มในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการมีภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม ผนวกกับความเข้มแข็งของชุมชนที่เกื้อกูลการขับเคลื่อนกลุ่ม ส่วนข้อเสนอแนะคือ ภาครัฐควรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเงินทุน ความรู้ในการจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ ส่วนด้านผู้ประกอบการ

วิสาหกิจชุมชน ควรมีการวางแผนการตลาด แผนธุรกิจ และสำรวจความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานผลิตสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณภาพ มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออกจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ และสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน^{๕๕}

ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอหมื่นศรี จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกรวมกลุ่มกันตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง และทำนา แต่ปัจจุบันราคาสินค้าทางการเกษตรและยางพาราตกต่ำ ส่งผลให้หลายคนมาทำการทอผ้าเป็นอาชีพหลักมากขึ้น สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอหมื่นศรี พบว่า กลุ่มผ้าทอหมื่นศรีมีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่มมีการสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงานในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และทางกลุ่มผ้าทอหมื่นศรี ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านงบประมาณ การให้ความรู้ ตลอดจนการสร้างพิพิธภัณฑ์ผ้าทอหมื่นศรี ด้านผลิตภัณฑ์ทอผ้าของกลุ่มผ้าทอหมื่นศรีมีเอกลักษณ์พิเศษที่ชัดเจนคือ ผ้าทอสีแดงเหลือง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาและจินตนาการได้รับการรับรองมาตรฐาน รวมทั้งเป็นที่ยอมรับจากลูกค้าด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สมาชิกของกลุ่มผ้าทอหมื่นศรี มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้มากขึ้น คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และจากการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอหมื่นศรี พบว่ากลุ่มมีศักยภาพโดดเด่นในด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งด้านการจัดการสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และด้านการจัดการความรู้และข้อมูล โดยกลุ่มมีการพัฒนาความรู้ของสมาชิกอย่างต่อเนื่องรวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับบุคคลที่สนใจอีกด้วย จึงส่งผลให้กลุ่มผ้าทอหมื่นศรีประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ^{๕๖}

ภาวิ สุขมณี และ ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ๓๖-๔๕ ปี มีประสบการณ์การทำงาน ๕-๑๐ ปี ประเภทธุรกิจเป็นธุรกิจทอผ้า/เครื่องแต่งกาย ทุนจดทะเบียนเริ่มแรกต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีศักยภาพการบริหารจัดการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเรียนรู้องค์กร ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการตลาด และด้านการบริหารการเงินและทุน ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านคุณภาพผลงาน ด้านปริมาณ และด้านความตรงต่อเวลาในการทำงาน ศักยภาพการบริหารจัดการด้านการบริหารการผลิต มีความสัมพันธ์กับ

^{๕๕} จิรพร มหาอินทร์ และคณะ. “การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายจังหวัดปทุมธานี.” รายงานการวิจัย (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔).

^{๕๖} ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณะ. “ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอหมื่นศรี จังหวัดตรัง.” รายงานการวิจัย (สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๙).

ประสิทธิผลในการทำงานโดยรวม และตัวที่พยากรณ์ประสิทธิผลในการทำงานได้แก่ คุณภาพผลงาน ประมาณผลงาน และความตรงต่อเวลาในการทำงาน^{๕๗}

ยุพินพร ขำคมเขต ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : บริษัทสุขสันต์การท่องเที่ยว อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการองค์กรมีจำนวนสมาชิกที่ค่อนข้างน้อย จึงมีคณะกรรมการบริหารที่ดำเนินงานจำนวนน้อย ทำให้แต่ละตำแหน่งของบริษัทมีผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียว อีกทั้งบางคนต้องมีความรับผิดชอบหลายด้าน ซึ่งอาจทำให้งานในส่วนนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้านการผลิตประสบกับปัญหาด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ ที่ต้องอาศัยแรงงานคนที่มีฝีมือสูงเป็นอย่างมาก จึงประสบปัญหาด้านการขาดแรงงานที่มีฝีมือและมีความถนัดในการผลิต จะทำให้ความต้องการแรงงานด้านนี้เพิ่มขึ้นด้วย ด้านการตลาดของบริษัทฯ ตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ยังไม่กว้างเท่าที่ควร และผลิตภัณฑ์บางตัวจึงไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มลูกค้า ทำให้สินค้าบางชนิดขายได้น้อย ทำให้ต้องมีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อขยายช่องทางการตลาดที่เพิ่มขึ้น ด้านการเงินพบว่า บริษัทฯไม่มีปัญหาทางการเงิน แต่มีอุปสรรคเนื่องจากเพิ่งเริ่มมีการทำบัญชีเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และผู้รับผิดชอบส่วนนี้ไม่ใช่ผู้มีความรู้เกี่ยวกับบัญชีและการเงินโดยตรง ทำให้การเงินและการบัญชีต้องอาศัยความรู้และความชำนาญของประธานบริษัทด้วย^{๕๘}

วิภาวี กฤษณะภูติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่นภายใต้โครงการดังกล่าวนี้ แต่ละกลุ่มมีการจัดตั้งกลุ่มที่แตกต่างกัน โดยมาจากการแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ การเชิญชวนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) การส่งเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชน การเป็นกลุ่มอาชีพที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาก่อนที่จะมี “โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการรวมกลุ่มกันขึ้นมาเองและการเป็นกลุ่มที่ได้แยกตัวออกมาจากกลุ่มอาชีพทอผ้าหรือกลุ่มโอท็อป แล้วมาจัดตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ สำหรับการจัดการกลุ่มของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายดังกล่าว พบว่า กลุ่มอาชีพทอผ้าเหล่านี้มีการจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการด้านการบริหารกลุ่ม การจัดการด้านการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านการเงิน และการจัดการด้านการทำบัญชี^{๕๙}

สุกัญญา ดวงอุปมา ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้ จำเป็นจะต้องศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนการศึกษาสภาพปัญหาและศักยภาพที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน โดยให้

^{๕๗} ภาวี สุขุมณี และ ฉัตรรัชดา วิโรจนรัตน์. “ศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน” เสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ๒๓-๒๔ ธ.ค. ๒๕๕๔.

^{๕๘} ยุพินพร ขำคมเขต. “การวิเคราะห์ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา บริษัทสุขสันต์การท่องเที่ยว อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์”. รายงานการวิจัย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

^{๕๙} วิภาวี กฤษณะภูติ. “การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น”. รายงานการวิจัย (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖).

ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งตลอดจนการพัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของของในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน^{๖๐}

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

จิรัชญา โยธาทิกรักษ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) และผลของภาพลักษณ์ต่อทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ปตท. ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาประชาชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๔๐๒ ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข่าวสารโดยรวมเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสังคมของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ในระดับมาก จากสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับปานกลาง และจากเว็บไซต์ของ ปตท. ในระดับน้อยที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้และความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสังคมของ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมของ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ในสายตาของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับดีหรือเป็นเชิงบวก^{๖๑}

ณัฐดนัย พงศ์สถาพร ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกองทุนรวม LTF ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกองทุนรวม LTF ของธนาคารกรุงไทยของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครที่เคยซื้อ กองทุนรวม LTF ของธนาคาร กรุงไทย ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๐๑ คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ ความถี่ในการลงทุนเพิ่มเติม แนวโน้มการลงทุนในอนาคต และการแนะนำให้ผู้อื่นเข้ามาลงทุน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการซื้อในระดับสูง และสามารถทำนายได้โดยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ และ คุณค่าตราสินค้า ได้แก่ การรู้จักตราสินค้าและ ความภักดีต่อตราสินค้า^{๖๒}

พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ โดยทำการศึกษา

^{๖๐} สุกัญญา ดวงอุปมา. “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์”. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ๒๕๕๗. ๒(๒) : ๑๓๓-๑๓๙.

^{๖๑} จิรัชญา โยธาทิกรักษ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) และผลของภาพลักษณ์ต่อทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ปตท.”. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๕๑.

^{๖๒} ณัฐดนัย พงศ์สถาพร, “ความรับผิดชอบต่อสังคม และ คุณค่าตราสินค้า ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกองทุนรวม LTF ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร”, คณะสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

พนักงานบริษัทฯ และบริษัทในเครือ รวม ๓ บริษัท จำนวน ๓๕๔ ตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมที่พนักงานบริษัทฯ เข้าร่วม รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมของพนักงาน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา และอายุงานมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมที่พนักงานบริษัทฯ เข้าร่วม ในขณะที่เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน และรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมที่พนักงานบริษัทฯ เข้าร่วม ในด้านปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม พบว่าระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน อายุงาน และรายได้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วนเพศ อายุ และสถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม คือเพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วนอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน อายุงาน และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ในด้านแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน อายุงาน และรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม^{๖๓}

โกวิทย์ สวัสดิ์มงคล ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรถเอกชนร่วมบริการ ชสมก. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการดำเนินธุรกิจรกร่วมที่เป็นการแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจรกร่วมและความต้องการการสนับสนุนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม กรณีการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมพบว่า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นต่อแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนลักษณะการดำเนินธุรกิจรกร่วมที่เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจรกร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการสนับสนุนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมกรณีการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก^{๖๔}

สุเมธ กาญจนพันธุ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ พบว่า ปัจจุบันองค์กรธุรกิจมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจว่าจะเป็นวิธีการที่จะขับเคลื่อนให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรธุรกิจบางองค์กรก็ยังไม่ได้มีการดำเนินงานในด้านที่ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยจะมุ่งเน้นใน ๒ มิติเป็นหลัก คือมิติด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม และถึงแม้ว่าองค์กรธุรกิจจะมีความรู้ความเข้าใจด้านการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจแล้วก็ตาม แต่ในด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานนั้น องค์กรธุรกิจยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง สำหรับแนวโน้มในการดำเนินงานด้าน

^{๖๓} พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล, “การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัท เทเลคอม เอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

^{๖๔} โกวิทย์ สวัสดิ์มงคล, “ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการ แก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรถเอกชนร่วมบริการ ชสมก”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ในอนาคตองค์กรธุรกิจจะให้ความสำคัญในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น โดยจะมีการจัดการที่เป็นเชิงกลยุทธ์มากยิ่งขึ้น มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อสังคมดำเนินงานด้านนี้ โดยเฉพาะ มีการมุ่งเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของพนักงาน คู่ค้า มากขึ้น และจะมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจโดยเฉพาะ^{๖๕}

บัณฑิตา ททรัพย์กมล ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ศึกษาเฉพาะกรณี โรงงานอุตสาหกรรมเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ทัศนะของประชากรในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมภายในองค์กร ประกอบด้วย การจัดสวัสดิการ การเลื่อนตำแหน่งอย่างยุติธรรม การให้เงินเดือนที่เหมาะสม การส่งเสริมด้านการฝึกอบรม ให้แก่พนักงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านทัศนคติต่อขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งรวมถึงขอบเขตด้านชุมชนและสวัสดิการ การศึกษา สิทธิผู้บริโภค และด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก นโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่ามีนโยบายด้านการส่งเสริม การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมากที่สุด ในส่วนของกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าองค์กรจัดให้มีกิจกรรมในการผลิตสินค้าที่ดีและมีคุณภาพมากที่สุด สำหรับปัจจัยจูงใจในการจัดกิจกรรมอันประกอบไปด้วย การใช้จริยธรรมในการบริหาร การตระหนักถึงจรรยาบรรณขององค์กร และการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กร สำหรับแนวโน้มในการจัดกิจกรรมในอนาคต พบว่าองค์กรคิดที่จะจัดกิจกรรมในด้านการผลิตสินค้าที่ดีและบริการที่มีคุณภาพมากที่สุด รองลงมาคือการรักษาสภาพแวดล้อม และการบริจาคเงินหรือสิ่งของในงานสาธารณะกุศล ซึ่งกิจกรรมจะเกิดขึ้นในระยะยาว^{๖๖}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจก็คือ การทำธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่นในสังคม ไม่ว่าจะเป็ใคร หรือเมื่อใด ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งหลักการของความรับผิดชอบต่อสังคมไม่สนับสนุนการริบเร่งสร้าง ความเติบโต ของธุรกิจ หรือการมุ่งแสวงหาผลกำไรสูงสุดโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น แต่ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นเครื่องมือในการบริหารที่ได้รับความเชื่อมั่นว่า จะสามารถช่วยให้องค์กรธุรกิจดำเนินกิจการให้เจริญเติบโตได้อย่างมั่นคงไปพร้อม ๆ กับการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้คน ชุมชน และความยั่งยืนของสังคม ซึ่งสอดคล้อง กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏเด่นชัดขึ้นในประเทศไทย โดยเป็นทั้งกระบวนการและเป้าหมายที่จะทำให้เกิดดุลยภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

^{๖๕} สุเมธ กาญจนพันธุ์, “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ”, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

^{๖๖} บัณฑิตา ททรัพย์กมล, “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิจิตร” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ คือ ๑) ศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๓) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่ เป็นนิติบุคคล วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายฯ ที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรจำนวน ๑๒ อำเภอใน จังหวัดพิจิตร ปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน ๓๗๒ แห่งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ๑ แห่งจำนวนสมาชิก ๖,๓๖๗ คน^๑

^๑http://smce.doae.go.th/ProductCategory/SmceCategory.php?region_id=&province_id=

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนของ ประชากรที่ต้องการศึกษาในแต่ละขั้นตอนดังนี้

๑) เชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษาในแต่ละขั้นตอน เพื่อศึกษาศักยภาพและความ รับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิจิตร

ก. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ทำการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยนำไปกำหนดหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณ ขนาด กลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ การคำนวณหาขนาด / จำนวนตัวอย่างในกรณีที่สามารถ รู้จำนวนหรือปริมาณประชากร จำนวนสมาชิก ๖,๓๖๗ คน การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) ได้ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้ (allowable error ๐.๐๕)

วิธีทำ

$$n = \frac{6367}{1 + 6367(0.05)^2}$$

$$n = ๓๗๖.๓๕$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ๓๗๗ คน ได้แก่

๑. ประธานวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	จำนวน ๓๗๓ คน
๒. กรรมการกลุ่มดีเด่น	จำนวน ๔ คน

๒) เชิงคุณภาพ

ก กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการเลือก เพื่อเป็นตัวแทนของ ประชากร ดังนี้

^๒ มาเรียม นิลพันธุ์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นครปฐม : ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร .๒๕๕๕, หน้า ๑๑๗

- เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview)^๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำ กรรมการ สมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอที่ได้รางวัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ และอีก ๑ กลุ่ม เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กลุ่มวิสาหกิจละ ๔-๘ รูป/คน ได้แก่

๑. ประธานวิสาหกิจชุมชน	จำนวน ๑ คน
๒. กรรมการกลุ่ม	จำนวน ๑-๓ คน
๓. ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม	จำนวน ๑-๓ คน
๔. ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือนิสิต มจร ในพื้นที่	จำนวน ๑ รูป

- เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ควรเป็นอย่างไร ผู้วิจัยกำหนดเลือก ผู้เชี่ยวชาญ ที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) ครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง มาสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus groups) จำนวน ๑๑ รูป/คน ได้แก่

๑. เกษตรจังหวัด	จำนวน ๑ คน
๒. พัฒนาชุมชนจังหวัด	จำนวน ๑ คน
๓. พาณิชย์จังหวัด	จำนวน ๑ คน
๔. เกษตรอำเภอละ ๑ คน	จำนวน ๔ คน
๕. ตัวแทนพัฒนาชุมชน	จำนวน ๒ คน
๖. ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือนิสิต มจร ในพื้นที่	จำนวน ๒ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) โดยมีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยการศึกษา ศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลักมีทั้งหมดมี ๓ ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ ๑ แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ฉบับที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่

^๓ บุญศรี พรหมมาพันธ์, ๒๕๕๕, หน้า ๑๐๒.

ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และฉบับที่ ๓ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เครื่องมือแต่ละชนิดมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ ๑ แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

ชี้แจง แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ใช้เก็บข้อมูลแนวกว้างจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะคำถามเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) โดยมีลักษณะการวัดระดับข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยใช้คำถามแบบเลือกตอบเป็นคำถามปลายปิด เก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่และหาร้อยละ

ตอนที่ ๒ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย ๗ ประเด็น

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ทั้ง ๕ ด้าน

ลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๓ ระดับ

การแปลความหมายของคะแนนโดยนำคะแนนรวมการศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรไปหาค่าเฉลี่ย รวม และค่าเฉลี่ยรายด้าน กำหนดการแปลผลแบบสอบถาม คือ

๒.๕๐ - ๓.๐๐ มีระดับศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรดี

๑.๕๐ - ๒.๔๙ มีระดับศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรปานกลาง

๑.๐๐- ๑.๔๙ มีระดับศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรต้องปรับปรุง

ฉบับที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)^๔ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ผู้วิจัยมีจุดประสงค์การถามอยู่แล้วโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกเอาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยการซักถามเพื่อทราบเหตุผลต่างๆที่ทำให้เกิดข้อเท็จจริงโดยใช้คำถาม ทำไม (Why) เพราะเหตุใด ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์ คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำ กรรมการ สมาชิก

^๔ มาเรียม นิลพันธุ์. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นครปฐม : ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร .๒๕๕๕, หน้า ๑๖๘

ผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน วิสาหกิจชุมชน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร และสอบถามข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ได้รายละเอียดเพียงพอจากแบบสอบถาม และจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมกับ เนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยได้ตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้เกิดเป็นแนวทางศึกษาในเชิงลึก ต่อไป ผู้วิจัยจึงได้มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเพื่อให้คำตอบมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และผู้วิจัย ได้มีรูปแบบคำถามประกอบด้วย ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์ผู้นำ กรรมการ สมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอที่ได้รางวัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด เกี่ยวกับ ศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ฉบับที่ ๓ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนิน รายการ มีผู้จัดบันทึกเป็นผู้จดย่อเนื้อหาการสนทนา โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และมีเทปบันทึกเสียงบันทึกการรายละเอียดของการ พูดคุย เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนา ผู้บันทึกจะถอดรายละเอียดจากเทปที่บันทึกไว้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ วิเคราะห์ต่อไป การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key informants) เป็นกลุ่มซึ่งผู้ร่วมสนทนา กลุ่มนี้จะได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรง ประเด็น และสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษามากที่สุด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูล (Key informants) ผู้เชี่ยวชาญ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ โดยสอบถามข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ได้รายละเอียดเพียงพอจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาวิธีการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้สนทนากลุ่ม

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ เกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรต่อไป

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

๓.๓.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลักมีทั้งหมดมี ๓ ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ ๑ แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ฉบับที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และฉบับที่ ๓ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้ คือ

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำมาถอดแทรกในการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อคณะกรรมการ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไข

๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๓. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลักมีทั้งหมดมี ๓ ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ ๑ แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ฉบับที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และฉบับที่ ๓ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม กลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

ก) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ฉบับที่ ๑ แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒. กำหนดนิยามศัพท์ ตัวชี้วัดเฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๓. สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

๔. นำแบบสอบถาม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แก้ไข ปรับปรุงและหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา

(IOC: Index of Item Objective Congruence)^๕ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ คน ประกอบด้วย (ภาคผนวก : ก)

๕. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงและนำมา วิเคราะห์หาค่า ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘ – ๑.๐ (ภาคผนวก ข)

๖. การหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นการวิเคราะห์คุณภาพของ แบบสอบถามโดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามชุดเดียวกัน ซึ่งได้จากการนำแบบสอบถามที่ ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ รูป/ คน การคำนวณค่าความเที่ยงทำได้โดยวิธีใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α : Coefficient Alpha)^๖ (วรรณดี แสงประทีปทอง, ๒๕๕๕, หน้า ๘๓- ๘๕) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .๗๖๘ (ภาคผนวก ข) แสดงว่าแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว สามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป ได้โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตั้งแต่ ๐.๗๕ ขึ้นไป

ข) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ฉบับที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และฉบับที่ ๓ แบบ บันทึกรสนทนากลุ่ม

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการ สร้างแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

๒. วิเคราะห์คุณลักษณะที่ต้องการวัด กำหนดนิยามศัพท์ ตัวชี้วัดเฉพาะเพื่อเป็น แนวทางในการสร้างแบบการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและแบบสนทนากลุ่มย่อยโดยใช้วิธีการ สนทนากลุ่ม

๓. สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มี โครงสร้าง (Unstructured Interview) การสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง โดยปกตินักวิจัย จะ กำหนดคำถามที่พอจะ ตัดสินใจได้ว่าจะถามอะไรบ้าง หรือใช้คำสำคัญ (Keywords) เป็นเครื่องชี้นำ การสัมภาษณ์ เพราะผู้วิจัยมีจุดประสงค์ในการถามอยู่แล้วโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกเอาความจริงจาก ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยการซักถามเพื่อทราบเหตุผลต่างๆ ที่ทำให้เกิด ข้อเท็จจริงโดยใช้คำถาม ทำไม (Why) เพราะเหตุใด ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์ คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้มีส่วนได้ เสีย ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับ กระบวนการจัดการ การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสู่การพัฒนา วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรที่ เขมแข็งและยั่งยืน การร่างคำถามปลายเปิด ที่มีคำสำคัญที่ต้องการ พร้อมกับมีความยืดหยุ่น พร้อมจะ

^๕ วรรณดี แสงประทีปทอง. เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๕, หน้า ๘๗- ๙๐

^๖ วรรณดี แสงประทีปทอง. เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๕, หน้า ๘๓- ๘๕

ปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคนและสถานการณ์การ สัมภาษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้ มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ๓.๑. มีลักษณะเป็นเค้าโครง (outline) หรือหัวข้อการสนทนา
- ๓.๒. จะต้องมีความยืดหยุ่นได้ (flexible) เป็นเพียงแนวคำถามคร่าวๆ เพื่อเป็นแนวในการสัมภาษณ์หรือการสนทนาให้ครบถ้วนตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ๓.๓. ควรจะเรียงลำดับให้เนื้อหามีความต่อเนื่อง
- ๓.๔. เนื้อหาของแนวคำถามในการวิจัยเรื่องเดียวกันแต่ใช้กับกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่มอาจไม่เหมือนกันก็ได้
- ๓.๕. ความยาวของแนวคำถามควรมีความยาวไม่มากนัก

๔. นำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แก่ไข ปรับปรุงและหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย (ภาคผนวก : ก)

๕. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงและนำมาวิเคราะห์หาค่า ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖ – ๑.๐ (ภาคผนวก ข)

๖. การตรวจสอบคุณภาพแบบการสัมภาษณ์ ด้านความเที่ยง (Reliability) เป็นการตรวจสอบความคงที่ของคะแนนที่ได้จากการวัด ซึ่งได้จาก การนำประเด็นสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) หรือซักซ้อมโดยการสัมภาษณ์กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุงในเรื่องภาษา การตั้งคำถาม ความเข้าใจในประเด็น จำนวน ๓-๕ รูป/คน และนำแบบสัมภาษณ์ฉบับเดียวกันสัมภาษณ์กลุ่มเดิม ๒ ครั้งในเวลาที่แตกต่างกัน แล้วนำผลที่ได้จากการวัดทั้ง ๒ ครั้ง มาทำการคำนวณค่าความเที่ยง โดยวิธีใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน^๗ โดยได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ ..... (ภาคผนวก ข)

โดยปกติการแปลค่าขนาดสหสัมพันธ์จะเป็นดังนี้^๘

๐.๘๕ ขึ้นไป	ถือว่า คุณภาพดีมาก
๐.๘๐ -๐.๘๔	ถือว่า คุณภาพดี
ต่ำกว่า ๐.๘๐	ถือว่า คุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง

แสดงว่าแบบการสัมภาษณ์ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว สามารถนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไปได้

^๗ บุญศรี พรหมมาพันธ์. เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๒- ๑๒๔

^๘ สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐ หน้า ๖๘)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการรวบรวมเอกสาร ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร และจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

๓.๔.๑ ผู้วิจัยขอหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร ส่งไปยังวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๓๗๒ แห่ง เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ๑ แห่ง / เพื่อแจ้งเหตุผล ความสำคัญการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ ในการรวบรวมข้อมูลจากชุมชนกลุ่มตัวอย่างตอบ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์และเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยถึงกลุ่มตัวอย่างทุกคน เพื่ออธิบายถึงจุดมุ่งหมาย เป้าหมายการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนด ตลอดจนการส่งกลับคืนให้กับผู้วิจัยทางไปรษณีย์โดยผู้วิจัยได้แนบซองเปล่าพร้อมติดแสตมป์ไปให้ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียด (ภาคผนวก จ.)

๓.๔.๒ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีจำนวน ๓๗๗ คน ได้แก่

๑. ประธานวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	จำนวน ๓๗๓ คน
๒. กรรมการกลุ่มดีเด่น	จำนวน ๔ คน

ซึ่งในการส่งแบบสอบถามไป ตลอดจนการส่งกลับคืนให้กับผู้วิจัยทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้แนบซองเปล่าพร้อมติดแสตมป์ไปให้

๓.๔.๓ ผู้วิจัยขอหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตรถึงชุมชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๖ แห่ง และผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐได้แก่

๑) ผู้นำ กรรมการ สมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอที่ได้รางวัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙ และอีก ๑ กลุ่ม เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืน กลุ่มวิสาหกิจละ ๔-๘ รูป/คน ได้แก่

๑. ประธานวิสาหกิจชุมชน	จำนวน ๑ คน
๒. กรรมการกลุ่ม	จำนวน ๑-๓ คน
๓. ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม	จำนวน ๑-๓ คน
๔. ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือนิสิต มจร. ในพื้นที่	จำนวน ๑ รูป

เพื่อแจ้งเหตุผล ความสำคัญการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ ในการรวบรวมข้อมูลจากชุมชนกลุ่มตัวอย่าง นิตหมายการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับผู้วิจัย

๒) ผู้เชี่ยวชาญ ที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ จำนวน ๑๑ รูป/คน ได้แก่

๑. เกษตรจังหวัด	จำนวน ๑ คน
๒. พัฒนาชุมชนจังหวัด	จำนวน ๑ คน
๓. พาณิชย์จังหวัด	จำนวน ๑ คน
๔. เกษตรอำเภอละ ๑ คน	จำนวน ๔ คน
๕. ตัวแทนพัฒนาชุมชน	จำนวน ๒ คน

๖. ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล หรือนิสิต มจร ในพื้นที่ จำนวน ๒ รูป เพื่อแจ้งเหตุผล ความสำคัญการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ ในการรวบรวมข้อมูลจาก ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง นิตหมายการสนทนากลุ่ม (Focus groups) ดังรายละเอียด (ภาคผนวก ฉ.)

๓.๔.๔ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองอย่างเป็นทางการ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึก การบันทึกเทป และการบันทึกภาพ

๓.๔.๕ ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม อย่างเป็นทางการ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

๓.๔.๖ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ส่งคืนมาทุกฉบับ เพื่อทำการตรวจให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แต่ละตอน และนำคะแนนไปวิเคราะห์ทางสถิติ ต่อไป

๓.๔.๗ ผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ จัดประเด็นและประมวลผลข้อมูล

๓.๔.๘ ผู้วิจัยนำบันทึกการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ จัดประเด็นและประมวลผลข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยเทคนิคดังนี้

๑. การวิจัยเอกสาร เช่น จากแนวคิดทฤษฎี วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และผลจากการวิจัย บัตรบันทึกการค้นคว้าคือบัตรสำหรับบันทึกเอกสารวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนและ หลักธรรมพระพุทธศาสนา เช่นเรื่องที่ค้นคว้าประเด็นสำคัญ และหนังสืออ้างอิงหรือแหล่งข้อมูลเป็น ต้นเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวิจัย

๒. แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูล ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๓. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth Interview) ได้แก่ ผู้นำ กรรมการ สมาชิก ผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน การสัมภาษณ์ การสังเกต แล้วนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดับพื้นที่ก่อน

๔. แบบบันทึกการสัมภาษณ์คือเอกสารที่สร้างขึ้นโดยยึดโครงสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นหลักเพื่อจัดเก็บข้อมูลในภาคสนามโดยการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ทางวิชาการและมีส่วน เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีประเด็นสัมภาษณ์ดังนี้

๑. การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ควรเป็นอย่างไร

๑.๑ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๒ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

๑.๓ ด้้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่อะไรบ้าง

๒. ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง

๒.๑ ท่านคิดว่าปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ๕ ด้าน ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม นี้ อย่างไรก็ตาม

๒.๒ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หลังทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรควรทำอย่างไร

๓. การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีแนวทางเป็นอย่างไร

๓.๑ ท่านคิดว่าการทำงานที่จะทำให้กลุ่มเกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม ท่านควรเสริมสร้าง

ศักยภาพการบริหารจัดการ ๗ ด้าน ได้แก่

การประเมินกระบวนการ 1) ด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน ๒) ด้านการวางแผนงาน ๓) ด้านการบริหารการตลาด ๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ๕) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

การประเมินผลลัพธ์ 7) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ๕ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม นี้ อย่างไรก็ตาม

๓.๒ ท่านมีวิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรอย่างไร

๓.๓. วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ไปใช้ประกอบในการให้ การส่งเสริมและสนับสนุนต่อไป ดังนี้ (เรียงลำดับความสำคัญ)

ขณะที่ทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non – participant observation) คือ เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคลภายนอกโดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ โดยไม่เข้าไปร่วมในชีวิตหรือกิจกรรมของกลุ่มนั้น แต่ไม่ได้หมายถึงการเข้าไปอยู่ในบริเวณสถานที่นั้นด้วย เพื่อไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากตัวผู้สังเกต เพราะหากผู้ถูกสังเกตรู้สึกตัวว่ามีผู้สังเกตอาจมีผลกระทบต่อกิจกรรมให้ผิดไปจากปกติได้

แบบบันทึกการสังเกตคือเอกสารที่สร้างขึ้นโดยยึดโครงสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักเพื่อจัดเก็บข้อมูลในภาคสนามโดยการสังเกตในสถานที่การประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีประเด็นสังเกตดังนี้ข้อสังเกตสภาพทั่วไปด้านภูมิศาสตร์ด้านชุมชนการบริหารจัดการกลุ่มข้อสังเกตการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวิจัย

๔. การจัดสนทนากลุ่ม (Focus groups) ได้แก่ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มคือ เอกสารที่สร้างขึ้นโดยยึดโครงสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลักเพื่อจัดเก็บข้อมูลในภาคสนามโดยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม ๑ ครั้งซึ่งมีประเด็นสนทนา ดังนี้

๑. การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ควรเป็นอย่างไร

๑.๑ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๒ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

๑.๓ ด้้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่อะไรบ้าง

๒. ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง

๒.๑ ท่านคิดว่าปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ๕ ด้าน ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม นี้ อย่างไรบ้าง

๒.๒ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หลังทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรควรทำอย่างไร

๓. การเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีแนวทางเป็นอย่างไร

๓.๑ ท่านคิดว่าการที่จะทำให้กลุ่มเกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม ท่านควรเสริมสร้างการบริหารจัดการการบริหารจัดการ ๕ ด้าน ๑) ทิศทางวิสาหกิจชุมชน ๒) การวางแผนงาน ๓) การบริหารการตลาด ๔) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ๕) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน นี้ อย่างไรบ้าง

๓.๒ ท่านมีวิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรอย่างไร

๓.๓. วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เจ้าหน้าที่ที่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ไปใช้ประกอบในการให้ การส่งเสริมและสนับสนุนต่อไป ดังนี้ (เรียงลำดับความสำคัญ)

การตรวจสอบข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ในขั้นตอนที่เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงตามปรากฏการณ์ และข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกต ควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย นอกจากนี้เพื่อการทดสอบให้แน่ใจว่า การวิเคราะห์และการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการคล้ายกับ Whyte ซึ่งใช้ในงานวิจัยเรื่อง Street Corner Society (๑๙๕๕) โดยถกเถียงและซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น และตีความหมาย แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปเสนอในการจัดสนทนากลุ่ม ทบทวนว่าข้อมูลและการตีความที่เที่ยงตรง และยึดถือเป็นแบบได้หรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และสรุปผลเชิงเนื้อหา โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ ๑ เพื่อศึกษากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๑) ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๒) ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน ๓๗๗ คน

ตอนที่ ๒ เป็นข้อคำถาม เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ ศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติบรรยาย ได้แก่ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบาย ศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ว่าเป็นอย่างไร

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร และข้อคำถาม ความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อนำเสนอแนวทาง การพัฒนาปรับปรุง แก้ไขเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการศึกษาความสร้าข้อมูลแบบอุปนัย (induction) มีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสารแล้ว เปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่างๆ กันโดยการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสารและนำมา ประกอบกับข้อมูลจากภาคสนามที่ได้มาจาก การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสรุปผลการประเมินและกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๑. นำข้อมูลจากการประเมินศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรว่าประเด็นใดบ้างที่วิสาหกิจชุมชน ดำเนินการอยู่ในระดับดี ปานกลาง หรือต้องปรับปรุง

๒. นัดประชุมร่วมกับผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยนำข้อมูลการประเมินศักยภาพ และข้อมูลการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน มาพิจารณาเพื่อทราบ ว่าประเด็นใดบ้างที่ควรพัฒนา

๓. ร่วมกับวิสาหกิจชุมชนพิจารณาว่า แนวทางการพัฒนาใดที่วิสาหกิจชุมชน สามารถพัฒนาเองได้ แนวทางใดต้องการการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม

๔. นำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดแผนการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เพื่อ กำหนดแนวทางการพัฒนา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารโดยใช้วิธีเชิงปริมาณ อย่างเป็นระบบ โดยจะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความ พิจารณาจากเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติหรือ ความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง หรือ ความหมาย ระหว่างบรรทัด เพียงแต่ให้การระบุลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระเป็นอย่างไร มีระบบและอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี โดยมีองค์ประกอบหลักๆ ดังนี้

๑. แหล่งที่มาของข้อความหรือสาระ ได้แก่ผู้สื่อ (source/ sender)
๒. กระบวนการการใส่ความหมายของสาระ (encoding process)
๓. ตัวสาระ หรือข้อความ (message)
๔. วิธีถ่ายทอดสารไปยังผู้อื่น (channel of transmission)
๕. ผู้รับสาร (detector)
๖. กระบวนการการถอดความหมายของสาร (decoding process)

ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหาดังต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยตั้งกฎเกณฑ์ ขึ้นสำหรับการคัดเลือกเอกสาร และหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์

๒. ผู้วิจัยวางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (categories)

๓. ผู้วิจัยคำนึงถึง บริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสาร ที่นำมาวิเคราะห์ด้วย

๔. ผู้วิจัยจะกระทำกับเนื้อหาที่ปรากฏ (manifest content) ในเอกสารมากกว่า กระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (latent content) การวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสารก็หมายถึง คำหรือข้อความที่มรอยู่ ไม่ใช่คำหรือข้อความที่ผู้วิจัยตีความได้ การตีความข้อความจะกระทำในอีก ขั้นตอนหนึ่งภายหลัง เมื่อผู้วิจัยจะสรุปข้อมูล

๕. หลังจากการทำ ๔ ขั้นตอนแล้ว ผู้วิจัยลงมือสรุปข้อมูล และนำข้อมูลไปอ้างกับ ประชากรทั้งหมดได้ ความถี่ของคำหรือข้อความที่ปรากฏอาจมิได้แสดงถึงความสำคัญของคำหรือ ข้อความนั้นได้ การตีความสำคัญของสาระจากตัวบทอาจใช้วิธีสรุปใจความได้ดีกว่าการวัดความถี่ ของคำก็ได้ จากนั้นจึงอธิบายข้อที่รวบรวมได้ดังกล่าวด้วย วิธีการพรรณนาโดยอาศัยจากกรอบแนวคิด ที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา การศึกษา ศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ ความหมายของศักยภาพ องค์ประกอบของศักยภาพ ศักยภาพ ชุมชน ศักยภาพผู้นำชุมชน ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ความหมายของการจัดการ ความสำคัญของการจัดการ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการจัดการ ประเภทขององค์กร แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของชุมชน ที่มาของแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ความหมายของการมีส่วนร่วม ทฤษฎีการมีส่วนร่วม รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมและการจัดการ ด้านจริยธรรม ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ความหมายของความรับผิดชอบต่อ สังคม ความสำคัญและประโยชน์จากความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบในการดำเนินงานด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การแสดงความ รับผิดชอบต่อสังคม ขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อ สังคม การจัดการด้านจริยธรรม จรรยาบรรณทางธุรกิจ ความเป็นมาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ที่มาของ แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ความหมายของวิสาหกิจชุมชน หลักการสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ประเภทของวิสาหกิจชุมชน แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พระราชบัญญัติส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ วิสาหกิจชุมชน สถานการณ์วิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและความ รับผิดชอบต่อสังคม เข้ามาวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมา ได้ช่วยวิเคราะห์ จากการจับประเด็นสำคัญ หรือสาระสำคัญ สาระหลัก จากการสัมภาษณ์ มีกลุ่มไหนที่พูดเหมือนกันและแตกต่างกันเพราะอะไร และทำไมพูดเหมือนหรือต่างกันมาใช้ในการวิเคราะห์

วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้นำไปใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ คือ การขออนุญาตบันทึกเทป ได้ใช้เทปบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ครบถ้วน นอกจากการบันทึกในรูปแบบแบบสัมภาษณ์ การขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพ ขณะสัมภาษณ์ประชากรที่ใช้ในการศึกษา และบันทึกภาพการสังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำมาเป็นหลักฐานส่วนหนึ่งของการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละประเด็นแล้วจึงกำหนดเป็นหัวข้อคำถามแบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการจัดสนทนากลุ่ม

การบริหารความเสี่ยง

ในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้มีการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง ๔ คน เพื่อนัดวันเวลา สถานที่ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสะดวก ในการเข้าร่วมกิจกรรม แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การจัดสนทนากลุ่ม ได้มีการขออนุญาตถ่ายภาพ บันทึกเสียง ก่อนการดำเนินการทุกครั้ง เพื่อลดความหวาดระแวงของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเป็นการไม่ไปรบกวนผู้ให้ข้อมูลหลักจากการประกอบอาชีพหลัก ด้วยบางพื้นที่ต้องลงสำรวจพื้นที่จริง ผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เช่น ค่าอาหาร ค่าสถานที่ เป็นต้น

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่องความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพิจิตรเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ที่ได้ผลการวิจัยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษา ศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อวิเคราะห์ ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร และ ๓) เพื่อเสริมสร้าง ศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรโดยผู้วิจัยได้เสนอผล การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๔.๓ แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เพื่อศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร จากการศึกษเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการดำเนินงาน รวมถึงขอขบหาความ รับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ดังนี้

๑) การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร แบ่งเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย ๗ ด้าน คือ

ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ ๖ ด้าน ได้แก่

(๑) ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน

(๒) ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน

(๓) ด้านการบริหารการตลาด

(๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และ

(๕) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

(๖) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์

๗) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

๔.๑.๒ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

จากการศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง ๗ ด้าน ประกอบด้วย ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารการตลาด ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรดังนี้

ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อศักยภาพการบริหารจัดการ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารการตลาด ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แสดงด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups) ดังตารางที่ ๔.๑-๔.๘

ตารางที่ ๔.๑ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

		(n=๓๗๗)	
	สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑) เพศ			
	๑. ชาย	๑๗๖	๔๖.๖๘
	๒. หญิง	๒๐๑	๕๓.๓๒
		๓๗๗	๑๐๐.๐๐
๒) อายุ			
	๑. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ๒๐ปี	๒๐	๕.๓๑
	๒. ๒๑ - ๔๐ ปี	๕๑	๑๓.๕๓
	๓. ๔๑ - ๖๐ ปี	๒๐๗	๕๔.๙๑
	๔. ๖๑ ปีขึ้นไป	๙๙	๒๖.๒๖
		๓๗๗	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๓) อาศัยอยู่ในพื้นที่		
๑. ๑ ปี - ๕ ปี	๑๖	๔.๒๔
๒. ๖ ปี - ๑๐ ปี	๗๐	๑๘.๕๗
๓. ๑๑ ปี ขึ้นไป	๒๙๑	๗๗.๑๙
	๓๗๗	๑๐๐.๐๐
๔) อาชีพเดิม		
๑. ทำนา / ทำไร่	๑๘๙	๕๐.๑๓
๒. รับจ้าง	๑๕๕	๔๑.๑๑
๓. รับราชการ	๒๘	๗.๔๓
๔. อื่นๆ (ระบุ).....	๕	๑.๓๓
	๓๗๗	๑๐๐.๐๐
๕) ระดับการศึกษา		
๑. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๖๒	๔๒.๙๗
๒. มัธยมศึกษาปีที่ ๖ / ปวช. / ปวส.	๑๖๐	๔๒.๔๔
๓. ปริญญาตรี	๕๐	๑๓.๒๖
๔. สูงกว่าปริญญาตรี	๕	๑.๓๓
	๓๗๗	๑๐๐.๐๐
๕) ระดับการศึกษา		
๑. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๖๒	๔๒.๙๗
๒. มัธยมศึกษาปีที่ ๖ / ปวช. / ปวส.	๑๖๐	๔๒.๔๔
๓. ปริญญาตรี	๕๐	๑๓.๒๖
๔. สูงกว่าปริญญาตรี	๕	๑.๓๓
	๓๗๗	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
บ) รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน		
๑. ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๓๗	๘.๘๑
๒. ๑๐,๐๐๑- ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๘๐	๔๗.๗๕
๓. ๒๐,๐๐๑- ๓๐,๐๐๐ บาท	๑๔๐	๓๗.๑๔
๔. มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท	๒๐	๕.๓๑
	๓๗๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๓๗๗ คน เป็นเพศชาย ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖๘ เพศหญิง ๒๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๒ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ๒๐ ปี จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๑, อายุ ๒๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๕๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๓.๕๓, อายุ ๔๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๒๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๑, อายุ ๖๑ ปีขึ้นไปจำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒๖, อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๑ ปี - ๕ ปี จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๔, ๖ ปี - ๑๐ ปี จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๗, ๑๑ปีขึ้นไป จำนวน ๒๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๑๙, อาชีพเดิมทำนา/ ทำไร่จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๑๓, รับจ้าง จำนวน ๑๕๕คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๑๑, รับราชการ จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๓, อื่นๆ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๓, ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๖๒คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙๗, มัธยมศึกษาปีที่ ๖ / ปวช. / ปวส. จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔๔,ปริญญาตรีจำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๖, สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๓, รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน, ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐, ๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐, ๒๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕๐, มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๐

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนใน
จังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน			
ที่		$\bar{x}$	S.D.
๑. ทิศทางวิสาหกิจชุมชน			
๑.๑ การบริหารองค์กร			
๑.๑.๑ การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน			
๑	การกำหนดเป้าหมายและทิศทาง	๒.๖๕	๐.๔๘
๒	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง	๒.๔๐	๐.๗๐
		๒.๕๒	๐.๖๑
๑.๑.๒ การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน			
๑	การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กรและการแบ่งหน้าที่	๒.๕๒	๐.๕๐
๒	การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ	๒.๗๕	๐.๖๖
๓	จัดบันทึกการเงิน/บัญชี	๒.๑๓	๐.๓๓
๔	การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก	๒.๔๘	๐.๕๐
		๒.๔๗	๐.๕๖
๑.๑.๓ การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์			
๑	การบริหารจัดการทุน	๒.๕๒	๐.๕๐
๒	การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก	๒.๔๐	๐.๗๐
		๒.๔๖	๐.๖๑
๑.๑.๔ การทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน			
๑	การทบทวนผลการดำเนินการ	๒.๒๓	๐.๖๕
๒	การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไข ปรับปรุง	๑.๗๗	๐.๖๕
		๒.๐๐	๐.๖๙
		๒.๓๖	๐.๖๔

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน		
	๑. ทิศทางวิสาหกิจชุมชน	$\bar{X}$	S.D.
	๑.๒ ความรับผิดชอบต่อชุมชน		
๑	การดำเนินการอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม (มีการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการและต่อตนเอง/ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์/ตรงเวลา/มีคุณภาพ/ปลอดภัย ฯลฯ)	๒.๕๒	๐.๕๐
๒	ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	๒.๓๖	๐.๔๘
๓	การให้การสนับสนุนต่อชุมชนในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาค	๒.๖๕	๐.๔๘
๔	การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน	๒.๒๙	๐.๙๖
		๒.๔๕	๐.๖๕
	รวม	๒.๔๐	๐.๖๔

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ๑. ทิศทางวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๒ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรับผิดชอบต่อชุมชน ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 0.65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการบริหารองค์กร ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.64) ทิศทางวิสาหกิจชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน การให้การสนับสนุนต่อชุมชนในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาคมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 0.48) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.96) และการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม (มีการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการและต่อตนเอง/ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์/ตรงเวลา/มีคุณภาพ/ปลอดภัย ฯลฯ) ($\bar{X} = 2.52$, S.D. = 0.50) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.48) ตามลำดับ ทิศทางวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารองค์กร การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุด ($\bar{X} = 2.52$, S.D. = 0.61) ทิศทางของวิสาหกิจชุมชนการทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมต่ำสุด ($\bar{X} = 2.00$, S.D. = 0.69) และการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.56) การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.46$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนใน
จังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการวางแผนดำเนินงานของ
วิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๒.ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน			
๒.๑ กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผนการดำเนินงาน			
๒.๑.๑ กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน			
๑	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๒.๙๓	๐.๒๖
๒	การวิเคราะห์ข้อมูล	๒.๗๖	๐.๔๓
๓	การทำแผนแบบมีส่วนร่วม	๒.๘๕	๐.๓๕
		๒.๘๑	๐.๓๖
๒.๑.๒ เป้าหมายของแผน ได้แก่เป้าหมายเชิงปริมาณ (การกำหนด จำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน/ รายจ่ายรายได้ จำนวนการให้ สวัสดิการชุมชน เป็นต้น) และเป้าหมายเชิงคุณภาพ (การคำนึงถึง คุณภาพของสินค้า /บริการคุณภาพชีวิตสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น)			
๑	การกำหนดเป้าหมายของแผน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๒.๙๗	๐.๑๘
		๒.๙๗	๐.๑๘
		๒.๘๙	๐.๓๓
๒.๒ การจัดทำแผนปฏิบัติการและการถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ			
๑	การจัดทำแผนปฏิบัติงาน	๒.๘๕	๐.๓๖
๒	การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	๒.๕๖	๐.๕๐
๓	การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้	๒.๓๗	๐.๔๘
๔	การควบคุมแผนและการปรับแผน	๒.๔๖	๐.๕๐
๕	มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน	๒.๘๑	๐.๓๙
		๒.๖๑	๐.๔๙
		๒.๗๓	๐.๔๕

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ๒.ด้านการวางแผนงาน
ของวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D.= ๐.๔๕) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ใน
ระดับปานกลางทั้ง ๒ ข้อ โดย ๒.๑ กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผนการดำเนินงานมี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด($\bar{X} = ๒.๘๙$, S.D.= ๐.๓๓) ๒.๑.๑ กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจ
ชุมชน โดยรวมมีค่า ($\bar{X} = ๒.๘๑$, S.D.= ๐.๓๖) การเก็บรวบรวมข้อมูล ($\bar{X} = ๒.๙๓$, S.D.= ๐.๒๖) การ
วิเคราะห์ข้อมูลมี ($\bar{X} = ๒.๗๖$, S.D.= ๐.๔๓) และการทำแผนแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๒.๘๕$, S.D.= ๐.๓๕)

๒.๑.๒ เป้าหมายของแผน ได้แก่เป้าหมายเชิงปริมาณ (การกำหนดจำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน/ รายจ่ายรายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชนเป็นต้น) และเป้าหมายเชิงคุณภาพ (การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า /บริการ คุณภาพชีวิตสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น) การกำหนดเป้าหมายของแผน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๙๗$, S.D.= ๐.๑๘) ๒.๒ การจัดทำแผนปฏิบัติการและการถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๖๑$, S.D.= ๐.๔๙) การจัดทำแผนปฏิบัติงาน ($\bar{X} = ๒.๔๖$, S.D.= ๐.๖๑) การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ ($\bar{X} = ๒.๓๗$, S.D.= ๐.๔๘) และการควบคุมแผนและการปรับแผน ($\bar{X} = ๒.๔๖$, S.D.= ๐.๕๐) การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = ๒.๕๖$, S.D.= ๐.๕๐) มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน ($\bar{X} = ๒.๘๑$, S.D.= ๐.๓๙) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการบริหารตลาด

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๓. การบริหารตลาด			
๑	การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย	๒.๘๖	๐.๔๓
๒	การติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาด	๒.๕๙	๐.๗๑
		๒.๗๒	๐.๖๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ด้านการบริหารตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๗๒$, S.D.= ๐.๖๐) การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๘๖$, S.D.= ๐.๔๓) การติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๕๙$, S.D.= ๐.๗๑)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๔.ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร			
๔.๑ การจัดการความรู้			
๑	การรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น	๒.๙๔	๐.๒๓
๒	การแสวงหาความรู้ใหม่	๒.๗๘	๐.๔๑
๓	การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	๒.๗๐	๐.๔๖
		๒.๘๑	๐.๓๙

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	๔.๑ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร		
	๔.๒ ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล		
๑	ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน	๒.๙๔	๐.๒๗
๒	การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่ายฯและบุคคลภายนอก	๒.๘๓	๐.๓๗
		๒.๘๘	๐.๓๓
		๒.๘๔	๐.๓๗

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ๔. ด้านการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๘๔$, S.D. = ๐.๓๗) ๔.๑ การจัดการความรู้ค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๘๑$, S.D. = ๐.๓๗) โดยมีการรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๔$, S.D. = ๐.๒๓) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๗๐$, S.D. = ๐.๔๖) และการแสวงหาความรู้ใหม่ ($\bar{X} = ๒.๗๘$, S.D. = ๐.๔๑) ตามลำดับ ๔.๒ ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล ค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D. = ๐.๓๓) ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๔$, S.D. = ๐.๒๗) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่ายฯและบุคคลภายนอกมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๘๓$, S.D. = ๐.๓๗)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	๕ การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน		
๑	การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก	๒.๙๙	๐.๑๑
๒	การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	๒.๗๑	๐.๔๕
๓	การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ	๒.๕๓	๐.๕๔
๔	การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก	๒.๖๙	๐.๕๑
		๒.๗๓	๐.๔๗

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ๕. ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D. = ๐.๔๗) โดยมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๙$, S.D. =

๐.๑๑) การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๕๓$, S.D.= ๐.๕๔) และการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = ๒.๗๑$, S.D.= ๐.๔๕) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก ($\bar{X} = ๒.๖๙$, S.D.= ๐.๕๑) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๖. กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ			
๑	การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	๒.๙๕	๐.๒๑
๒	ผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ)	๒.๘๕	๐.๓๕
๓	การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๒.๘๔	๐.๓๗
		๒.๘๘	๐.๓๒

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ๖. ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D.= ๐.๓๒) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๕$, S.D.= ๐.๒๑) การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๘๔$, S.D.= ๐.๓๗) และผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ) ($\bar{X} = ๒.๘๕$, S.D.= ๐.๓๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน			
๑	ด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน	๒.๔๐	๐.๖๔
๒	ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน	๒.๗๓	๐.๔๕
๓	ด้านการบริหารตลาด	๒.๗๒	๐.๖๐
๔	ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร	๒.๘๔	๐.๓๗
๕	ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	๒.๗๓	๐.๔๗
๖	ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ	๒.๘๘	๐.๓๒
		๒.๗๒	๐.๕๓

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๗๒$, S.D.= ๐.๕๓) โดยมีด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D.= ๐.๓๒) ด้านทิศทางการวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๔๐$, S.D.= ๐.๖๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = ๒.๘๔$, S.D.= ๐.๓๗) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D.= ๐.๔๗) ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D.= ๐.๔๕) และด้านการบริหารตลาด ($\bar{X} = ๒.๗๒$, S.D.= ๐.๖๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๗.ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน			
๗.๑ ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน			
๑	ลดรายจ่าย	๓.๐๐	๐.๐๕
๒	เพิ่มรายได้	๒.๙๗	๐.๑๘
๓	มีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้	๒.๙๙	๐.๑๕
		๒.๙๘	๐.๑๔
๗.๒ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ			
๑	คุณภาพความปลอดภัย	๒.๙๗	๐.๑๘
๒	การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ	๒.๙๓	๐.๒๙
		๒.๙๕	๐.๒๔
๗.๓ ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน			
๑	ลดต้นทุน	๒.๙๖	๐.๒๐
๒	มีคุณภาพของระบบงาน (ลดการสูญเสีย สูญเปล่า)	๒.๘๘	๐.๓๒
		๒.๙๒	๐.๒๗

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ)

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๗.ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน			
๗.๔ ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน			
๑	ความสำเร็จของแผน และกิจกรรม	๒.๖๔	๐.๔๘
๒	ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน (ถามคนที่ไม่ใช่สมาชิก แต่อยู่ในชุมชน)	๒.๓๗	๐.๔๘
๓	การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก	๒.๔๔	๐.๕๐
๔	ความพึงพอใจของสมาชิก(ถามจากสมาชิกเท่านั้น)	๒.๗๒	๐.๔๕
		๒.๕๔	๐.๕๐
		๒.๘๑	๐.๔๐

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าผลการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๘๑$, S.D. = ๐.๔๐) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D. = ๐.๑๔) โดยการลดรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๐๐$, S.D. = ๐.๐๕) การเพิ่มรายได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๙๗$, S.D. = ๐.๑๘) และมีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้ ($\bar{X} = ๒.๙๙$, S.D. = ๐.๑๕) ตามลำดับ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๙๕$, S.D. = ๐.๒๔) โดยคุณภาพความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๗$, S.D. = ๐.๑๘) การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๙๓$, S.D. = ๐.๒๙) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๙๒$, S.D. = ๐.๒๗) โดยการลดต้นทุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๙๖$, S.D. = ๐.๒๐) มีคุณภาพของระบบงาน (ลดการสูญเสีย สูญเปล่า) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๘๘$, S.D. = ๐.๓๒) ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = ๒.๕๔$, S.D. = ๐.๕๐) โดยความพึงพอใจของสมาชิก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๗๒$, S.D. = ๐.๔๕) ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๙๗$, S.D. = ๐.๑๘) และมีการเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก ($\bar{X} = ๒.๔๔$, S.D. = ๐.๕๐) ความสำเร็จของแผน และกิจกรรม ($\bar{X} = ๒.๖๔$, S.D. = ๐.๔๘) ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ด้านคุณภาพและบริการ ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านศาสนาและวัฒนธรรมแสดงด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus groups) ดังตารางที่ ๔.๙ - ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๙ แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล

ที่	ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
	๑.ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล		
๑	จัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม	๒.๙๔	๐.๒๗
๒	จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน	๒.๘๖	๐.๔๐
๓	สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย	๒.๘๘	๐.๓๘
๔	งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิต/บริการ	๒.๗๗	๐.๕๙
		๒.๘๖	๐.๔๓

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน๑.ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = ๒.๘๖, S.D.= ๐.๔๓) โดยมีจัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๒.๙๔, S.D.= ๐.๒๗) งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิต/บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = ๒.๗๗, S.D.= ๐.๕๙) สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ($\bar{X}$ = ๒.๘๘, S.D.= ๐.๓๘) จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ($\bar{X}$ = ๒.๘๖, S.D.= ๐.๔๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ด้านความรับผิดชอบต่อด้านคุณภาพและบริการ

ที่	ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๒.ด้านความรับผิดชอบต่อด้านคุณภาพและบริการ			
๑	กำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงาน	๒.๘๔	๐.๔๕
๒	สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า	๒.๖๙	๐.๖๕
๓	สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	๒.๒๘	๐.๖๖
๔	นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด	๒.๗๑	๐.๔๖
		๒.๖๓	๐.๖๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๒. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านคุณภาพและบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๖๓$, S.D. = ๐.๖๐) โดยมีกำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๘๔$, S.D. = ๐.๔๕) สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๒๘$, S.D. = ๐.๖๖) นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ($\bar{X} = ๒.๗๑$, S.D. = ๐.๔๖) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X} = ๒.๖๙$, S.D. = ๐.๖๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ด้านความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๓.ด้านความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา			
๑	บูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญา	๒.๘๒	๐.๔๘
๒	ข้อมูลเป็นระบบพร้อมใช้งาน	๒.๓๔	๐.๕๗
๓	เผยแพร่ข่าวสารทั้งภายในภายนอกให้ทั่วถึง	๒.๘๕	๐.๔๑
		๒.๖๗	๐.๕๔

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๖๗$, S.D. = ๐.๕๔) โดยมีเผยแพร่ข่าวสารทั้งภายในภายนอกให้ทั่วถึงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๘๕$, S.D. = ๐.๔๑) ข้อมูลเป็นระบบพร้อมใช้งานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๓๔$, S.D. = ๐.๕๗) และบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญา ($\bar{X} = ๒.๘๒$, S.D. = ๐.๔๘) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ด้านความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม

ที่	ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๔. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม			
๑	อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน	๒.๖๐	๐.๕๒
๒	สร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้	๒.๓๑	๐.๕๒
		๒.๔๕	๐.๕๔

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๔. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = ๒.๖๓$, S.D. = ๐.๖๐) โดยมีอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๖๐$, S.D. = ๐.๕๒) สร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๓๑$, S.D. = ๐.๕๒)

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ด้านความรับผิดชอบต่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ที่	ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๕. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม			
๑	คำนึงถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนา	๒.๕๗	๐.๕๘
๒	ปรับความเข้าใจในประเด็นล่อแหลม	๒.๒๖	๐.๕๕
๓	ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่	๒.๓๕	๐.๕๕
		๒.๓๙	๐.๕๗

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๕. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๒.๓๙$, S.D. = ๐.๕๗) โดยมีคำนึงถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๕๗$, S.D. = ๐.๕๘) สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๒.๒๘$, S.D. = ๐.๖๖) นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาด ($\bar{X} = ๒.๓๑$, S.D. = ๐.๔๖) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X} = ๒.๖๙$, S.D. = ๐.๖๕) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ที่	การวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน	
		$\bar{X}$	S.D.
๑	ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล	๒.๘๖	๐.๔๓
๒	ด้านความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ	๒.๖๓	๐.๖๐
๓	ด้านความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา	๒.๖๗	๐.๕๔
๔	ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	๒.๔๕	๐.๕๔
๕	ด้านความรับผิดชอบต่อศาสนาและวัฒนธรรม	๒.๓๙	๐.๕๗
		๒.๖๓	๐.๕๖

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = ๒.๖๓, S.D. = ๐.๖๐) โดยมีกำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๒.๘๔, S.D. = ๐.๔๕) สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = ๒.๒๘, S.D. = ๐.๖๖) นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ($\bar{X}$ = ๒.๗๑, S.D. = ๐.๔๖) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X}$ = ๒.๖๙, S.D. = ๐.๖๕) และสินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X}$ = ๒.๖๙, S.D. = ๐.๖๕) ตามลำดับ

ความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อนำเสนอแนวทาง การพัฒนาปรับปรุง แก้ไขเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมและข้อเสนอแนะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ๕ ด้าน ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมและจริยธรรมทางการจัดการของการดำเนินธุรกิจ สามารถสังเคราะห์การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ ๕ ประการ คือ

(๑) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ การไม่ผลิตและจำหน่ายสินค้า หรือให้บริการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคลโดยทั่วไป ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดอันตราย และมีการป้องกันความเสี่ยงตามมาตรฐานที่กำหนด เช่น ร้านขายยาไม่จำหน่ายยาควบคุม เว้นแต่ได้รับใบสั่งยาจากแพทย์ เนื่องจากอาจเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค เป็นต้น

(๒) ความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐาน รับคืนสินค้ากรณีด้อยคุณภาพ ชำรุดเสียหาย ให้บริการหลังการขายและการรับประกันสินค้า เป็นต้น

(๓) ความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นแก่บุคคลทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม การให้ความรู้ด้านสินค้าและบริการอย่างถูกต้องครบถ้วน การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น

(๔) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การไม่ทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงผลกระทบของการดำเนินงานต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเมื่อเกิดความผิดพลาดได้ทันเวลาที่ และมีประสิทธิภาพ

(๕) ความรับผิดชอบต่อศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประเพณี ตลอดจนศาสนาของสังคม หากมีประเด็นที่เสี่ยงหรือล่อแหลมต่อความเข้าใจของสังคม จำเป็นต้องทำความเข้าใจ ละเว้น หรือหลีกเลี่ยงตามสมควรแล้วแต่กรณี

๔.๓ แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๔.๓.๑. แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพิจิตร ควรมีแนวทางดังนี้

๑.ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการดำเนินงานด้านทิศทางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๑๘ ประเด็น ดังนี้

- ๑) ผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยต่อลูกค้า
- ๒) มีความซื่อสัตย์
- ๓) ไม่เอาเปรียบลูกค้า
- ๔) ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- ๕) มีการกำหนดให้มีกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม
- ๖) มีการจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย
- ๗) มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม
- ๘) มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม
- ๙) มีการกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม
- ๑๐) มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ
- ๑๑) มีการบริหารจัดการทุนที่ได้จากภายนอกของกลุ่มอย่างเป็นระบบ
- ๑๒) มีการทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก
- ๑๓) สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม
- ๑๔) มีการจัดสรรรายได้/ผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก
- ๑๕) มีการบริหารจัดการทุนภายในของกลุ่มอย่างเป็นระบบ

๑๖) มีการเปิดเผยข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ

๑๗) มีการให้การสนับสนุนชุมชน ในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาคเพื่อสาธารณณะ

๑๘) มีการนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ส่วนประเด็นการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ชุมชนนั้น มีการดำเนินการอยู่บ้างแต่ยังไม่ครอบคลุมมากนักเนื่องจากเห็นว่า ได้มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกที่เพียงพอแล้ว เป็นหลัก

๒. ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการดำเนินงานด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดีใน ๖ ประเด็น ดังนี้

๑) กรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน

๒) มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร

๓) มีการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง

๔) มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้

๕) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน

ดำเนินการ

๖) สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน

ส่วนประเด็นที่ดำเนินการค่อนข้างดี มี ๕ ประเด็น ประกอบด้วย

๑) มีการควบคุมแผนและการปรับแผนปฏิบัติการ

๒) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภายนอกชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการดำเนินงาน

ดำเนินการ

๓) มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงคุณภาพ

๔) มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน

๕) มีการกำหนดเป้าหมายของแผนเชิงปริมาณ

๓. ด้านการบริหารการตลาด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการบริหารเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์กันเกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบมีการดำเนินงานด้านการบริหารการตลาดได้ดีใน ๒ ประเด็น ดังนี้

๑) มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย

๒) มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย

ส่วนประเด็นการติดตามข้อมูลความต้องการของตลาดยังไม่ต่อเนื่องมากนัก ทำให้บางกลุ่มขาดการรับรู้แนวโน้มความต้องการของตลาดที่ทำการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๔. ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านการจัดการความรู้ และด้านความพร้อมในการใช้งานข้อมูล ได้เป็นอย่างดีใน ๖ ประเด็น ดังนี้

- ๑) มีการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก
- ๒) มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- ๓) มีการแสวงหาความรู้ใหม่
- ๔) มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๕) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๖) มีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนประเด็นที่เห็นว่ายังต้องพยายามดำเนินการให้ครอบคลุมและอยู่ในระดับดี ประกอบด้วย

- ๑) การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- ๒) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอก
- ๓) การนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม
- ๔) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม

๕. ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ดีใน ๕ ประเด็น ดังนี้

- ๑) มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก
- ๒) มีการสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก
- ๓) มีการสร้างขวัญ กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก
- ๔) มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ
- ๕) มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม

ส่วนประเด็นการแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบเพื่อนำไปปรับปรุง และประเด็นการประเมินผลการปฏิบัติงาน ยังดำเนินการไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร

๖. กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ดีใน ๓ ประเด็น ดังนี้

- ๑) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน
- ๒) ผลิตรภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตรภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ)
- ๓) การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ต่อเนื่อง

๗. ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าว มีการดำเนินงานด้านการบริหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ดีใน ๔ ประเด็น ดังนี้

๗.๑ ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน

- ๑) ลดรายจ่าย
- ๒) เพิ่มรายได้
- ๓) มีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้

๗.๒ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ

- ๑) คุณภาพความปลอดภัย
- ๒) การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ

๗.๓ ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

- ๑) ลดต้นทุน
- ๒) มีคุณภาพของระบบงาน (ลดการสูญเสีย สูญเปล่า)

๗.๔ ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

- ๑) ความสำเร็จของแผน และกิจกรรม
- ๒) ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน (ถามคนที่ไม่ใช่สมาชิก แต่อยู่ในชุมชน)
- ๓) การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก
- ๔) ความพึงพอใจของสมาชิก (ถามจากสมาชิกเท่านั้น)

๔.๓.๒ แนวทางการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ควร

ทางการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร หลังทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรควรมีแนวทางดังนี้

๑) การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(๑.๑) ด้านภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีม มีการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการขับเคลื่อน ร่วมกันปรึกษา แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม

(๑.๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม

๒) การพัฒนาการจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๒.๑) ด้านการวางแผน มีการเตรียมการวางแผนถึงกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแปรรูป ศึกษาความต้องการของตลาด วัตถุประสงค์ที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน

(๒.๒) ด้านการจัดองค์กร มีระบบโครงสร้างการจัดการที่เป็นระบบ มีการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ได้เต็มศักยภาพโดยมุ่งเป้าหมายเป็นหลัก

(๒.๓) ด้านการจัดทำรายงาน มีการดำเนินการจัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่ายตลอดจนรายละเอียดในการดำเนินการต่าง ๆ ในรอบปี เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทั้งจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป

(๒.๔) ด้านการควบคุม มีการควบคุมทั้งการจัดการทางการเงินและกำลังการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

(๒.๕) ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ

๓) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

(๓.๑) มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาสู่กระบวนการผลิต

(๓.๒) ดำเนินการผลิตอย่างมีหลักการและตอบสนองความต้องการของลูกค้า

(๓.๓) มีโครงสร้างการจัดการกลุ่มวิสาหกิจที่ดี

(๓.๔) มีการจัดการด้านการเงินที่ดี

(๓.๕) มีการควบคุมกระบวนการจัดการที่ดี ตรวจสอบได้

(๓.๖) มีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อที่ดี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบทั้ง ๕ กลุ่มของจังหวัดพิจิตร มีการดำเนินงานที่ดีอยู่แล้ว จึงมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นของการเสริมสร้างความรับผิดชอบดังกล่าวให้เกิดความยั่งยืนโดยเน้นความรับผิดชอบต่อชุมชนเป็นหลัก ดังนี้

(๑) มีการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม มีการกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม

(๒) มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะด้านการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(๓) มีการให้การสนับสนุนต่อชุมชน ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการบริจาค

(๔) มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชนตามความพร้อม

(๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล

(๑.๑) มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เหมาะสม

(๑.๒) มีการจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน

(๑.๓) กำหนดและบันทึกเป้าหมายการพัฒนาโดยสมาชิกมีส่วนร่วม

(๑.๔) งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิตและการบริการ

(๒) ด้านคุณภาพและบริการ

(๒.๑) กำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตหรือบริการครบทุกประเภท และปฏิบัติตามขั้นตอนโดยเคร่งครัด

(๒.๒) สินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้า

(๒.๓) สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน

- (๒.๔) มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาบริการอย่างสม่ำเสมอ
- (๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา
  - (๓.๑) มีการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - (๓.๒) จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน
  - (๓.๓) มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางเว็บไซต์ แฝนพับ
- (๔) ความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม
  - (๔.๑) ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน
  - (๔.๒) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมเป็นแหล่งเรียนรู้
- (๕) ความรับผิดชอบด้านศาสนาและวัฒนธรรม
  - (๕.๑) ผลិតสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถี ประชา ตลอดจนศาสนา
  - (๕.๒) หากมีประเด็นล่อแหลมต่อศีลธรรมอันดี กลุ่มต้องทำความเข้าใจกับ สังคมจนเกิดการยอมรับ
  - (๕.๓) ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเป็นแบบอย่างการ แต่งกาย การร่วมจิตอาสา การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ได้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่อะไรบ้าง

จากการศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิษณุตร โดยการศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ และการ จัดสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและ ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย

๑) การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มี ๒ แนวทาง ดังนี้ (๑) ด้านภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีม ต้องมีการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและ สมาชิกกลุ่มในการขับเคลื่อน ร่วมกันปรึกษา แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม และ (๒) ด้านการมีส่วนร่วม ของสมาชิก สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และให้ ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงาน อย่างมีส่วนร่วม

๒) การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี ๕ แนวทาง ดังนี้ (๑) ด้านการวางแผน มีการเตรียมการวางแผนถึงกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแปรรูป ศึกษาความต้องการของตลาด วัตถุประสงค์ที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน (๒) ด้านการจัด องค์กร มีระบบโครงสร้างการจัดการที่เป็นระบบ มีการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ได้เต็มศักยภาพโดยมุ่ง

เป้าหมายเป็นหลัก (๓) ด้านการจัดทำรายงาน มีการดำเนินการจัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย ตลอดจนรายละเอียดในการดำเนินการต่าง ๆ ในรอบปี เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทั้งจากสมาชิก และบุคคลทั่วไป (๔) ด้านการควบคุม มีการควบคุมทั้งการจัดการทางการเงินและกำลังการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และ (๕) ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ

๓) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มี ๖ แนวทาง ดังนี้ (๑) มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาสู่กระบวนการผลิต (๒) ดำเนินการผลิตอย่างมีหลักการและตอบสนองความต้องการของลูกค้า (๓) มีโครงสร้างการจัดการกลุ่มวิสาหกิจที่ดี (๔) มีการจัดการด้านการเงินที่ดี (๕) มีการควบคุมกระบวนการจัดการที่ดี ตรวจสอบได้ และ (๖) มีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อที่ดี

๒. การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

ประกอบด้วย การพัฒนาใน ๖ ด้าน ดังนี้

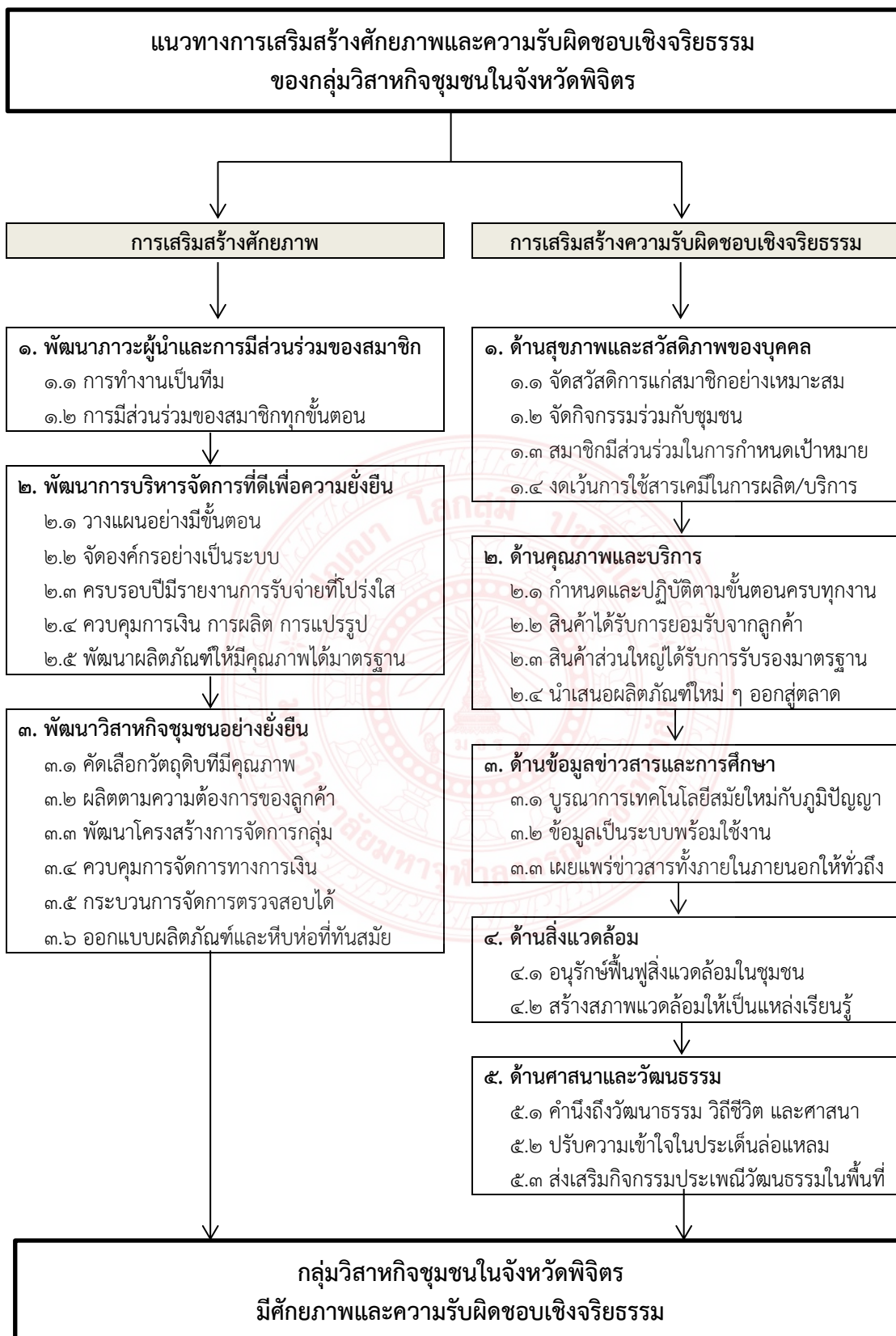
๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ (๑) จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เหมาะสม (๒) จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน (๓) กำหนดและบันทึกเป้าหมายการพัฒนาโดยสมาชิกมีส่วนร่วม และ (๔) งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิตและการบริการ

๒) ด้านคุณภาพและบริการ ได้แก่ (๑) กำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตหรือบริการครบทุกประเภทและปฏิบัติตามขั้นตอนโดยเคร่งครัด (๒) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า (๓) สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน และ (๔) มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาบริการอย่างสม่ำเสมอ

๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ (๑) นำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒) จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน และ (๓) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางเว็บไซต์ แผ่นพับ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (๑) ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน และ (๒) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ (๑) ผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประชา ตลอดจนศาสนา (๒) หากมีประเด็นต่อเคล็ดธรรมอันดี กลุ่มต้องทำความเข้าใจกับสังคมจนเกิดการยอมรับ และ (๓) ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเป็นแบบอย่างการแต่งกาย การร่วมจิตอาสา การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม จากองค์ความรู้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เป็น การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)) และ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion โดยศึกษาวิเคราะห์จาก ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสารและบุคคลผลวิจัยแบ่งตามประเด็นวิเคราะห์คือโดย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัยโดยมี วัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ เพื่อศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพิจิตร และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพิจิตร จากผลการวิจัยสามารถสรุปผล อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการศึกษาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อสอบถาม ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรดังนี้

ตอนที่ ๑ สรุปผลการวิเคราะห์

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ๓๗๗ คน เป็นเพศชาย ๑๗๖ คน คิด เป็นร้อยละ ๔๖.๖๘ เพศหญิง ๒๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๒ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ๒๐ ปี จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๑ ,อายุ ๒๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๕๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๓.๕๓, อายุ ๔๑ – ๖๐ ปี จำนวน ๒๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙๑, อายุ ๖๑ ปีขึ้นไปจำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒๖, อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๑ – ๕ ปี จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๔, ๖ ปี – ๑๐ ปี จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๗, ๑๑ปีขึ้นไป จำนวน ๒๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๑๙, อาชีพเดิมทำ นา/ ทำไร่จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๑๓, รับจ้าง จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๑๑, รับราชการ จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๓, อื่นๆ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๓, ระดับ การศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๙๗, มัธยมศึกษาปีที่ ๖ /

ปวช. / ปวส. จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔๔,ปริญญาตรีจำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๖, สูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๓๓, รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน, ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕๐, ๑๐,๐๐๐ – ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐, ๒๐,๐๐๐ – ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕๐, มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕๐

ตอนที่ ๒ สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อศักยภาพการบริหารจัดการ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๗ ด้าน ได้แก่

การประเมินกระบวนการ

๑. ด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน

ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ๑. ทิศทางวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.39$, S.D.= 0.64) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๒ ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความรับผิดชอบต่อชุมชน ($\bar{X} = 2.45$, S.D.= 0.65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการบริหารองค์กร ($\bar{X} = 2.36$, S.D.= 0.64) ทิศทางวิสาหกิจชุมชนด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน การให้การสนับสนุนต่อชุมชนในด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์/การบริจาคมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.65$, S.D.= 0.48) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.29$, S.D.= 0.96) และการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม (มีการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการและต่อตนเอง/ไม่เอาเปรียบ ชื่อสัตย์/ตรงเวลา/มีคุณภาพ/ปลอดภัย ฯลฯ) ($\bar{X} = 2.52$, S.D.= 0.50) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.36$, S.D.= 0.48) ตามลำดับ ทิศทางวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารองค์กร การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุด ($\bar{X} = 2.52$, S.D.= 0.61) ทิศทางของวิสาหกิจชุมชนการทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมต่ำสุด ($\bar{X} = 2.00$, S.D.= 0.69) และการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 2.47$, S.D.= 0.56) การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.46$, S.D.= 0.61) ตามลำดับ

๒) ด้านการวางแผนงาน

ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ๒.ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.73$, S.D.= 0.45) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๒ ข้อ โดย กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผนการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด($\bar{X} = 2.89$, S.D.= 0.33)

๒.๑.๑ กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยรวมมีค่า ($\bar{X}$ = 2.81, S.D. = 0.36) การเก็บรวบรวมข้อมูล ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 0.26) การวิเคราะห์ข้อมูลมี ($\bar{X}$ = 2.76, S.D. = 0.43) และการทำแผนแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 2.85, S.D. = 0.35)

๒.๑.๒ เป้าหมายของแผน ได้แก่เป้าหมายเชิงปริมาณ (การกำหนดจำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน/ รายจ่ายรายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน เป็นต้น) และเป้าหมายเชิงคุณภาพ (การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า /บริการ คุณภาพชีวิตสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น) การกำหนดเป้าหมายของแผน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.18) การจัดทำแผนปฏิบัติการและการถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.61, S.D. = 0.49) การจัดทำแผนปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 2.46, S.D. = 0.61) การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ ($\bar{X}$ = 2.37, S.D. = 0.48) และการควบคุมแผนและการปรับแผน ($\bar{X}$ = 2.46, S.D. = 0.50) การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$ = 2.56, S.D. = 0.50) มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน ($\bar{X}$ = 2.81, S.D. = 0.39) ตามลำดับ

๓) ด้านการบริหารการตลาด

ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ด้านการบริหารการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.72, S.D. = 0.60) การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.86, S.D. = 0.43) การติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.59, S.D. = 0.71)

๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ด้านการจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.84, S.D. = 0.37) การจัดการความรู้ค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$ = 2.81, S.D. = 0.37) โดยมีการรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.94, S.D. = 0.23) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.70, S.D. = 0.46) และการแสวงหาความรู้ใหม่ ($\bar{X}$ = 2.78, S.D. = 0.41) ตามลำดับ ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล ค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X}$ = 2.88, S.D. = 0.33) ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.94, S.D. = 0.27) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่ายฯและบุคคลภายนอกมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.83, S.D. = 0.37)

๕) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.73, S.D. = 0.47) โดยมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.99, S.D. = 0.11) การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.53, S.D. = 0.54) และการพัฒนาผู้นำ

และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 2.71$, S.D.= 0.45) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก ($\bar{X} = 2.69$, S.D.= 0.51) ตามลำดับ

๖) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.88$, S.D.= 0.32) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.94$, S.D.= ๐.๒๑) การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.84$, S.D.= 0.37) และผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ) ($\bar{X} = 2.85$, S.D.= 0.35) ตามลำดับ

ผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.72$, S.D.= 0.53) โดยมีด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.88$, S.D.= 0.32) ด้านทิศทางวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.40$, S.D.= 0.64) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 2.84$, S.D.= 0.37) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 2.73$, S.D.= 0.47) ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ($\bar{X} = 2.73$, S.D.= 0.45) และด้านการบริหารตลาด ($\bar{X} = 2.72$, S.D.= 0.60) ตามลำดับ

การประเมินผลลัพธ์

๗) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.81$, S.D.= 0.40) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 2.98$, S.D.= 0.14) โดยการลดรายจ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.00$, S.D.= 0.05) การเพิ่มรายได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.97$, S.D.= 0.18) และมีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้ ($\bar{X} = 2.99$, S.D.= 0.15) ตามลำดับ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 2.95$, S.D.= 0.24) โดยคุณภาพความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.97$, S.D.= 0.18) การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.93$, S.D.= 0.29) ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 2.92$, S.D.= 0.27) โดยการลดต้นทุนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.96$, S.D.= 0.20) มีคุณภาพของระบบงาน (ลดการสูญเสีย สูญเปล่า) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.88$, S.D.= ๐.๓๒) ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยโดยรวม ($\bar{X} = 2.54$, S.D.= 0.50) โดยความพึงพอใจของสมาชิก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.72$, S.D.= 0.45) ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.97$,

S.D.= 0.18) และมีการเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก ($\bar{X}$ = 2.44, S.D.= 0.50) ความสำเร็จของแผน และกิจกรรม ($\bar{X}$ = 2.64, S.D.= 0.48) ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

ผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ด้านคุณภาพและบริการ ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านศาสนาและวัฒนธรรมทั้ง ๕ ด้านดังนี้

๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล

ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๑.ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.86, S.D.= 0.43) โดยมีจัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.94, S.D.= 0.27) จัดวันการใช้สารเคมีในการผลิต/บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = ๒.๗๗, S.D.= 0.59) สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ($\bar{X}$ = 2.88, S.D.= 0.38) จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ($\bar{X}$ = 2.86, S.D.= 0.40) ตามลำดับ

๒) ด้านคุณภาพและบริการ

ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๒.ด้านความรับผิดชอบต่อด้านคุณภาพและบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.63, S.D.= 0.60) โดยมีกำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.84, S.D.= 0.45) สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.28, S.D.= 0.66) นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ($\bar{X}$ = 2.71, S.D.= 0.46) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X}$ = 2.69, S.D.= 0.65) ตามลำดับ

๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา

ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = ๒.๖๗, S.D.= 0.54) โดยมีเผยแพร่ข่าวสารทั้งภายในภายนอกให้ทั่วถึงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.85, S.D.= 0.41) ข้อมูลเป็นระบบพร้อมใช้งานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 2.34, S.D.= 0.57) และบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญา ($\bar{X}$ = 2.82, S.D.= 0.48) ตามลำดับ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม

ความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๔. ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.63$, S.D. = 0.60) โดยมีอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 0.52) สร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.52)

๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ผลความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ๕. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 0.57) โดยมีค่านิ่งถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๒.๕๗$, S.D. = 0.58) สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 0.66) นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.46) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

๕.๑.๓ แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของวิสาหกิจชุมชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ควรมีการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อความยั่งยืนใน ๓ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการบริหารการตลาด ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อเสนอแนะการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ส่งเสริมด้านการตลาดโดยจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ มาดูงานกับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือให้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาออกบูทจำหน่ายสินค้า ภาครัฐควรจัดหาสถานที่สำหรับจำหน่ายสินค้าไว้ในแหล่งชุมชน ผู้คนผ่านไปมาซื้อหาสะดวก รวมถึงส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกระจากการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ และเป็นการส่งเสริมด้านการตลาดต่อไปในอนาคต

(๒) ด้านการจัดการการเงินและทุน ได้แก่ ภาครัฐควรสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ อาจดูจากผลการดำเนินงานของกลุ่มในปีที่ผ่านมาเพื่อประกอบการอนุมัติวงเงินกู้

(๓) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมและจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีขั้นพื้นฐาน จนถึงขั้นสูง ให้แก่สมาชิกหรือตัวแทนกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และ การส่งเสริมและอบรมให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน

และผู้สนใจในชุมชน เกี่ยวกับสมุนไพรท้องถิ่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตสูตรต่าง ๆ การทำการตลาด เพื่อถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป

สรุปแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ดังนี้

๑) แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงาน

๑.๑) การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ได้แก่ (๑) ด้านภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีม ควรมีการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการขับเคลื่อน ร่วมกันปรึกษา แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม และ (๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม

๑.๒) การพัฒนาการจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ (๑) ด้านการวางแผน มีการเตรียมการวางแผนถึงกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแปรรูป ศึกษาความต้องการของตลาด วัตถุดิบที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน (๒) ด้านการจัดองค์กร มีระบบโครงสร้างการจัดการที่เป็นระบบ มีการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ได้เต็มศักยภาพโดยมุ่งเป้าหมายเป็นหลัก (๓) ด้านการจัดทำรายงาน มีการดำเนินการจัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย ตลอดจนรายละเอียดในการดำเนินการต่าง ๆ ในรอบปี เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทั้งจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป (๔) ด้านการควบคุม มีการควบคุมทั้งการจัดการทางการเงินและกำลังการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และ (๕) ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ

๑.๓) การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่ (๑) มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาสู่กระบวนการผลิต (๒) ดำเนินการผลิตอย่างมีหลักการและตอบสนองความต้องการของลูกค้า (๓) มีโครงสร้างการจัดการกลุ่มวิสาหกิจที่ดี (๔) มีการจัดการด้านการเงินที่ดี (๕) มีการควบคุมกระบวนการจัดการที่ดี ตรวจสอบได้ และ (๖) มีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อที่ดี

๒) แนวทางการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม

๒.๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ (๑) จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เหมาะสม (๒) จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน (๓) กำหนดและบันทึกเป้าหมายการพัฒนาโดยสมาชิกมีส่วนร่วม และ (๔) งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิตและการบริการ

๒.๒) ด้านคุณภาพและบริการ ได้แก่ (๑) กำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิต/บริการครบทุกประเภทและปฏิบัติตามขั้นตอนโดยเคร่งครัด (๒) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า (๓)

สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน และ (๔) มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาบริการอย่างสม่ำเสมอ

๒.๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ (๑) นำความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒) จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน และ (๓) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางเว็บไซต์ แผ่นพับ

๒.๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (๑) ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน และ (๒) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๒.๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ (๑) ผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประชา ตลอดจนศาสนา (๒) หากมีประเด็นต่อแหลมต่อศีลธรรมอันดีกลุ่มต้องทำความเข้าใจกับสังคมจนเกิดการยอมรับ และ (๓) ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเป็นแบบอย่างการแต่งกาย การร่วมจิตอาสา การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึง ศักยภาพในการดำเนินงานและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยมีประเด็นสำคัญในการวิจัยที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

๑) ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นต้นแบบที่ดีนั้นประกอบด้วย ๕ ส่วน คือ ๑) ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ มีการจัดการกลุ่มแบบสมาชิกมีส่วนร่วมในลักษณะของกรรมการ ทางกลุ่มจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกัน โดยผู้นำกลุ่มมีการสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงานในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผู้นำเป็นคนมีความสามารถดูแลและพัฒนากลุ่มได้ดี สมาชิกมีรายได้เสริม และมีการจัดสรรเงินปันผลให้กับสมาชิกเป็นรายปี ดังนั้นการที่กลุ่มใด ๆ มีผู้นำที่มีความพร้อมในการจัดการ จะสามารถสร้างแรงจูงใจทำให้ชาวบ้านรวมพลังกันในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว โอกาสที่ชาวบ้านจะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม ก็มีความเป็นไปได้สูง ๑) การวางแผนการดำเนินงาน เน้นให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน โดยกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน มีการถ่ายทอดแผนปฏิบัติการแก่ผู้เกี่ยวข้อง มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้ เก็บรวบรวมข้อมูลภายในชุมชนเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบการวางแผนการ ๓) การบริหารการตลาด มีการบริหารเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง

กิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์กันเกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร มีการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านการจัดการความรู้ และด้านความพร้อมในการใช้งานข้อมูล ได้เป็นอย่างดีในประเด็นต่าง ๆ อาทิ มีการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการแสวงหาความรู้ใหม่ มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ๕) ด้านการบริหารสมาชิก มีการดำเนินงานด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ดีใน ๕ ประเด็น ได้แก่ มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก มีการสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิก มีการสร้างขวัญ กำลังใจ/แรงจูงใจให้แก่สมาชิก มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่ม/กรรมการ และมีการพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เกศแก้ว เจริญวิริยภาพ ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาคมในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง^๑ ผลการวิจัยพบว่าการรวมธุรกิจชุมชนเป็นแบบชุมชนนิยม ส่วนใหญ่ต้องการรายได้เพิ่ม เข้าร่วมกลุ่มเมื่อว่างจากการประกอบอาชีพหลัก การนัดประชุมทำโดยประกาศเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว ส่วนการแจ้งข้อมูลข่าวสารของกลุ่มจะบอกไว้ในที่ประชุม ส่วนใหญ่ไม่เคยไปศึกษาดูงาน แต่ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนพฤติกรรมการมีส่วนร่วม พบว่า เพศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพในกลุ่ม และระยะในกรเป็นสมาชิก มีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการเข้ากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ ความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมคิด และมีส่วนร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมกลุ่ม เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง ในด้านชุมชน ผู้นำ สมาชิก และสวัสดิการ เห็นด้วยในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

๒) ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มี ๕ ด้าน ดังนี้ (๑) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ การไม่ผลิตและจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคลโดยทั่วไป ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดอันตราย และมีการป้องกันความเสี่ยงตามมาตรฐานที่กำหนด (๒) ความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ ได้แก่ การจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพ เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐาน รับคืนสินค้ากรณีด้อยคุณภาพ ชำรุดเสียหาย ให้บริการหลังการขายที่ดี (๓) ความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นแก่บุคคลทั้งภายในและ

^๑ เกศแก้ว เจริญวิริยภาพ. “พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาคมในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง” มหาวิทยาลัยทักษิณ .สงขลา ๒๕๔๕.

ภายนอกกลุ่ม การให้ความรู้ด้านสินค้าและบริการอย่างถูกต้องครบถ้วน (๔) ความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การไม่ทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงผลกระทบของการดำเนินงานต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเมื่อเกิดความผิดพลาดได้ทัน่วงทีและมีประสิทธิภาพ และ (๕) ความรับผิดชอบด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประชา ตลอดจนศาสนา หากมีประเด็นล่อแหลมต้องทำ

ส่วนปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย (๑) ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาค่อนข้างน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีเงินทุนมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ และภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเองนั้นควรมีความเสมอภาคในทุกด้าน (๒) ด้านการวางแผนของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาค่อนข้างน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานคือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มควรมีการประชุมเพื่อกำหนดแผนงาน ทิศทางในการดำเนินงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ (๓) ด้านการบริหารการตลาด ในภาพรวมมีปัญหาค่อนข้างน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานคือ การติดต่อประสานงานทางด้านการตลาดควรมีหน่วยงานในการประสานงานที่ชัดเจน (๔) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ในภาพรวมมีปัญหาค่อนข้างน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานคือ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของกลุ่มสู่บุคคลภายนอกได้รับรู้ควรมีมากขึ้น โดยจัดให้มีฝ่ายประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน กิจกรรม และผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และ (๕) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาค่อนข้างน้อย มีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานคือ การบริหารจัดการกลุ่มควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม อีกทั้งสมาชิกและคณะกรรมการควรมีการศึกษาอบรม ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เน้นหนักไปในด้านตัวผู้นำกลุ่ม ที่ขาดความรู้ความชำนาญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาปรับปรุงสินค้าหรือบริการ และขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ สอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพร มหาอินทร์ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ภาครัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่มีรูปแบบการบริหารกลุ่มหรือการทำงานกลุ่มเต็มรูปแบบ ส่งผลให้การสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย ผู้นำกลุ่มมักบริหารงานเพียงลำพัง เนื่องจากไม่มีความชำนาญในการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลกลุ่มประสบความสำเร็จคือ นโยบายของรัฐบาลที่เปิดโอกาสให้มีการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชน และความร่วมมือของกลุ่มในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตาม

ประเมินผล รวมทั้งการมีภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่ม ผนวกกับความเข้มแข็งของชุมชนที่เกื้อกูลการขับเคลื่อนกลุ่ม ส่วนข้อเสนอแนะคือ ภาครัฐควรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเงินทุน ความรู้ในการจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์ ส่วนด้านผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการวางแผนการตลาด แผนธุรกิจ และสำรวจความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานผลิตสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีคุณภาพ มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่สามารถส่งออกจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ และสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จิรพร มหาอินทร์ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ประกอบการไม่มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการ การผลิตยังยึดภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่มีการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่บ้าง เพื่อพัฒนารูปแบบและเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ภาครัฐขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่มีรูปแบบการบริหารกลุ่มหรือการทำงานกลุ่มเต็มรูปแบบ ส่งผลให้การสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อย ผู้นำกลุ่มมักบริหารงานเพียงลำพัง เนื่องจากไม่มีความชำนาญในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ปภาวี สุขมณี และ ฉัตรรัชดา วิโรจนรัตน์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน พบว่า ศักยภาพการบริหารจัดการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเรียนรู้องค์กร ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการตลาด และด้านการบริหารการเงินและทุน ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านคุณภาพผลงาน ด้านปริมาณและด้านความตรงต่อเวลาในการทำงาน

๒

จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ รวมถึงตัวผู้นำกลุ่มและความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การประกอบการประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอหมิ่นศรี จังหวัดตรัง^๓ ผลการวิจัยด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอหมิ่นศรี พบว่า กลุ่มผ้าทอหมิ่นศรีมีการบริหารจัดการกลุ่มอย่าง

^๒ ปภาวี สุขมณี และ ฉัตรรัชดา วิโรจนรัตน์. “ศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน” เสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ๒๓-๒๔ ธ.ค. ๒๕๕๔.

^๓ ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณะ. “ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอหมิ่นศรี จังหวัดตรัง” ๒๕๕๔.

เป็นระบบ ผู้นำกลุ่มมีการสนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงานในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และทางกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งด้านงบประมาณ การให้ความรู้ ตลอดจนการสร้างพิพิธภัณฑ์ผ้าทอนาหมื่นศรี ด้านผลิตภัณฑ์ของของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรีมีเอกลักษณ์พิเศษที่ชัดเจนคือ ผ้าทอสีแดงเหลือง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาและจรรยาบรรณได้รับการรับรองมาตรฐาน รวมทั้งเป็นที่ยอมรับจากลูกค้าด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สมาชิกของกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้มากขึ้น คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และจากการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี พบว่ากลุ่มมีศักยภาพโดดเด่นในด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งด้านการจัดการสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย และด้านการจัดการความรู้และข้อมูล โดยกลุ่มมีการพัฒนาความรู้ของสมาชิกอย่างต่อเนื่องรวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับบุคคลที่สนใจอีกด้วย จึงส่งผลให้กลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ

๓) แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะเป็นต้นแบบที่ดีนั้น ควรประกอบด้วย การพัฒนา ๓ ด้าน คือ ๑) การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย (๑.๑) ด้านภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีม มีการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการขับเคลื่อน ร่วมกันปรึกษา แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม และ (๑.๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะ ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบและมีภาวะผู้นำ ซึ่งจะนำพากลุ่มไปสู่ความสำเร็จได้ ๒) การพัฒนาการจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย (๒.๑) ด้านการวางแผน มีการเตรียมการวางแผนถึงกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแปรรูป ศึกษาความต้องการของตลาด วัตถุดิบที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน (๒.๒) ด้านการจัดองค์กร มีระบบโครงสร้างการจัดการที่เป็นระบบ มีการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ได้เต็มศักยภาพโดยมุ่งเป้าหมายเป็นหลัก (๒.๓) ด้านการจัดทำรายงาน มีการดำเนินการจัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย ตลอดจนรายละเอียดในการดำเนินการต่าง ๆ ในรอบปี เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทั้งจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป (๒.๔) ด้านการควบคุม มีการควบคุมทั้งการจัดการทางการเงินและกำลังการผลิต การแปรรูป

ผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และ (๒.๕) ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ๓) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย (๓.๑) มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาสู่กระบวนการผลิต (๓.๒) ดำเนินการผลิตอย่างมีหลักการและตอบสนองความต้องการของลูกค้า (๓.๓) มีโครงสร้างการจัดการกลุ่มวิสาหกิจที่ดี (๓.๔) มีการจัดการด้านการเงินที่ดี (๓.๕) มีการควบคุมกระบวนการจัดการที่ดี ตรวจสอบได้ และ (๓.๖) มีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อที่ดี จะเห็นได้ว่า การจัดการด้านต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเดินหน้าไปได้ มีความสำคัญในทุกมิติ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวี กฤษณะภุมิตี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน : การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น^๔ พบว่า กลุ่มอาชีพทอผ้าเหล่านี้มีการจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดการด้านการบริหารกลุ่ม การจัดการด้านการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการด้านการเงิน และการจัดการด้านการทำบัญชี และสอดคล้องกับยุพินพร ขำคมเขต ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : บริษัทสุขสันต์การทอ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์^๕ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการองค์กรมีจำนวนสมาชิกที่ค่อนข้างน้อย จึงมีคณะกรรมการบริหารที่ดำเนินงานจำนวนน้อย ทำให้แต่ละตำแหน่งของบริษัทมีผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียว อีกทั้งบางคนต้องมีความรับผิดชอบหลายด้าน ซึ่งอาจทำให้งานในส่วนนี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้านการตลาดของบริษัทฯ ตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์ยังไม่กว้างเท่าที่ควร และผลิตภัณฑ์บางตัวจึงไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มลูกค้า ทำให้สินค้าบางชนิดขายได้น้อย ทำให้ต้องมีการพัฒนาด้านการตลาดเพื่อขยายช่องทางการตลาดที่เพิ่มขึ้น ด้านการเงินพบว่า บริษัทฯ ไม่มีปัญหาทางการเงิน แต่มีอุปสรรคเนื่องจากเพิ่งเริ่มมีการทำบัญชีเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ และผู้รับผิดชอบส่วนนี้ไม่ใช่ผู้มีความรู้เกี่ยวกับบัญชีและการเงินโดยตรง ทำให้การเงินและการบัญชีต้องอาศัยความรู้และความชำนาญของประธานบริษัทด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุภิญญา ดวงอุปมา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า วิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้ จำเป็นจะต้องศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนจนการศึกษาสภาพปัญหาและศักยภาพที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ

^๔ วิภาวี กฤษณะภุมิตี การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน: การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้าฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๕๖.

^๕ ยุพินพร ขำคมเขต การวิเคราะห์ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา บริษัทสุขสันต์การทออำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๓.

กำหนดนโยบาย ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งตลอดจนการพัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของของในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน^๖

๓) แนวทางการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะเป็นต้นแบบที่ดีนั้น ควรประกอบด้วย การพัฒนา ๕ ด้านคือ ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล โดยการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เหมาะสม มีการจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ร่วมกับชุมชน กำหนดและบันทึกเป้าหมายการพัฒนาโดยสมาชิกมีส่วนร่วม และงดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิตและการบริการ ๒) ด้านคุณภาพและบริการ โดยการกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตหรือบริการครบทุกประเภทและปฏิบัติตามขั้นตอนโดยเคร่งครัด สินค้าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้า สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน และมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาบริการอย่างสม่ำเสมอ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา โดยมีการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางเว็บไซต์ แผ่นพับ ๔) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมเป็นแหล่งเรียนรู้ และ (๕) ความรับผิดชอบต่อศาสนาและวัฒนธรรม โดยผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประชา ตลอดจนศาสนา หากมีประเด็นต่อสิ่งแวดล้อมอันดี กลุ่มต้องทำความเข้าใจกับสังคมจนเกิดการยอมรับ และ ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเป็นแบบอย่างการแต่งกาย การร่วมจิตอาสา การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม จะเห็นได้ว่า แนวทาง ๕ ด้านดังกล่าวนี้ ล้วนแต่เป็นแนวทางที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จได้และมีความยั่งยืน ซึ่งการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงาน รวมไปถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นต้นแบบที่ดีให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ได้ สอดคล้องกับ บัณฑิตา ทรัพย์กมล^๗ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ศึกษาเฉพาะกรณี โรงงานอุตสาหกรรมเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ทิศนะของประชากรในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมภายในองค์กร

^๖ สุกัญญา ดวงอุปมา. “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์”. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ๒๕๕๗. ๒(๒) : ๑๓๓-๑๓๙.

^๗ บัณฑิตา ทรัพย์กมล, “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

ประกอบด้วย การจัด สวัสดิการ การเลื่อนตำแหน่งอย่างยุติธรรม การให้เงินเดือนที่เหมาะสม การส่งเสริมด้านการฝึกอบรม ให้แก่พนักงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านทัศนคติต่อขอบเขตความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งรวมถึงขอบเขตด้านชุมชนและสวัสดิการ การศึกษา สิทธิผู้บริโภค และด้านศิลปวัฒนธรรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก นโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่ามีนโยบายด้านการส่งเสริม การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมากที่สุด ในส่วนของกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าองค์กรจัดให้มีกิจกรรมในการผลิตสินค้าที่ดีและมีคุณภาพมากที่สุด สำหรับปัจจัยจูงใจในการจัดกิจกรรมอันประกอบไปด้วย การใช้จริยธรรมในการบริหาร การตระหนักถึงจรรยาบรรณขององค์กร และการสร้างภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กร สำหรับแนวโน้มในการจัดกิจกรรมในอนาคต พบว่าองค์กรคิดที่จะจัดกิจกรรมในด้านการผลิตสินค้าที่ดีและบริการที่มีคุณภาพมากที่สุด รองลงมาคือการรักษาสภาพแวดล้อม และการบริจาคเงินหรือสิ่งของในงานสาธารณกุศล ซึ่งกิจกรรมจะเกิดขึ้นในระยะยาว และยังคงคล้อยกับ สุขเมธ กาญจนพันธุ์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ พบว่าปัจจุบันองค์กรธุรกิจมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจว่าจะเป็นวิธีการที่จะขับเคลื่อนให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรธุรกิจบางองค์กรก็ยังไม่ได้มีการดำเนินงานในด้านที่ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยจะมุ่งเน้นใน ๒ มิติเป็นหลัก คือมิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และถึงแม้ว่าองค์กรธุรกิจจะมีความรู้ความเข้าใจด้านการรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจแล้วก็ตาม แต่ในด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์การดำเนินงานนั้น องค์กรธุรกิจยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง สำหรับแนวโน้มในการดำเนินงานด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ในอนาคตต่อองค์กรธุรกิจจะให้ความสำคัญในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น โดยจะมีการจัดการที่เป็นเชิงกลยุทธ์มากยิ่งขึ้น มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านนี้ โดยเฉพาะ มีการมุ่งเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของพนักงาน คู่ค้า มากขึ้น และจะมีการจัดทำรายงานผล การดำเนินงานในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจโดยเฉพาะ^๕ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โกวิทย์ สวัสดิ์มงคล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการแก้ไข ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรถเอกชนร่วมบริการ ชสมก. พบว่า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นต่อแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนลักษณะการดำเนินธุรกิจร่วมนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจ ร่วมน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการสนับสนุนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อ สังคมกรณีการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

^๕ สุขเมธ กาญจนพันธุ์, “กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ”, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ภาพรวมอยู่ในระดับมาก^๙ และยังสอดคล้องกับ ญัตตินัย พงศ์สถาพร ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกองทุนรวม LTF ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ของผู้บริโภคร ในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกองทุนรวม LTF ของธนาคารกรุงไทยของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครที่เคยซื้อ กองทุนรวม LTF ของธนาคาร กรุงไทย ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔๐๑ คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการซื้อ ได้แก่ ความถี่ในการลงทุนเพิ่มเติม แนวโน้มการลงทุนในอนาคต และการแนะนำให้ผู้อื่นเข้ามาลงทุน มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการซื้อในระดับสูง และสามารถทำนายได้โดยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ และ คุณค่าตราสินค้า ได้แก่ การรู้จักตราสินค้าและ ความภักดีต่อตราสินค้า^{๑๐} สอดคล้องกับ พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมที่พนักงานบริษัทฯ เข้าร่วม รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมของพนักงาน พบว่า ระดับการศึกษา และอายุงานมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมที่พนักงานบริษัทฯ เข้าร่วม ในขณะที่เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน และรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมที่พนักงานบริษัทฯ เข้าร่วม ในด้านปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม พบว่าระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน อายุงาน และรายได้มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วนเพศ อายุ และสถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม คือเพศ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วนอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน อายุงาน และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม ในด้านแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม พบว่า เพศ อายุ ระดับ

^๙ โกวิทย์ สวัสดิ์มงคล, “ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการ แก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรถเอกชนร่วมบริการ ขสมกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

^{๑๐} ญัตตินัย พงศ์สถาพร, “ความรับผิดชอบต่อสังคม และ คุณค่าตราสินค้า ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อกองทุนรวม LTF ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ของผู้บริโภครในจังหวัดสมุทรสาคร”, *คณะสังคมศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

การศึกษา สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน อายุงาน และรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม^{๑๑}

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความมั่นคงในการดำเนินงาน นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างทั้งในด้านศักยภาพการดำเนินงาน และความรับผิดชอบต่อสังคมในเชิงจริยธรรม ซึ่งขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้ ดังนั้น แนวทางที่จะเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เป็นต้นแบบที่ดีนั้น จึงมีดังนี้

๑. การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๑) การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มี ๒ แนวทาง ดังนี้ (๑) ด้านภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีม ต้องมีการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการขับเคลื่อน ร่วมกันปรึกษา แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม และ (๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม

๒) การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี ๕ แนวทาง ดังนี้ (๑) ด้านการวางแผน มีการเตรียมการวางแผนถึงกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแปรรูป ศึกษาความต้องการของตลาด วัตถุดิบที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน (๒) ด้านการจัดองค์กร มีระบบโครงสร้างการจัดการที่เป็นระบบ มีการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ได้เต็มศักยภาพโดยมุ่งเป้าหมายเป็นหลัก (๓) ด้านการจัดทำรายงาน มีการดำเนินการจัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย ตลอดจนรายละเอียดในการดำเนินการต่าง ๆ ในรอบปี เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทั้งจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป (๔) ด้านการควบคุม มีการควบคุมทั้งการจัดการทางการเงินและกำลังการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และ (๕) ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ

๓) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มี ๖ แนวทาง ดังนี้ (๑) มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาสู่กระบวนการผลิต (๒) ดำเนินการผลิตอย่างมีหลักการและตอบสนองความต้องการของลูกค้า (๓) มีโครงสร้างการจัดการกลุ่มวิสาหกิจที่ดี (๔) มีการจัดการด้านการเงินที่ดี (๕) มีการควบคุมกระบวนการจัดการที่ดี ตรวจสอบได้ และ (๖) มีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อที่ดี

^{๑๑} พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล, “การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัท เทเลคอม เอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

๒. การเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ (๑) จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เหมาะสม (๒) จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน (๓) กำหนดและบันทึกเป้าหมายการพัฒนาโดยสมาชิกมีส่วนร่วม และ (๔) งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิตและการบริการ

๒) ด้านคุณภาพและบริการ ได้แก่ (๑) กำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตหรือบริการครบทุกประเภทและปฏิบัติตามขั้นตอนโดยเคร่งครัด (๒) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า (๓) สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน และ (๔) มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาบริการอย่างสม่ำเสมอ

๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ (๑) นำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒) จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน และ (๓) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางเว็บไซต์ แผ่นพับ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (๑) ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน และ (๒) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ (๑) ผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประชา ตลอดจนศาสนา (๒) หากมีประเด็นต่อศีลธรรมอันดีกลุ่มต้องทำความเข้าใจกับสังคมจนเกิดการยอมรับ และ (๓) ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเป็นแบบอย่างการแต่งกาย การร่วมจิตอาสา การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

๑) หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

๒) หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ควรให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การสนับสนุนด้านการตลาด การเงิน และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนได้

๓) ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาในด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล

ข่าวสาร ประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดาเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน จะทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมในบริบทที่ต่างกัน
- ๒) ควรมีการวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบภายใต้การเปลี่ยนแปลง
- ๓) ควรศึกษาวิจัยแนวปฏิบัติที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละประเภท เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย :

(๑.) หนังสือ

คณะกรรมการกลุ่มความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอนและการวิจัยด้านบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย. แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : เมจิกเพรส. ๒๕๕๕.

คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน. **เข็มทิศธุรกิจเพื่อสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไอคอนพรีนติ้ง, ๒๕๕๑.

ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. วิสาหกิจชุมชน. ชัยนาท : กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๔๘.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. **การจัดการสมัยใหม่ : Modern Management**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท เซ็ลทรัล เอ็กเพรส จำกัด. ๒๕๕๐.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่). **การพัฒนาชุมชนประยุกต์ : แนวคิดและการบูรณาการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดยสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๕.

พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ และคณะ. **โครงการศึกษาจัดวางรูปแบบแผนงานเกษตรอินทรีย์เชิงท่องเที่ยวและการฝึกอบรมให้ความรู้และอาชีพ**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๕๐.

ราชกิจจานุเบกษา. (๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘

สาคร สุขศรีวงศ์. **การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : จี พี ไฮเบอร์พรินท์. ๒๕๕๑.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. **วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๕๗.

กัญญา รัศมีธรรมโชติ. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต จำกัด (มหาชน). ๒๕๔๘

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร. ๒๕๔๖.

อำนาจ ธีระวนิช. **การจัดการ : Modern Management**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซี.วี.แอล.การพิมพ์. ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (๒๕๕๕) . **คู่มือประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน**. สืบค้นจาก <http://www.sceb.doae.go.th/DataAdvertise/คู่มือประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน.pdf> [๑ ธันวาคม ๒๕๖๐]

Schermerhorn, J.R. **Management**. (^{๖th} ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc. ๑๙๙๘.

(๒) บทความ :

- สุกัญญา ดวงอุปมา. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต**. ๒๕๕๗. ๒(๒) : ๑๓๓-๑๓๙.
- Singchu, P. Social Responsibility of Business Organizations (ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ). **Sripatum Parithat Journal of Humanities and Social Sciences**, ๑๔(๒) ๒๐๑๔. P๑๒๑-๑๒๘.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. “CSR กับการพัฒนาที่ยั่งยืน”, **วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม ๒๕๕๕).
- โสภณ พรโชคชัย. “csr Thailand ๒๐๑๒”, **วารสารเศรษฐกิจ ฉบับพิเศษ**. (พฤศจิกายน ๒๕๕๕).
- สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสินี. “csr มิติใหม่ในการบริหารธุรกิจ”, **วารสารสื่อพลังปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑**. (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐).
- อนันตชัย ยूरประภม. “CSR จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ”, **Productivity World**. (November – December ๒๐๐๗).

(๓) วิทยานิพนธ์ :

- เกศแก้ว เจริญวิริยภาพ. **พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาคมในการสร้างเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง**. มหาวิทยาลัยทักษิณ .สงขลา ๒๕๕๕.
- โกวิทย์ สวัสดิ์มงคล. “ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการแก้ไขปัญหาหาลพิษสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรถเอกชนร่วมบริการ ชสมก”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, ๒๕๕๑.
- จิรัชญา โยธาทิกรักษ์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และผลของภาพลักษณ์ต่อทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ปตท.”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๕๑.
- จิรพร มหาอินทร์ และคณะ. การดำเนินงานและการส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายจังหวัดปทุมธานี. **รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร**. ๒๕๕๔.
- ฐานันท์ ตั้งรุจิจุล และคณะ. **ศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอหมื่นศรี จังหวัดตรัง**. รายงานการวิจัย. ๒๕๕๙.
- ณัฐน้อย พงศ์สถาพร. “ความรับผิดชอบต่อสังคม และ คุณค่าตราสินค้า ที่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์ซื้อกองทุนรวม.LTF ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ของผู้บริโภคในจังหวัด สมุทรสาคร”. **สังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**, ๒๕๕๓.
- บัณฑิตา ททรัพย์กมล. **ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานอุตสาหกรรมเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

- ปภาวี สุขมณี และ ฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์. ศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนใน
จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน. เสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา
แห่งชาติครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. ๒๓-๒๔ ธ.ค. ๒๕๕๔.
- พัชรี นิวัฒน์เจริญชัยกุล. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานบริษัท เทเลคอมเอเชียคอร์
ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
- ยุพินพร ขำคมเขต. การวิเคราะห์ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา บริษัทสุขสันต์การท
อผ้าไหมเมืองกาฬสินธุ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๕๓.
- วิภาวี กฤษณะภูติ. การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน: การเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมและทอผ้า
ฝ้ายในจังหวัดขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๖.
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๔๗.
- สุเมธ กาญจนพันธ์. กลยุทธ์การบริหารจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

(๔) วารสาร/หนังสือพิมพ์/อินเทอร์เน็ต

- กรมอนามัย. โครงการศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานภารกิจ
กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, สืบค้นเมื่อ ๒๐ ก.ย. ๒๕๖๐ จาก <http://psdganamai.moph.go.th/news/cpadmin/km/files/chapter2.doc>.

๒. ภาษาอังกฤษ

- Erwin, W. **Participation Management: Concept, Theory and Implementation.**
Atlanta, GA: Georgia State University. 1976.
- Schermerhorn, J.R. **Management.** (6th ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc. 1998.
- White, Alastair T. Why Community Participation?, A Discussion of the Argument go,
Community Participation : Current Issue and Lesson Learned. n.p. United
Nations Children' s Fun. 1982.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือวิจัย

แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ใช้เก็บข้อมูลแนวกว้างจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะคำถามเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) โดยมีลักษณะการวัดระดับข้อมูลประเภท เรียงลำดับ (Ordinal Scale) ผู้วิจัยใช้คำถามแบบเลือกตอบเป็นคำถามปลายปิด เก็บข้อมูลและนำข้อมูลมา แจกแจงความถี่และหาร้อยละ

ตอนที่ ๒ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย ๗ ด้าน

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดพิจิตร ทั้ง ๕ ด้าน

ลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๓ ระดับ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลของท่านเพียงระดับเดียว

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	✓
๑) เพศ	
๑. ชาย	
๒. หญิง	
๒) อายุ	
๑. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ ๒๐ปี	
๒. ๒๑ - ๔๐ ปี	
๓. ๔๑ - ๖๐ ปี	
๔. ๖๑ ปีขึ้นไป	
๓) อาศัยอยู่ในพื้นที่	
๑. ๑ ปี - ๕ ปี	
๒. ๖ ปี - ๑๐ ปี	
๓. ๑๑ ปีขึ้นไป	
๔) อาชีพเดิม	
๑. ทำนา / ทำไร่	
๒. รับจ้าง	
๓. รับราชการ	
๔. อื่นๆ (ระบุ).....	
๕) ระดับการศึกษา	
๑. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ ๖	
๒. มัธยมศึกษาปีที่ ๖ / ปวช. / ปวส.	
๓. ปริญญาตรี	
๔. สูงกว่าปริญญาตรี	
๖) รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน	
๑. ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	
๒. ๑๐,๐๐๑- ๒๐,๐๐๐ บาท	
๓. ๒๐,๐๐๑- ๓๐,๐๐๐ บาท	
๔. มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท	

ตอนที่ ๒ การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร แบ่งเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย ๗ ด้าน คือ

ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับแสดงความคิดเห็นผลการประเมิน ของท่านเพียงระดับเดียวโดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็น จากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๓ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๓ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ดี
- ๒ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๑ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง

๑. ทิศทางวิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ระดับการปฏิบัติ
	๑.๑ การบริหารองค์กร	๓ ๒ ๑
	๑.๑.๑ การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน	
๑	การกำหนดเป้าหมายและทิศทาง	
๒	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง	
	๑.๑.๒ การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน	
๑	การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กรและการแบ่งหน้าที่	
๒	การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ	
๓	จัดบันทึกการเงิน/บัญชี	
๔	การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก	
	๑.๑.๓ การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์	
๑	การบริหารจัดการทุน	
๒	การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก	
	๑.๑.๔ การทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน	
๑	การทบทวนผลการดำเนินการ	
๒	การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไข ปรับปรุง	
	๑.๑.๕ การทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน	
๑	การทบทวนผลการดำเนินการ	
๒	การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไข ปรับปรุง	
	๑.๒ ความรับผิดชอบต่อชุมชน	๓ ๒ ๑
๑	การดำเนินการอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม (มีการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการและต่อตนเอง / ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์/ตรงเวลา/มีคุณภาพ/ปลอดภัย ฯลฯ)	
๒	ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	
๓	การให้การสนับสนุนต่อชุมชน ในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาค	
๔	การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน	

เกณฑ์การประเมิน**๑.๑ การบริหารองค์กร****๑.๑.๑ การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน**

๑) การกำหนดเป้าหมายและทิศทาง		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง
②	ปานกลาง	มีการกำหนดไว้ แต่ไม่มีการบันทึก
③	ดี	มีการกำหนดไว้ และมีการบันทึกที่ชัดเจน
๒) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง
②	ปานกลาง	สมาชิกบางส่วนมีส่วนร่วมปรึกษากัน
③	ดี	มีการประชุมสมาชิกร่วมกันในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง

๑.๑.๒ การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

๑) การกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กรและการแบ่งหน้าที่		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีโครงสร้าง
②	ปานกลาง	มีโครงสร้าง แต่ไม่ได้แบ่งหน้าที่หรือไม่ได้บันทึก
③	ดี	มีโครงสร้างพร้อมแบ่งหน้าที่ และมีการบันทึกชัดเจน
๒) การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ
②	ปานกลาง	มี แต่ไม่มีการบันทึก จัดจำเอา
③	ดี	มีและบันทึกอย่างชัดเจน ว่ามีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างไร
๓) จัดบันทึกการเงิน/บัญชี		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการจัดบันทึกการเงิน/บัญชี
②	ปานกลาง	มีการบันทึกบ้างเป็นบางครั้ง
③	ดี	บันทึกทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย และทบทวนนำมาใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ
๔) การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก
②	ปานกลาง	มีการแจ้งให้สมาชิกทราบบ้างเป็นบางครั้ง
③	ดี	มีการประชุมเพื่อเปิดเผยข้อมูลหรือแจกเป็นเอกสารให้สมาชิก ทราบสม่ำเสมอ

๑.๑.๓ การบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์

๑) การบริหารจัดการทุน		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีแนวทางในการบริหารจัดการทุน
②	ปานกลาง	มีแนวทางในการบริหารจัดการทุนทั้งภายในและทุนที่ได้จาก ภายนอกของวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ
③	ดี	มีแนวทางในการบริหารจัดการทุนทั้งภายในและทุนที่ได้จาก ภายนอกของวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดผล ประโยชน์ต่อชุมชน
๒) การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์
②	ปานกลาง	มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ แต่ไม่มีวิธีการที่แน่นอน
③	ดี	มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ และกำหนดวิธีการที่แน่นอน

๑.๑.๔ การทบทวนผลการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

๑) การทบทวนผลการดำเนินการ		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการทบทวนผลการดำเนินการ
②	ปานกลาง	มีการทบทวนเฉพาะคณะกรรมการฯ
③	ดี	มีการทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการฯ และผู้แทนสมาชิกหรือสมาชิก
๒) การนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไข ปรับปรุง		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการนำปัญหาในการดำเนินการไปแก้ไข ปรับปรุง
②	ปานกลาง	มีการนำปัญหาที่พบมาปรับปรุง แก้ไขเพียงบางประเด็น
③	ดี	มีการนำปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

๑.๒ ความรับผิดชอบต่อชุมชน

๑) การดำเนินการอย่างมีจริยธรรม การกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม (มีการดำเนินการอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการและต่อตนเอง / ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์/ตรงเวลา/มีคุณภาพ/ปลอดภัย ฯลฯ)		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการกำหนดเป้าหมายด้านจริยธรรม
②	ปานกลาง	มีการกำหนดรูปแบบ วิธีการในการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม

③	ดี	มีการกำหนดรูปแบบ วิธีการในการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม และมีกลไกตรวจสอบ
๒) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในด้านใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่ค่อยใส่ใจต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
②	ปานกลาง	มีการใช้ทรัพยากรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
③	ดี	มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ในชุมชน
๓) การให้การสนับสนุนต่อชุมชน ในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์/การบริจาค เพื่อสาธารณะ		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องนี้
②	ปานกลาง	มีการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์หรือการบริจาคเพื่อสาธารณะ
③	ดี	มีการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์หรือการบริจาคเพื่อสาธารณะ และผู้นำได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนชุมชน
4) การจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน		
①	ต้องปรับปรุง	ยังไม่มี การดำเนินการ
②	ปานกลาง	มีการกำหนดแนวทาง แต่ยังไม่ ได้ดำเนินการ
③	ดี	มีการดำเนินการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิก หรือชุมชน

๒. การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน		ผลการประเมิน		
ที่	๒. การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	๓	๒	๑
	๒.๑ กระบวนการและเป้าหมายในการจัดทำแผนการดำเนินงาน			
	๒.๑.๑ กระบวนการจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน			
๑	การเก็บรวบรวมข้อมูล			
๒	การวิเคราะห์ข้อมูล			
๓	การทำแผนแบบมีส่วนร่วม			
	๒.๑.๒ เป้าหมายของแผน ได้แก่เป้าหมายเชิงปริมาณ (การกำหนดจำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน/ รายจ่ายรายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน เป็นต้น) และเป้าหมายเชิงคุณภาพ (การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า /บริการ คุณภาพชีวิตสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น)			
๑	การกำหนดเป้าหมายของแผน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ			
	๒.๒ การจัดทำแผนปฏิบัติการและการถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ			
๑	การจัดทำแผนปฏิบัติงาน			
๒	การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง			
๓	การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้			
๔	การควบคุมแผนและการปรับแผน			
๕	มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน			

เกณฑ์การประเมิน

๑) การเก็บรวบรวมข้อมูล		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล
②	ปานกลาง	มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงบางส่วน หรือไม่เป็นระบบ
③	ดี	มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่จำเป็น ต่อการทำแผนอย่างเป็นระบบ
๒) การวิเคราะห์ข้อมูล		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูล

②	ปานกลาง	มีการวิเคราะห์ข้อมูล แต่ไม่ได้นำข้อมูลจากแผนแม่บทชุมชน มาพิจารณา
③	ดี	มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากแผนแม่บทชุมชน
๓) การทำแผนแบบมีส่วนร่วม		
①	ต้องปรับปรุง	สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการทำแผน
②	ปานกลาง	มีการทำแผนโดยผู้นำ หรือกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง
③	ดี	มีการประชุมทำแผนร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิก

๒.๑.๒ เป้าหมายของแผน ได้แก่เป้าหมาย **เชิงปริมาณ** (การกำหนดจำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน/ รายจ่ายรายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน เป็นต้น) และเป้าหมาย**เชิงคุณภาพ** (การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า /บริการ คุณภาพชีวิตสังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น)

๑) การกำหนดเป้าหมายของแผน เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการกำหนดเป้าหมายของแผน
②	ปานกลาง	มีการกำหนดเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ
③	ดี	มีการกำหนดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

๒.๒ การจัดทำแผนปฏิบัติการและการถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ

๑) การจัดทำแผนปฏิบัติงาน		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน
②	ปานกลาง	มีการทำแผนปฏิบัติแต่ยังไม่มีรายละเอียดชัดเจน
③	ดี	มีรูปแบบแผนปฏิบัติที่ชัดเจน โดยกำหนดในแผนว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร
๒) การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการถ่ายทอด
②	ปานกลาง	การถ่ายทอดแต่ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจกัน
③	ดี	มีการถ่ายทอด ชี้แจงและแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ ผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจในทิศทางเดียวกัน
๓) การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการปฏิบัติตามแผน
②	ปานกลาง	มีการปฏิบัติตามแผนเพียงบางส่วนมีการปฏิบัติตามแผนเพียงบางส่วน
③	ดี	มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้
๔) การควบคุมแผนและการปรับแผน		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการควบคุมแผนและการปรับแผน

②	ปานกลาง	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบหรือวิธีการควบคุมดูแล แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้
③	ดี	มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและวิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน ให้สามารถทำได้ตามแผน หรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์ได้
๕) มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน
②	ปานกลาง	มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน แต่ไม่ได้ใช้ข้อมูลมาคาดการณ์
③	ดี	มีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน โดยคาดการณ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลและแผนปฏิบัติงาน

๓. การบริหารตลาด

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน
	๓. การบริหารตลาด	๓ ๒ ๑
๑	การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย	
๒	การติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาด	

เกณฑ์การประเมิน

1) การกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการกำหนด
②	ปานกลาง	มีการกำหนด แต่ไม่ได้ใช้ข้อมูลมาพิจารณาในการกำหนด
③	ดี	มีการกำหนด และใช้ข้อมูลมาพิจารณาในการกำหนด ก่อนการผลิต /บริการ
2) การติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาด		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้าและตลาด
②	ปานกลาง	มีการรวบรวมและติดตามข้อมูล บ้างเป็นบางครั้ง
③	ดี	มีการรวบรวมและติดตามข้อมูล อย่างต่อเนื่องและได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

๔ การจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน
	๔.๑ การจัดการความรู้	๓ ๒ ๑
๑	การรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น	
๒	การแสวงหาความรู้ใหม่	
๓	การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	

๔.๒ ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล

- ๑ ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน
- ๒ การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่ายฯและบุคคลภายนอก

เกณฑ์การประเมิน

๔.๑ การจัดการความรู้

๑) การรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการรวบรวม
②	ปานกลาง	มีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น
③	ดี	มีการรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น
๒) การแสวงหาความรู้ใหม่		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่ค่อยมีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ
②	ปานกลาง	มีการแสวงหาความรู้ใหม่ แต่ยังไม่นำมาใช้ประโยชน์
③	ดี	มีการแสวงหาความรู้ใหม่ และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
๓) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่สนใจในการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม
②	ปานกลาง	มีความสนใจ หรืออยู่ในระหว่างการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิม
③	ดี	มีการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาเดิมในการปรับปรุงการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

๔.๒ ความพร้อมการใช้งานของข้อมูล

๑) ระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการจัดเก็บข้อมูล
②	ปานกลาง	มีการจัดเก็บข้อมูล แต่ไม่เป็นระบบ
③	ดี	มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และมีความพร้อมสำหรับใช้งาน
๒) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่ายฯและบุคคลภายนอก		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์
②	ปานกลาง	มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ แต่ไม่มีความต่อเนื่อง
③	ดี	มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชนทันสมัย ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

๕ การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน
	๕. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	๓ ๒ ๑
๑	การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก	
๒	การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	
๓	การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ	
๔	การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก	

เกณฑ์การประเมิน

๕. การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

๑) การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการกำหนดเงื่อนไข
②	ปานกลาง	มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก แต่ไม่ได้บันทึกไว้
③	ดี	มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน
๒) การพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
②	ปานกลาง	มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ไม่เป็นขั้นเป็นตอน หรือไม่สอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
③	ดี	มีระบบการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้น เป็นตอน ทัวถึง และสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
๓) การสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีแนวทางในการสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ
②	ปานกลาง	มีแนวทางการสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ แต่ยังไม่เป็นระบบ
③	ดี	มีระบบการสร้างขวัญ กำลังใจ ความพึงพอใจ แรงจูงใจ การจัด สวัสดิการอย่างเหมาะสม ทัวถึง เป็นธรรมและสมาชิกมีความพึงพอใจ
๔) การประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีแนวทาง
②	ปานกลาง	มีการประเมินผล แต่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจน
③	ดี	มีระบบการประเมินผลและแจ้งผลให้สมาชิกทราบ เพื่อนำไปปรับปรุง

๖ กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน		
		๓	๒	๑
	๖ กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ			
๑	การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน			
๒	ผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ)			
๓	การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง			

เกณฑ์การประเมิน

๑) การบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน		
①	ต้องปรับปรุง	มีการดำเนินการกิจกรรมเดียว
②	ปานกลาง	มีการดำเนินการหลายกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถบริหารให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
③	ดี	มีการดำเนินการหลายกิจกรรม และบริหารให้เกิดการเชื่อมโยง ทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้เกิดการเกื้อกูล ส่งเสริมซึ่งกันและกัน
๒) ผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ (การจัดการสินค้าและบริการ)		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการผลิตสินค้า/บริการ
②	ปานกลาง	มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการผลิตสินค้า/บริการ แต่ยังไม่ สามารถ ควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้า/บริการได้
③	ดี	มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการผลิตสินค้า/บริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้า/บริการที่มีคุณภาพดี มีความสม่ำเสมอ
๓) การควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง		
①	ต้องปรับปรุง	ยังไม่มี การควบคุมกระบวนการผลิต
②	ปานกลาง	อยู่ในระหว่างการค้นหาวิธีการควบคุมกระบวนการผลิต หรือหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา
③	ดี	มีวิธีการควบคุมกระบวนการผลิต เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือมีการวางแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา

ส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์

๗ ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ที่	การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน
	๗.๑ ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน	๓ ๒ ๑
๑	ลดรายจ่าย	
๒	เพิ่มรายได้	
๓	มีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้	
	๗.๒ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ	
๑	คุณภาพความปลอดภัย	
๒	การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ	
	๗.๓ ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	
๑	ลดต้นทุน	
๒	มีคุณภาพของระบบงาน (ลดการสูญเสีย สูญเปล่า)	
	๗.๔ ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	
๑	ความสำเร็จของแผน และกิจกรรม	
๒	ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน (ถามคนที่ไม่ใช่สมาชิก แต่อยู่ในชุมชน)	
๓	การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก	
๔	ความพึงพอใจของสมาชิก (ถามจากสมาชิกเท่านั้น)	

เกณฑ์การประเมิน

๗.๑ ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน

๑) ลดรายจ่าย		
①	ต้องปรับปรุง	รายจ่ายไม่ลดลง
②	ปานกลาง	มีรายจ่ายลดลงในบางกิจกรรม
③	ดี	มีรายจ่ายลดลงทุกกิจกรรม
๒) เพิ่มรายได้		
①	ต้องปรับปรุง	รายได้ไม่เพิ่มขึ้น
②	ปานกลาง	มีรายได้เพิ่มในบางกิจกรรม
③	ดี	มีรายได้เพิ่มขึ้นทุกกิจกรรม

๓) มีคุณภาพชีวิตดี พึ่งตนเองได้		
①	ต้องปรับปรุง	คุณภาพชีวิตไม่เปลี่ยนแปลง เหมือนเดิม
②	ปานกลาง	คุณภาพชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
③	ดี	คุณภาพชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

๗.๒ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ

๑) คุณภาพความปลอดภัย		
①	ต้องปรับปรุง	สินค้า/บริการ ไม่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าในเรื่องคุณภาพความปลอดภัย
②	ปานกลาง	สินค้า/บริการ ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า หรืออยู่ระหว่างการขอรับรองคุณภาพ
③	ดี	สินค้า/บริการ ได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า หรือได้รับการรับรอง คุณภาพ
๒) การสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ		
①	ต้องปรับปรุง	สินค้า/บริการไม่มีความแตกต่างเมื่อเทียบกับสินค้า/บริการ ที่มีลักษณะเดียวกัน
②	ปานกลาง	สินค้า/บริการอยู่ระหว่างการพัฒนา ปรับปรุงให้โดดเด่นตามความต้องการของตลาด
③	ดี	เกิดสินค้า/บริการใหม่ ๆ ที่โดดเด่น เป็นที่ต้องการของตลาด

๗.๓ ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน

๑) ลดต้นทุน		
①	ต้องปรับปรุง	ต้นทุนไม่เปลี่ยนแปลง
②	ปานกลาง	ต้นทุนลดลง ในบางกิจกรรม
③	ดี	ต้นทุนการดำเนินงานลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน
๒) มีคุณภาพของระบบงาน (ลดการสูญเสีย สูญเปล่า)		
①	ต้องปรับปรุง	ความผิดพลาดและการสูญเสียในระบบการผลิต/บริการ
②	ปานกลาง	มีการลดความผิดพลาดและการสูญเสียในระบบการผลิต/บริการในบางกิจกรรม
③	ดี	มีการลดความผิดพลาด การสูญเสียในระบบการผลิต/บริการ ทุกกิจกรรม

๗.๔ ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

๑) ความสำเร็จของแผน และกิจกรรม		
①	ต้องปรับปรุง	ไม่สามารถดำเนินการตามแผน
②	ปานกลาง	มีการดำเนินการตามแผน แต่ประสบความสำเร็จเป็นบางกิจกรรม
③	ดี	สามารถดำเนินการตามแผน และกิจกรรมส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ
๒) ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน (ถามคนที่ไม่ใช่สมาชิก แต่อยู่ในชุมชน)		
①	ต้องปรับปรุง	ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์ หรือได้รับผลกระทบในทางที่ไม่ดี จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
②	ปานกลาง	ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเป็นครั้งคราวหรือในบางกิจกรรม
③	ดี	ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอย่าง ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ
๓) การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก		
①	ต้องปรับปรุง	สมาชิกมีความรู้ ความสามารถที่ไม่แตกต่างจากเดิม
②	ปานกลาง	สมาชิกมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น
③	ดี	สมาชิกมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้
๔) ความพึงพอใจของสมาชิก (ถามจากสมาชิกเท่านั้น)		
①	ต้องปรับปรุง	สมาชิกขาดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม
②	ปานกลาง	สมาชิกมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
③	ดี	สมาชิกมีความพอใจ และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

วัน/เดือน/ปี ที่ประเมิน.....

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับแสดงความคิดเห็นผลการประเมิน ของท่านเพียงระดับเดียวโดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องแสดงความคิดเห็น จากคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๓ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- ๓ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ดี
 ๒ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
 ๑ หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ต้องปรับปรุง

ที่	การวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน		
		๓	๒	๑
	๑.ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล			
๑	จัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม			
๒	จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน			
๓	สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย			
๔	งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิต/บริการ			
ที่	การวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ผลการประเมิน		
		๓	๒	๑
	๒.ด้านความรับผิดชอบต่อคุณภาพและบริการ			
๑	กำหนดและปฏิบัติตามขั้นตอนครบทุกงาน			
๒	สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า			
๓	สินค้าส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐาน			
๔	นำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด			
	๓.ด้านความรับผิดชอบต่อข้อมูลข่าวสารและการศึกษา			
๑	บูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญา			
๒	ข้อมูลเป็นระบบพร้อมใช้งาน			
๓	เผยแพร่ข่าวสารทั้งภายในภายนอกให้ทั่วถึง			
	๔. ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม			
๑	อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน			

๒	สร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้			
	๕. ด้านความรับผิดชอบต่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม			
๑	คำนึงถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และศาสนา			
๒	ปรับความเข้าใจในประเด็นล่อแหลม			
๓	ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่			

ความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อนำเสนอแนวทาง การพัฒนาปรับปรุง
แก้ไขเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

.....

.....

.....

.....

วัน /เดือน/ปี ที่บันทึก.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

(สำหรับผู้เกี่ยวข้อง)

วัน / เดือน / ปี ที่สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .... เวลา.....
 ชื่อ.....สกุล.....
 ตำแหน่ง.....

**ตอนที่ ๒ การสัมภาษณ์ผู้นำ กรรมการ สมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชน วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอ
 ที่ได้รางวัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด**

**๑. การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน
 จังหวัดพิจิตร ควรเป็นอย่างไร**

๑.๑ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 ในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
 .....

๑.๒ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 ในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

๑.๓ ได้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่
 อะไรบ้าง

.....
 .....

๒. ปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง

๒.๑ ท่านคิดว่าปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ๕ ด้าน ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม น้อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๒.๒ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หลังทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรควรทำอย่างไร

.....
.....
.....

๓. การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีแนวทางเป็นอย่างไร

๓.๑ ท่านคิดว่าการที่จะทำให้กลุ่มเกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม ท่านควรเสริมสร้างการบริหารจัดการการบริหารจัดการ ๕ ด้าน ๑) ทิศทางวิสาหกิจชุมชน ๒) การวางแผนงาน ๓) การบริหารการตลาด ๔) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ๕) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน น้อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

๓.๒ ท่านมีวิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรอย่างไร

.....
.....
.....

๓.๓. วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ไปใช้ประกอบในการให้การส่งเสริมและสนับสนุนต่อไป ดังนี้ (เรียงลำดับความสำคัญ)

.....
.....

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group)
สำหรับสนทนากลุ่ม วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐

การศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรประกอบด้วย ๓ ตอน
ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้สนทนากลุ่ม

ชื่อ.....สกุล.....

ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ เกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนวิธีการการ
เสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๑. การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
พิจิตร ควรเป็นอย่างไร

๑.๑ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

๑.๒ การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพและความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ในจังหวัดพิจิตร ในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๑.๓ ด้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่
อะไรบ้าง

.....
.....
.....

๒ ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมและข้อเสนอแนะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๒. ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง

๒.๑ ท่านคิดว่าปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ๕ ด้าน ๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ๒) ด้านคุณภาพและบริการ ๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม นี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๒.๒ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หลังทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรควรทำอย่างไร

.....

.....

๓ การเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๓. การเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีแนวทางเป็นอย่างไร

๓.๑ ท่านคิดว่าการที่จะทำให้กลุ่มเกิดศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม ท่านควรเสริมสร้างการบริหารจัดการการบริหารจัดการ ๕ ด้าน ๑) ทิศทางวิสาหกิจชุมชน ๒) การวางแผนงาน ๓) การบริหารการตลาด ๔) การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ๕) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน นี้อย่างไรบ้าง

.....

.....

๓.๒ ท่านมีวิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรอย่างไร

.....

.....

๓.๓. วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เจ้าหน้าที่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ไปใช้ประกอบในการให้ การส่งเสริมและสนับสนุนต่อไป ดังนี้ (เรียงลำดับความสำคัญ)

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

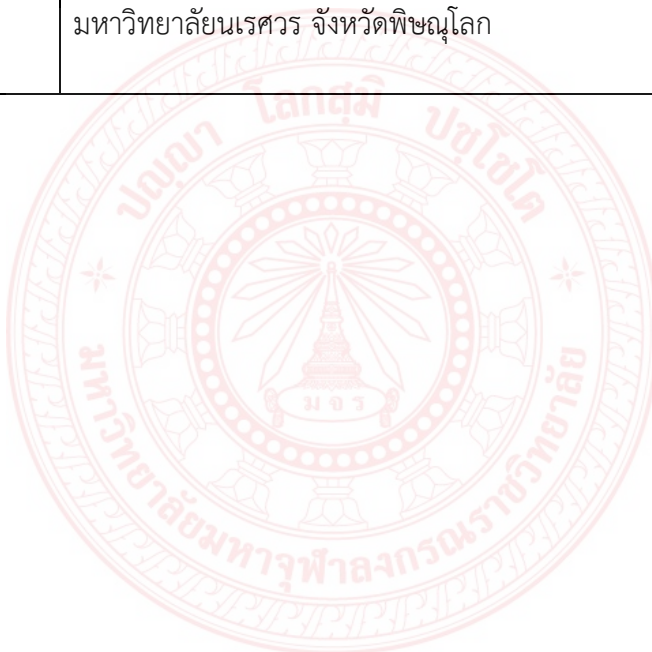
ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

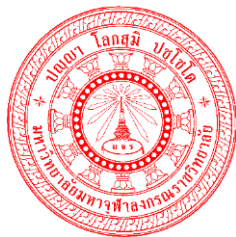
ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ / ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่	ชื่อ	ตำแหน่ง
๑	ดร.สรุศักดิ์ บุญเทียน	อาจารย์ประจำ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
๒	ดร.กมลภพ ยอดย่อพลับ	อาจารย์ประจำ สาขาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก
๓	ดร.สมคิด คำแหง	ผู้อำนวยการกองพัฒนาศักยภาพชุมชนและทุนมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๐

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุทธชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๑๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เจริญพร ดร.สรุศักดิ์ บุญเทียน อาจารย์ประจำ สาขาพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ด้วย พระครูวศินวรกิจ, ดร. ฉายา ชาตวีโร อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ
จังหวัดพิจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการ
ทำวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

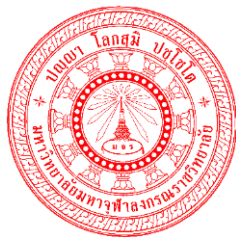
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/ ๑๙๐

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุทธชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๑๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เจริญพร ดร.กมลภพ ยอดย่อพลับ อาจารย์ประจำ สาขาการพัฒนชุมชน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ด้วย พระครูวินวรรกิจ, ดร. ฉายา ชาตวีโร อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ
จังหวัดพิจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการ
ทำวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

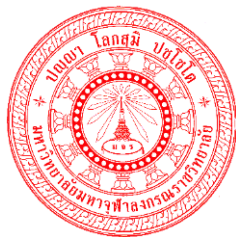
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/ ๑๙๐

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุทธชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๑๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เจริญพร ดร.สมคิด คำแหง ผู้อำนวยการกองพัฒนาศักยภาพชุมชนและทุนมนุษย์
มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

ด้วย พระครูวศินวรกิจ, ดร. ฉายา ชาตวีโร อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ หน่วยวิทยบริการฯ
จังหวัดพิจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการ
ทำวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

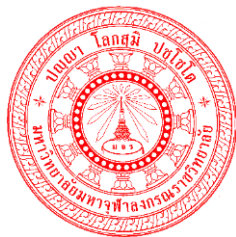
phichitmcu@hotmail.com

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ที่	ชื่อ	ตำแหน่ง
๑	พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์	อาจารย์ประจำสาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
๒	พระครูสิริสุตโสภณ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ เจ้าคณะอำเภอตงเจริญ
๓	นางสาวสุธากาญจน์ กิ่งเนตร	พัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดพิจิตร
๔	นายพงศ์ศักดิ์ สะอาดบุญเรือง	พัฒนาการจังหวัดพิจิตร
๕	นายอนันต์ ตันฉ้วน	รักษาราชการแทนเกษตรจังหวัดพิจิตร
๖	นายพินิจ งามรุ่งโรจน์	ข้าราชการบำนาญพัฒนาการอำเภอบางมูลนาก
๗	นายพรรณยงค์ จันทร์เพ็ง	เกษตรอำเภอบึงนาราง
๘	นายเอกรัฐ นาถ้ำทอง	เกษตรอำเภอบางมูลนาก
๙	นางอารี หมั่นทรัพย์	รักษาการแทนเกษตรอำเภอดงเจริญ
๑๐	นางสุนิตย์ ก้านจันทร์	รักษาการแทนเกษตรอำเภอเมืองพิจิตร
๑๑	นางมะยม เนียมสุวรรณ	เกษตรอำเภอตงเจริญ

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุทธชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูสิริสุตโสภณ

อาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

เรียนมาด้วยความนับถือ

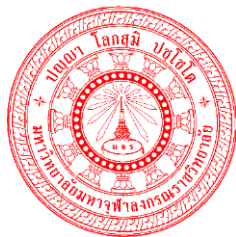
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๕๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูพิสุทธิปัญญากวีวัฒน์

อาจารย์ประจำสาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

เรียนมาด้วยความนับถือ

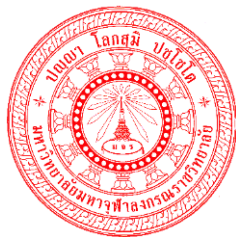
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๑

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นางสาวสุธากาญจน์ กิ่งเนตร
พัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดพิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

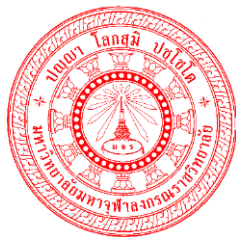
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายพงศ์ศักดิ์ สะอาดบุญเรือง

พัฒนาการจังหวัดพิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

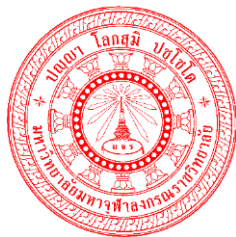
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุทธชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายอนันต์ ตันฉ้วน

รักษาราชการแทนเกษตรจังหวัดพิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว
ขอเจริญพร

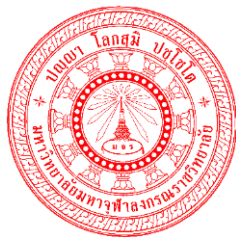
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายพินิจ งามรุ่งโรจน์

ข้าราชการบำนาญพัฒนาการอำเภอบางมูลนาก

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

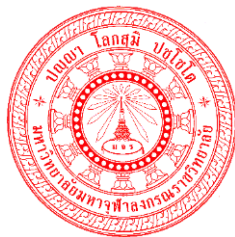
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายพรณงค์ จันทร์เพ็ญ

เกษตรอำเภอบึงนาราง

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

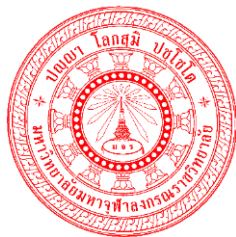
ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายเอกรัฐ นาถ้ำทอง

เกษตรอำเภอบางมูลนาก

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

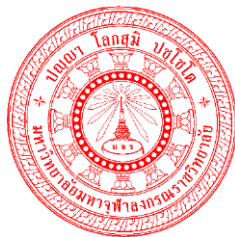
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นางอารี หมั่นทรัพย์

รักษาการแทนเกษตรอำเภอดงเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

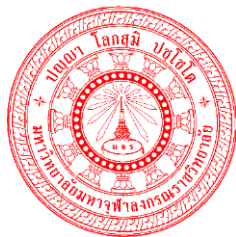
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นางสุนิตย์ ก้านจันทร์

รักษาการแทนเกษตรอำเภอเมืองพิจิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

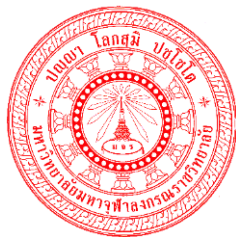
(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๑๕.๒(๓)/๑๙๖

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ วัดพุกะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร
<http://www.mcu-phichit.net>

๘ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นางมะยม เนียมสุวรรณ
เกษตรอำเภอตงเจริญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนด	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน	๑	เล่ม

เนื่องด้วย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรตามแนวพระพุทธศาสนา” และ “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ มหาวิทยาลัย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ในวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม อาคารห้องสมุดพุทธธรรม ชั้น ๒ หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ ในความอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลา และสถานที่ดังกล่าว

ขอเจริญพร

(พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.)

ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๖๖๒-๓๐๒๒, ๐-๕๖๖๖-๒๒๙๐

phichitmcu@hotmail.com

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นางพรรณณี มั่นหล้า, (๒๕๖๒, ๒ พฤษภาคม). ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกห้วยภูก.

ตำบลห้วยพุท อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร สัมภาษณ์.

นายประเสริฐ เห่งจิ้น, (๒๕๖๒, ๒ พฤษภาคม). ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มโรงสีบ้านรักไท.

ตำบลสำนักขุนเณร อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร สัมภาษณ์.

นายชูศักดิ์ พิมพ์ศิริ (๒๕๖๒, ๓ พฤษภาคม). เลขานุการงานบัญชี/งานขายวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตและขยายพันธุ์

ข้าวชุมชนตำบลจี่วลาย. อำเภอมือง จังหวัดพิจิตร สัมภาษณ์.

นายกิตติ จันทร์เจียม, (๒๕๖๒, ๓ พฤษภาคม). ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพรหมทอง. หมู่ที่ ๘

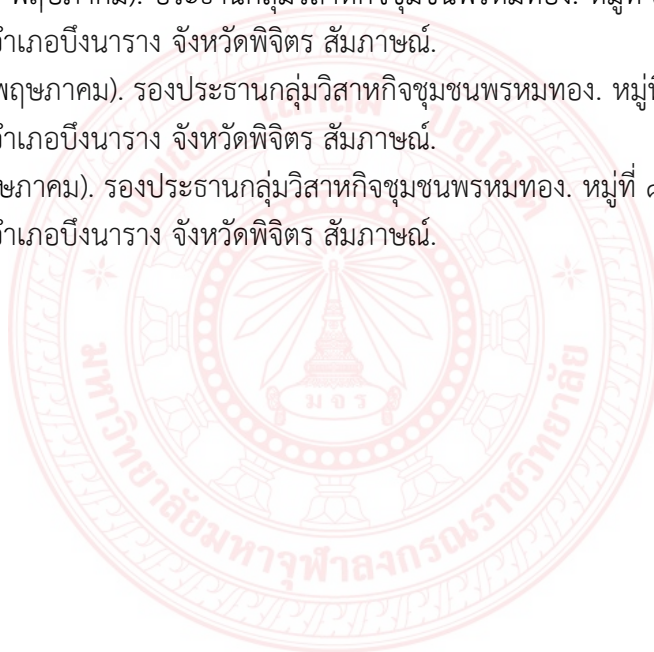
ตำบลบางลาย อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร สัมภาษณ์.

นายนพพร ทับทอง, (๒๕๖๒, ๓ พฤษภาคม). รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพรหมทอง. หมู่ที่ ๘

ตำบลบางลาย อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร สัมภาษณ์.

นายสมเดช บัวดี, (๒๕๖๒, ๓ พฤษภาคม). รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพรหมทอง. หมู่ที่ ๘

ตำบลบางลาย อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร สัมภาษณ์.

ภาคผนวก ค
การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า ..... พระราชสิทธิเวที ดร. .... ตำแหน่ง รก.ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร .....
ตำบลบ้านบุง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ๖๖๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘-๑๘๘๖-๓๖๕๖ ขอรับรองว่าได้มีการนำ
ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง “การศึกษาศักยภาพและความ
รับผิดชอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร”
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทร์งาม) และคณะ
โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ จนถึง ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งาน
สร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชาการการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน
- มีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักธรรมคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในองค์กรมากขึ้น
- ได้แนวทางในการปฏิบัติที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกับองค์กร และชุมชนต่าง ๆ มากขึ้น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....

(พระราชสิทธิเวที ดร.)

ตำแหน่ง รก.ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

รายละเอียดมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (มคอ. ๓) ประจำปีรายวิชา
การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑.รหัสและชื่อรายวิชา ๔๐๖ ๔๓๑ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน Current Affairs Analysis
๒.จำนวนหน่วยกิต ๓ หน่วยกิต (๓-๐-๖)
๓.หลักสูตรและประเภทของรายวิชา พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
๔.อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๕.ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน
๖.รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี) ไม่มี
๗.รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี) ไม่มี
๘.สถานที่เรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
๙.วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด พฤษภาคม ๒๕๕๔

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

<p>๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา</p> <p>เพื่อให้บัณฑิตได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ โครงสร้างสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ลักษณะแนวโน้มของการบริหารการจัดการ สัมพันธภาพระหว่างการเมืองกับปัจจัยทางสังคมและธุรกิจ ปัญหาสำคัญทางการบริหาร การจัดการในยุคปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต</p>
<p>๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจการจัดการในอดีตจนถึงปัจจุบัน ๒. เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการจัดการได้อย่างกว้างขวาง ๓. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ไข รวมทั้งแนวโน้มของการจัดการในอนาคต
<p>๓. จุดประสงค์เชิงคุณธรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อให้รู้และเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการจัดการได้ ๒. เพื่อให้สามารถนำความรู้ด้านการบริหารการจัดการตามแนวพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาสังคมไทยต่อไป

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

<p>๑. คำอธิบายรายวิชา</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกในปัจจุบัน ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การวิเคราะห์ผลกระทบจากสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ และแนวโน้มของโลกในศตวรรษที่ ๒๑</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์กระแสโลกาภิวัตน์และผลกระทบต่อการบริหารจัดการในปัจจุบัน ตลอดถึงปัจจัยทางประวัติศาสตร์ โครงสร้างสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ลักษณะแนวโน้มของการบริหารการจัดการ สัมพันธภาพระหว่างการเมืองกับปัจจัยทางสังคมและธุรกิจ ปัญหาสำคัญทางการบริหารการจัดการในยุคปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต</p>											
<p>๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>บรรยาย</th> <th>สอนเสริม</th> <th>การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน</th> <th>การศึกษาด้วยตนเอง</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>บรรยาย ๔๘ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา</td> <td>สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย</td> <td>ไม่ฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม</td> <td>การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์</td> </tr> </tbody> </table>				บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง	บรรยาย ๔๘ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย	ไม่ฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง								
บรรยาย ๔๘ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย	ไม่ฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์								
<p>๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - อาจารย์ประจำรายวิชา แจ้งเวลาให้คำปรึกษาผ่านเว็บไซต์คณะสังคมศาสตร์หรือวิธีการอื่น - อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ รายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ) 											

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิต

<p>๑.คุณธรรม จริยธรรม</p>
<p>๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา</p> <p>พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างราบรื่น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้สอนต้องพยายามเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกับการศึกษาการเมือง การปกครอง โดยมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณสมบัติหลักสูตร ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต (๒) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพและสังคม (๓) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ (๔) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (๕) เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคม
<p>๑.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - บรรยายพร้อมยกตัวอย่างประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในสถานการณ์ปัจจุบัน - อภิปราย - ให้นิสิตยกตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง
<p>๑.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - สังเกตพฤติกรรม การเข้าเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนด - อ้างอิงเอกสารที่ได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม - ประเมินผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา - ประเมินผลการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย
<p>๒.ความรู้</p>
<p>๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการจัดการในสถานการณ์ปัจจุบันได้ - เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการบริหารการจัดการในปัจจุบัน - เพื่อให้สามารถวิเคราะห์แนวโน้มของการบริหารการจัดการในอนาคต
<p>๒.๒ วิธีการสอน</p> <p>บรรยาย อภิปราย การทำงานกลุ่ม การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหาบทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และโครงงาน Problem base learning และ Student Center เน้นนิสิตเป็นสำคัญ</p>
<p>๒.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบตามหลักการและทฤษฎีการวัดผล - นำเสนอสรุปการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์กรณีศึกษา

๓.ทักษะทางปัญญา
๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาการบริหารการจัดการ
๓.๒ วิธีการสอน <ul style="list-style-type: none"> - มอบหมายให้นักศึกษาทำโครงการพิเศษ และนำเสนอผลการศึกษา - อภิปรายกลุ่มวิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการจัดการในปัจจุบัน - สะท้อนแนวคิดจากการศึกษากรณีศึกษาการบริหารการจัดการต่าง ๆ
๓.๓ วิธีการประเมินผล สอบกลางภาคและปลายภาค โดยเน้นข้อสอบที่วิเคราะห์สถานการณ์ หรือวิเคราะห์แนวคิดการบริหารการ จัดการในปัจจุบัน
๔.ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนิสิตด้วยกัน - พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นกลุ่ม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อเนื้องานที่มอบหมายตามกำหนด
๔.๒ วิธีการสอน <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา - มอบหมายงานรายกลุ่ม หรือรายบุคคล หรือให้อ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา - การนำเสนอรายงาน
๔.๓ วิธีการประเมินผล <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินตนเอง และสมาชิกในกลุ่ม ด้วยรูปแบบที่กำหนด - รายงานที่นำเสนอ พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษาด้วยตนเอง

๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา

- พัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การแปล การเขียน โดยการทำรายงาน และนำเสนอในชั้นเรียน

- พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา

- พัฒนาทักษะในการสืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

- ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น การส่งงานทางอีเมล การสร้างห้องแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ

- ทักษะในการนำเสนอรายงานโดยใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๕.๒ วิธีการสอน

- มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จาก website สื่อการสอน e-learning และทำรายงาน โดยเน้นการนำตัวเลข หรือมีสถิติอ้างอิง จากแหล่งที่มาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

- นำเสนอโดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๕.๓ วิธีการประเมินผล

- การจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

- การมีส่วนร่วมในการอภิปราย

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	บทที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน - ที่มาและความหมาย - หลักการและเหตุผล - หลักและวิธีวิเคราะห์	๓	- ทดสอบก่อนเรียน - บรรยาย - ยกตัวอย่างประกอบ	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๒	บทที่ ๒ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน - แนวทางการศึกษา - กระแสโลกาภิวัตน์และผลกระทบต่อการจัดการ	๓	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๓	บทที่ ๓ สถานการณ์ปัจจุบันด้านการเมือง - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต	๓	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ อภิปรายกลุ่มจากกรณีศึกษา	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๔	บทที่ ๔ สถานการณ์ปัจจุบันด้าน เศรษฐกิจ - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต - แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิจิตร	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๕	บทที่ ๕ สถานการณ์ปัจจุบันด้าน สังคม - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต - แนวทางการเสริมสร้างความ รับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๖	บทที่ ๖ สถานการณ์ปัจจุบันด้าน การศึกษา - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๗	บทที่ ๗ สถานการณ์ปัจจุบันด้าน ศาสนา - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๘	สอบกลางภาค	๓		
๙	บทที่ ๘ สถานการณ์ปัจจุบันด้าน วัฒนธรรม - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๑๐	บทที่ ๙ วิเคราะห์บทบาทของ องค์การระหว่างประเทศในปัจจุบัน - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑๑	บทที่ ๑๐ วิเคราะห์แนวทางในการ แก้ปัญหา - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต - วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดพิจิตร	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๑๒	บทที่ ๑๑ แนวโน้มของโลกใน ศตวรรษที่ ๒๑ -ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับการจัดการ - สถานการณ์ในปัจจุบัน - การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน - แนวโน้มในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๑๓	บทที่ ๑๒ วิเคราะห์สถานการณ์ พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน - สถานการณ์ในปัจจุบัน - ปัญหาในการบริหารจัดการ - แนวโน้มการแก้ไขปัญหาในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๑๔	บทที่ ๑๒. (ต่อ)วิเคราะห์ลักษณะ และแนวโน้มของการจัดการใน อนาคต - ลักษณะการจัดการในอนาคต - แนวโน้มการจัดการในอนาคต	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๑๕	บทที่ ๑๒. (ต่อ) วิเคราะห์ลักษณะ และแนวโน้มของการจัดการ และสรุปการเรียนรู้ - แนวโน้ม - สรุปเนื้อหาวิชา	๓	บรรยาย กรณีศึกษา อภิปราย	พระครูอุทัยกิจจารักษ์, (สุรางค์ จันทรงาม)
๑๖	สอบปลายภาค	๓		

๒ แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมินผล
๑	สอบกลางภาค สอบปลายภาค	๘ ๑๖	๒๐% ๕๐%
๒	วิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอ รายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การอ่านและสรุปบทความ การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาค การศึกษา	๒๐%
๓	การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นในชั้น เรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑.เอกสารและตำราหลัก

เอกสารประกอบการสอนประจำวิชา

๒.เอกสารและข้อมูลสำคัญ

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). **ธรรมกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก, ๒๕๔๓.

เสรี ลีลาชัย. **เศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ชัม ชิสเท็ม, ๒๕๔๗

เคมป์ตัน, จอห์น, Kempton, John. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาสถานการณ์ในปัจจุบัน**. Human resource management and development cu Show details

Human resource management and development current issues and themes. : ๑๗๑๙๙ : ๒๕๔๐.

๓.เอกสารและข้อมูลแนะนำ

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. **โลกาวิวัฒน์ ๒๐๐๐**. กรุงเทพฯ : ไอโอเน็ค, ๒๕๓๗.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, รศ.ดร. **วิทยาการบริการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

_____ . **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในภาครัฐ : บทสำรวจเชิงทฤษฎี**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒.

ธงชัย สันติวงษ์. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.

_____ . **องค์การและการบริหาร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, , ๒๕๒๙.

บรรจบ เนียมมณี. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, ๒๕๒๓.

บุญทัน ดอกไธสง และคณะ. **ประสิทธิภาพการใช้นโยบายสัมพันธ์ในการบริหาร**. กรุงเทพฯ : บทวิชาการพิมพ์, ๒๕๒๙.

_____ . **จิตวิทยาการบริการ**. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๘.

พรรณราย ทรัพย์ะประภา. **จิตวิทยาการบริการ**. กรุงเทพฯ : กรูณา-จุดพร, ๒๕๒๗.

พยอม วงศ์สารศรี, รศ.ดร. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรานนกการพิมพ์, ๒๕๓๔

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗.

ยุพา วงศ์ไทย. **การบริหารองค์การสังคมสงเคราะห์เอกชน**. กรุงเทพฯ : กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน กรมประชาสงเคราะห์, ๒๕๓๖.

วัชรีย์ ทรงประทุม. **เทคโนโลยีการบริหาร ระบบการจัดการข้อมูลข่าวสาร**. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗

วนิดา เสนีเศรษฐ. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๐.

ศิริอร ชันธหัตถ์. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๓๖.

สวัสดิ์ สุคนธรังษี. **วิทยาการบริการ**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สุพิน เกชาคุปต์ และ ประสิน โภณบุญ. **หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์กับนักบริหารในทศวรรษหน้า**. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๒๙.

เสนาะ ตียาว. **การสื่อสารในองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

อรุณ รักธรรม. **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่และการบริหารองค์การ**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

อำนาจ แสงสว่าง. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๓๖.

Ansoff, H.I. **Strategic Management**. London: Macmillan, ๑๙๗๙.

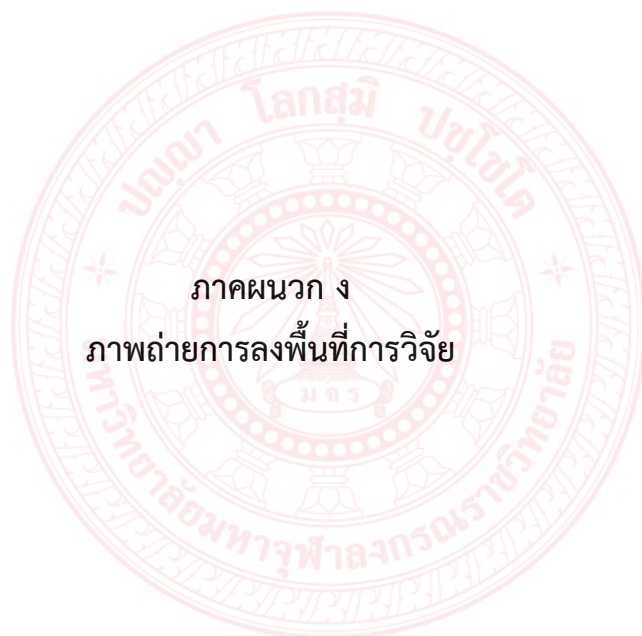
Keller,Thomas. **Administrative Information System**. Boston, Mass: Kent, c ๑๙๘๗.

Simon, Herbert Alexander. **Administrative Behavior**. New York: Free Press, ๑๙๗๖.

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

<p>๑.กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต</p> <p>การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนิสิต ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากนิสิตได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้บรรยายและนิสิต - การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนิสิต - แบบประเมินผู้บรรยาย และแบบประเมินรายวิชา - ข้อเสนอแนะผ่านเว็บบอร์ด ที่อาจารย์ผู้บรรยายได้จัดทำเป็นช่องทางการสื่อสารกับนิสิต
<p>๒.กลยุทธ์การประเมินการสอน</p> <p>ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมสอน - ผลการสอบ - การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
<p>๓.การปรับปรุงการสอน</p> <p>หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - สัมมนาการจัดการเรียนการสอน - การวิจัยในและนอกชั้นเรียน
<p>๔.การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนิสิตในรายวิชา</p> <p>ระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ด้วยการสอบถามนิสิต หรือการสุ่มตรวจผลงานของนิสิต พิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการแจ้งผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนิสิตโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร - ตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนิสิต โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม
<p>๕.การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้ - ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔ - เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้บรรยาย เพื่อให้นิสิตมีในเรื่องการประยุกต์ใช้ความรู้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัย <p>ความรู้</p>

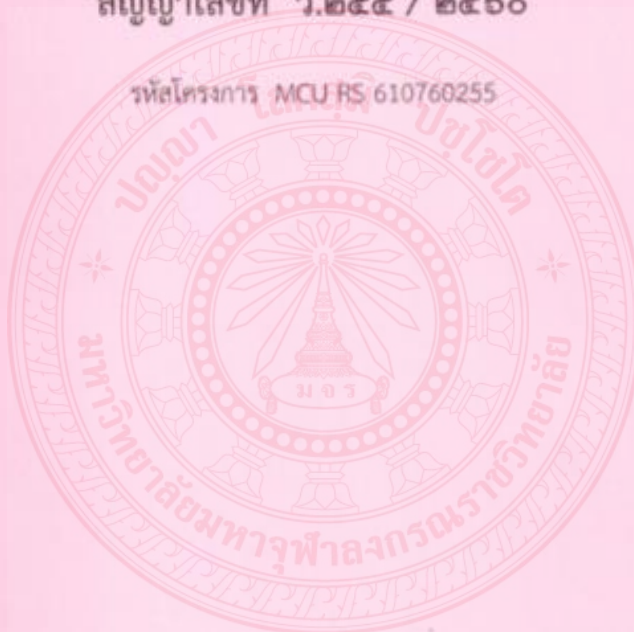

ภาคผนวก ก
ภาพถ่ายการลงพื้นที่การวิจัย

คู่มือ

สัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย
สัญญาเลขที่ ว.๒๕๕ / ๒๕๖๐

รหัสโครงการ MCU RS 610760255

ระหว่าง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ให้ทุน
กับ พระครูวินวรรกิจ,ดร ผู้รับทุน
สิ้นสุดวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตและขายพันธุ์ข้าวชุมชน
รหัสทะเบียน ๖-๖๖-๑๑-๐๒/๑-๐๐๐๓ ๖๓/๑
หมู่ ๑ ตำบลจี่วราย อำเภอดงพานหิน จังหวัดพิจิตร

วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ผลิตน้ำพริกไส้สารกันบูด
หมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยพุก อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร

วิสาหกิจชุมชนพรหมทอง

ผลิตสารสกัดสมุนไพร โดยการกลั่น สามารถนำไปใช้ในการป้องกันกำจัดเพลี้ยอ่อน เพลี้ยแป้ง และเพลี้ยน้ำมัน
 รหัสทะเบียน ๖-๖๖-๑๐-๐๔/๑-๐๐๐๗
 เลขที่ ๑๒๗ หมู่ที่ ๘ ตำบลบางลาย อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

กลุ่มโรสบ้านรักไท ต.สำนักขุนเณร อ.ตงเจริญ
 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยั่งยืน

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน หมู่ ๑
ตำบลห้วยแก้วรหัสทะเบียน ๖-๖๖-๑๐-๐๑/๑-๐๐๑๒ ๑๙๘ หมู่ ๑
ตำบลห้วยแก้ว อำเภอเมืองนาราย จังหวัดพิจิตร

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ได้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อะไรบ้าง

จากการศึกษาศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ และการจัดสนทนากลุ่มเชิงวิพากษ์ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย

๑) การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มี ๒ แนวทาง ดังนี้ (๑) ด้านภาวะผู้นำกับการทำงานเป็นทีม ต้องมีการประสานงานระหว่างหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มในการขับเคลื่อน ร่วมกันปรึกษา แก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม และ (๒) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน และให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม

๒) การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี ๕ แนวทาง ดังนี้ (๑) ด้านการวางแผน มีการเตรียมการวางแผนถึงกระบวนการผลิตสินค้าหรือการแปรรูป ศึกษาความต้องการของตลาด วัตถุดิบที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน (๒) ด้านการจัดองค์กร มีระบบโครงสร้างการจัดการที่เป็นระบบ มีการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ได้เต็มศักยภาพโดยมุ่งเป้าหมายเป็นหลัก (๓) ด้านการจัดทำรายงาน มีการดำเนินการจัดทำบัญชีควบคุมรายรับรายจ่าย ตลอดจนรายละเอียดในการดำเนินการต่าง ๆ ในรอบปี เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทั้งจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป (๔) ด้านการควบคุม มีการควบคุมทั้งการจัดการทางการเงินและกำลังการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด และ (๕) ด้านการพัฒนาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ

๓) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน มี ๖ แนวทาง ดังนี้ (๑) มีการคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาสู่กระบวนการผลิต (๒) ดำเนินการผลิตอย่างมีหลักการและตอบสนองความต้องการของลูกค้า (๓) มีโครงสร้างการจัดการกลุ่มวิสาหกิจที่ดี (๔) มีการจัดการด้านการเงินที่ดี (๕) มีการควบคุมกระบวนการจัดการที่ดี ตรวจสอบได้ และ (๖) มีการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อที่ดี

๒. การเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

ประกอบด้วย การพัฒนาใน ๖ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล ได้แก่ (๑) จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เหมาะสม (๒) จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน (๓) กำหนดและบันทึกเป้าหมายการพัฒนาโดยสมาชิกมีส่วนร่วม และ (๔) งดเว้นการใช้สารเคมีในการผลิตและการบริการ

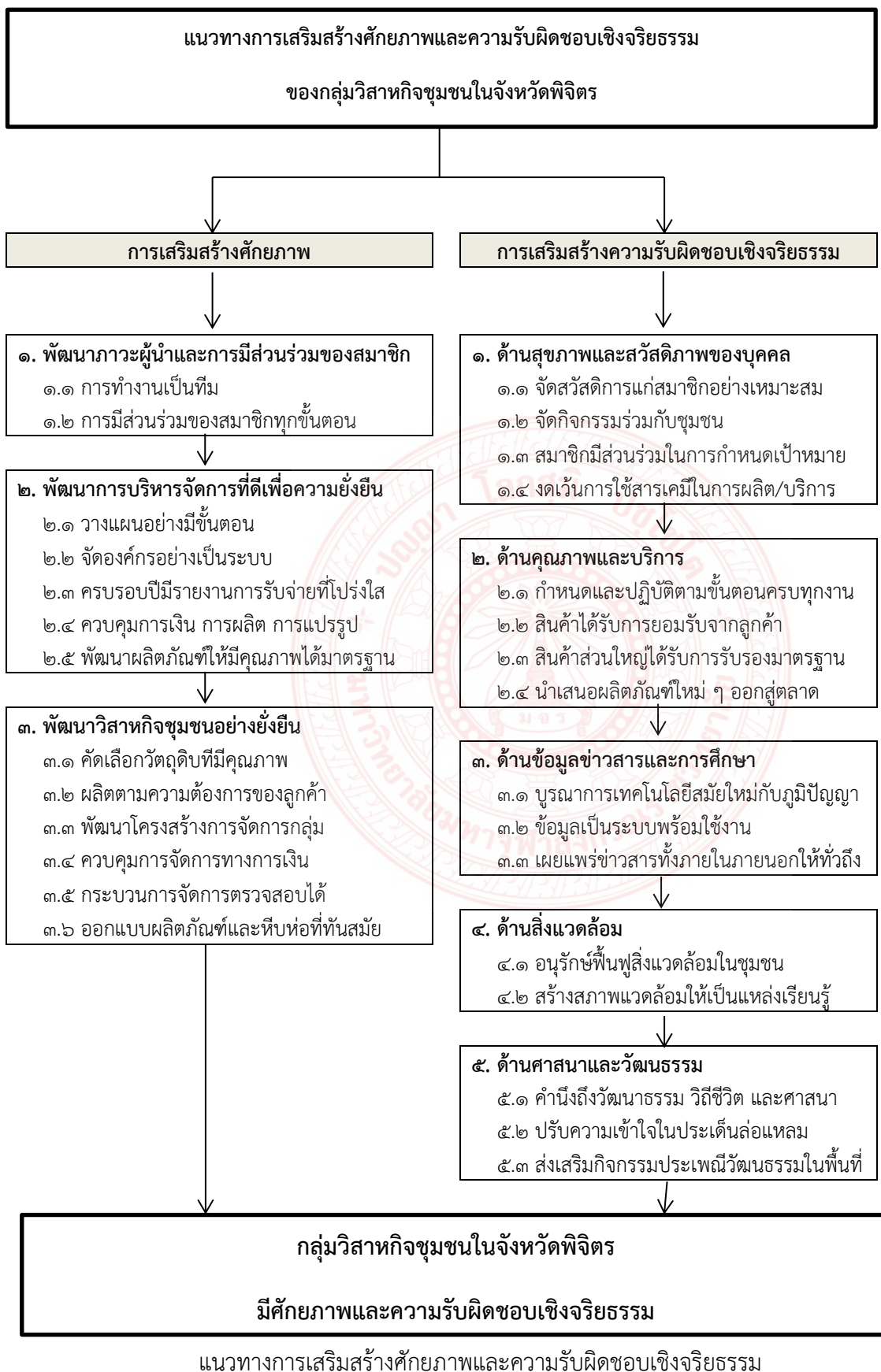
๒) ด้านคุณภาพและบริการ ได้แก่ (๑) กำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตหรือบริการครบทุกประเภทและปฏิบัติตามขั้นตอนโดยเคร่งครัด (๒) สินค้าได้รับการยอมรับจากลูกค้า (๓) สินค้าส่วนใหญ่ที่ผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน และ (๔) มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาบริการอย่างสม่ำเสมอ

๓) ด้านข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้แก่ (๑) นำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (๒) จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน และ (๓) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงและถูกต้องแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางเว็บไซต์ แผ่นพับ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (๑) ใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน และ (๒) สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้

๕) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ (๑) ผลิตสินค้าและให้บริการโดยคำนึงถึงวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ วิถีประชา ตลอดจนศาสนา (๒) หากมีประเด็นต่อแหลมต่อศีลธรรมอันดี กลุ่มต้องทำความเข้าใจกับสังคมจนเกิดการยอมรับ และ (๓) ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยเป็นแบบอย่างการแต่งกาย การร่วมจิตอาสา การพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม จากองค์ความรู้ดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ ๔.๑

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้องค์ความรู้แนวทาง กระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน
ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทราบสภาพปัญหาความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ในจังหวัดพิจิตร

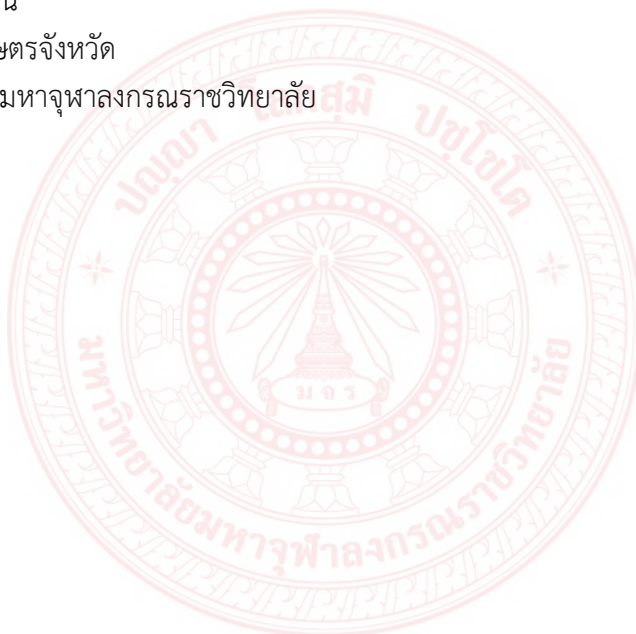
๒ ได้วิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร

๓. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะนำไปปรับใช้กับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโดยสมัคร
ใจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔ ลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการกลุ่มมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ฐานTCI หรือในสาขามนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ ศาสนา ที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ

๕ หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์

- วิสาหกิจชุมชน
- สำนักงานเกษตรจังหวัด
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑. ชื่อ – ชื่อสกุล **ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๑**
- ๑.๑ ภาษาไทย **พระครูวศินวรกิจ, ดร. (วิชาญ แดงประไพ)**
- ๑.๒ ภาษาอังกฤษ **Phrakhruwasinwarakit, Dr. (Wichan Daengpraphai)**
๒. ตำแหน่งทางวิชาการ **อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**
๓. ตำแหน่งการบริหาร **-**
๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ **หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี่วราย อำเภอดะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐**
๕. ที่อยู่ติดต่อได้ **วัดดอนเมือง**
- แขวง/ตำบล **ดอนเมือง** **เขต/อำเภอ ดอนเมือง**
- จังหวัด **กรุงเทพมหานคร** **รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๑๐**
- โทรศัพท์ **-** **โทรสาร-**
- โทรศัพท์มือถือ **๐๘๔๗๗๒๕๖๕๒** **อีเมล**
๖. วุฒิมการศีกษา **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**
๗. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง **นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์**
๘. ผลงานทางวิชาการ **-**

๑. ชื่อ – ชื่อสกุล ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๒
 ๑.๑ ภาษาไทย พระครูพิจิตรวรเวท , (มนัส มารยาท)
 ๑.๒ ภาษาอังกฤษ Phrakhruphichitworawet (Manat Marayat)
๒. ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
๓. ตำแหน่งการบริหาร -
๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี่วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐
๕. ที่อยู่ติดต่อได้ วัดท่าพ้อ บ้านเลขที่ - หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน -
 แขวง/ตำบล ไร่ข่าง เขต/อำเภอเมืองพิจิตร
 จังหวัด พิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๑๖๐
 โทรศัพท์ - โทรสาร-
 โทรศัพท์มือถือ ๐๖๒๘๘๕๖๕๘๘ อีเมล mnatnat1973_mcu@hotmail.com
๖. วุฒิการศึกษา
 รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์ (นโยบายสาธารณะ)) มหาวิทยาลัยนเรศวร
 พธ.บ. (พุทธศาสตรบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์
๘. ผลงานทางวิชาการ -

- ๑. ชื่อ – ชื่อสกุล** ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๓
 ๑.๑ ภาษาไทย ดาบตำรวจ ดร.วิชิต ไชยชนะ
 ๑.๒ ภาษาอังกฤษ Police Senior Sergeant Major Dr.Wichit Chaichana
- ๒. ตำแหน่งทางวิชาการ** อาจารย์พิเศษประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
- ๓. ตำแหน่งการบริหาร** -
- ๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ** หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี่วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐
- ๕. ที่อยู่ติดต่อได้** บ้านเลขที่ ๑๓๓/๓ หมู่ที่ - ตรอก/ซอย - ถนน ชูเชิดน่าน
 แขวง/ตำบล บางมูลนาก เขต/อำเภอบางมูลนาก
 จังหวัด พิจิตร รหัสไปรษณีย์ ๖๖๑๒๐
 โทรศัพท์ ๐๕๖-๖๓๓๐๗๐ โทรสาร-
 โทรศัพท์มือถือ ๐๘๗-๓๓๙๙๕๓๓ อีเมล Vichit2544@hotmail.com
- ๖. วุฒิการศึกษา**
- พ.ศ. ๒๕๕๘ รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต)
 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- พ.ศ. ๒๕๔๙ รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายสาธารณะ))
 มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พ.ศ. ๒๕๔๙ รป.บ. (รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต)
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พ.ศ. ๒๕๓๘ นบ. (นิติศาสตรบัณฑิต)
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ** การวิจัยทางสังคมศาสตร์ / การวิจัยทางการศึกษา
- ๘. ผลงานทางวิชาการ** -

๑. ชื่อ – ชื่อสกุล **ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๔**
 ๑.๑ ภาษาไทย **ดร.ประทีน พันธา**
 ๑.๒ ภาษาอังกฤษ **Dr.Pratin Panta**
๒. ตำแหน่งทางวิชาการ **อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**
๓. ตำแหน่งการบริหาร **-**
๔. สังกัดหน่วยงาน/คณะ **หน่วยวิทยบริการ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุทธะวันโชติการาม ตำบลจี้วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๖๐**
๕. ที่อยู่ติดต่อได้ **๖/๙๐ ถ.สระหลวง**
 แขวง/ตำบล **ตำบลในเมือง** **เขต/อำเภอเมืองพิจิตร**
 จังหวัด **พิจิตร** **รหัสไปรษณีย์ ๖๖๐๐๐**
 โทรศัพท์ **-** **โทรสาร-**
 โทรศัพท์มือถือ **๐๘๕๖๘๓๙๙๒๘** **อีเมล boy_rst๖@hotmail.com**
๖. วุฒิการศึกษา **ปร.ด. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 กศ.ม. (บริหารการศึกษา)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 ค.บ. (ภาษาไทย) สาขาวิชาภาษาไทย
 วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช**
๗. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ **นวัตกรรม / การสังคมสงเคราะห์**
๘. ผลงานทางวิชาการ **-**